

Øyvind Birknes Langhelle

Hvorfor henvendte folk seg til statsarkivet?

En kvantitativ studie av allmennhetens bruk av Statsarkivet i Trondheims henvendelsestilbud.

Masteroppgave i Master i arkiv og dokumentasjonsforvaltning
Veileder: Svein Carsten

Juni 2022

Øyvind Birknes Langhelle

Hvorfor henvendte folk seg til statsarkivet?

En kvantitativ studie av allmennhetens bruk av Statsarkivet i Trondheims henvendelsestilbud.

Masteroppgave i Master i arkiv og dokumentasjonsforvaltning
Veileder: Svein Carsten
Juni 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for lærerutdanning

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag.

Denne masteroppgaven undersøker hvordan allmennhetens bruk av Statsarkivet i Trondheims (SAT) henvendelsestilbud har forandret seg over tid imellom to valgte perioder 1951 – 1960, og 1987 – 1996. Studien forsøker å finne ut hva de som henvendte seg til SAT spurte etter opplysninger om, ved å undersøke SATs kopibøker med svarbrev på innsendte henvendelser for de valgte periodene. I forbindelse med dette forsøker studien også å identifisere hvilke brukergrupper de som henvendte seg til statsarkivet i studiens valgte perioder kan deles inn i, og om disse brukergruppene forandret seg fra den ene perioden til den andre. Det ble samtidig opprettet en hypotese om at innføringen av rettighetslovgivning i løpet av studiens valgte periode kunne ha ført til fremveksten av nye brukergrupper, og at det burde kunne finnes spor av dette i studiens datamateriale.

For å svare på studiens problemstilling brukes kvantitativ metode for å gjennomføre et *systematisk utvalg* av studiens datamateriale, hvor hver tiende henvendelse i kopibøkene for hver av studiens valgte perioder blir tatt ut til to separate utvalg, utvalg P1 og utvalg P2. Henvendelsene som blir tatt med i utvalgene organiseres deretter inn i ulike brukergrupper utfra hva henvendelsene handler om. Utvalgene P1 og P2 blir analysert deretter via en frekvensanalyse for å finne frekvensprosenten til hver brukergruppe. Resultatene av studiens frekvensanalyse blir videre sammenlignet for å finne ut om brukergruppene forandret seg fra den ene valgte perioden til den andre.

Studien fant at de som henvendte seg til SAT i studiens valgte perioder hovedsakelig var interessert i opplysninger knyttet til *Historie*, opplysninger om egen eller andres slekt i forbindelse med *Slektsgranskning*, informasjon knyttet til *Eiendom*, opplysninger i forbindelse med *Velferd*, og *Annet*. Det ble også funnet opplysninger knyttet til kommunikasjon *Internt* i Arkivverket SATs oppgaver relatert til *Arkiv* i perioden P1. Studien observerte store og mindre endringer i frekvensprosenten til de nevnte brukergruppene i fra den ene perioden til den andre, mens noen brukergrupper bare ble funnet i det første utvalget P1. Studien fant ikke målte endringer tilsvarende fremveksten av nye brukergrupper som foreslått i studiens hypotese.

Abstrakt.

This master's thesis examines how the public's use of the State Archives in Trondheim (SAT) inquiries-service has changed over time, between two selected periods 1951 – 1960, and 1987 – and 1996. The study tries to find out what those who approached SAT through this service asked for information about, by examining SATs copybooks with response letters to submitted inquiries for the chosen periods. In connection with this, the study also tries to identify which user groups those who approached SAT during this study's chosen period, can be divided into, and whether these user groups changed from one period to the next. At the same time, a hypothesis was established that the introduction of rights legislation during the study's chosen period could have led to the emergence of new user groups, and that there should be traces of this in the study's data material.

To answer the study's problem, a quantitative method is used to carry out a systematic selection of the study's data material, where every tenth inquiry in the copybooks for each of the study's chosen periods is taken out to two separate samples, sample P1 and sample P2. The inquiries that are included in the samples are then organized into different user groups based on what the inquiries are about. Samples P1 and P2 are then analyzed through a frequency analysis to find the frequency percentage of each user group. The results of the study's frequency analysis are further compared to find out whether the user groups changed from one chosen period to another.

The study found that those who approached SAT during the study's chosen periods were mainly interested in information related to *History*, information about their own or other's genealogy in connection with *Genealogy*, information in connection with *Welfare*, and *Other*. Information was also found related to communication *Internally* in the National Archives and SAT's tasks related to the *Archives* in the period P1. The study observed large and small changes in the frequency percentage of the mentioned user groups from one period to the next, while some user groups were only found in the first sample P1. The study did not find measured changes corresponding to the emergence of new user groups as proposed in the study's hypothesis.

Forord.

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært en lang prosess, som ofte har vært like lærerik som den har vært utfordrende. Masteroppgaven er skrevet som en av de første ferdigstilte masteroppgavene ved masterstudiet i Arkiv og dokumentasjonsforvaltning, ved Norges tekniskvitenskapelige universitet (NTNU). Det har vært en sann glede å være med på dette studiet, selv om jeg nå er glad for å endelig være ferdig med prosessen.

Jeg vil først av alt takke min veileder professor Svein Carsten, som har vært utrolig hjelpsom med tilbakemeldinger og gode råd gjennom hele skriveprosessen. Jeg vil også takke mine foreldre, Svein Ivar Langhelle og Liv Elise Birknes, sammen med min søster Ingrid Birknes Langhelle, for tilbakemeldinger og korrektur av oppgaven. Til slutt vil jeg takke tidligere statsarkivar Astrid Løvlien og arkivar Hans Nicolai Nissen for deres hjelp tidlig i arbeidet med masteroppgaven.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Abstrakt	2
Forord	3
1. Innledning	6
1.1. Oppgavens oppbygning	6
1.2. Tilgangen til arkivene	7
1.3. Problemstilling og forskningsspørsmål	9
1.4. Hypotese	10
1.5. Statsarkivet i Trondheim	10
1.6. Om arkivfaglige brukere og arkivfaglige brukerundersøkelser	12
1.7. Arkivverket og tilrettelegging for bruk	14
1.8. Brukerundersøkelser i Arkivfaget	16
1.9. Brukerstudier	19
2. Om Studien	20
2.1. Studiens valgte perioder: P1 og P2	20
2.2. Hva er en Kopibok?	21
2.3. Hva menes med henvendelser?	23
2.4. Definisjoner	24
2.4.1. Allmennheten	24
2.4.2. Brukere	24
2.4.3. Brukergruppe	24
2.4.4. Bruk	25
2.4.5. Avgrensning	25
2.4.6. Avgrensning på grunn av coronaepidemien og åpningstider på SATs lesesal	25
3. Teori	26
3.1. Forventede brukergrupper	32
4. Metode	33
4.1 Utvalg	34
4.2. Systematisk utvalg	36
4.3. Utvalgsstørrelse og feilmargin	37
4.4. Datainnsamling og behandling av data	39
4.5. Forventede brukergrupper vs. Faktiske brukergrupper	40

4.6. De faktiske brukergruppene.....	43
4.6.1. Velferd.....	44
4.6.2. Eiendom.....	44
4.6.3. Slektsgranskning.....	44
4.6.4. Internt.....	44
4.6.5. Arkiv.....	45
4.6.6. Historie.....	45
4.6.7. Annet.....	45
4.7. Metodekvalitet.....	45
4.7.1. Gyldighet.....	46
4.7.2. Reliabilitet.....	47
5. Resultater.....	47
5.1. Deskriptiv statistikk.....	48
5.2. Frekvensanalyse.....	48
5.2.1. P1 – 1951-1960.....	49
5.2.2. Prosentfrekvens for hvert år av utvalget P1.....	50
5.2.3. P2 – 1987-1996.....	51
5.2.4. Prosentfrekvens for hvert år av utvalget P2.....	53
6. Diskusjon.....	53
6.1. Hovedfunn sammendrag.....	54
6.2. Målt Endring.....	55
6.2.1. Et nærmere blikk på de siste to årene av utvalget P2 – 1995 og 1996.....	58
6.3. Alternativ og kompletterende måling.....	61
6.4. Brukergrupper.....	63
6.5. Hvem var de?.....	66
6.6. Hypotese.....	69
6.7. Resultater i sammenheng med studiens teoretiske bakgrunn.....	72
7. Avslutning.....	76
7.1. Sammendrag og konklusjon.....	76
7.2. Forslag til videre forskning.....	79
8. Litteraturliste:.....	81

1. Innledning.

Temaet for denne masteroppgaven er allmenhetens bruk av arkiv i Statsarkivet i Trondheim (SAT) i periodene 1951 – 1960 (P1) og 1987 – 1996 (P2). Målsetningen med undersøkelsen er å finne ut om det skjedde endringer med hensyn til typen publikumshenvendelser tilsendt SAT i disse periodene. Periodene P1 og P2 ble valgt på grunn av at de omfatter tidsrom før og etter innføringen av lovgivning som kan ha påvirket typen henvendelser som ble tilsendt SAT. Studien begrenses til de nevnte periodene av kapasitetsmessige hensyn, og for å redusere tids- og behandlingskostnader. Masteroppgavens hovedproblemstilling er; *Hva spurte de som henvendte seg til SAT etter opplysninger om?* I forbindelse med problemstillingen dannet studien to forskningsspørsmål: *Hvilke brukergrupper kan de som henvendte seg til SAT i studiens valgte perioder deles inn i?* og *Forandret SATs brukergrupper seg fra den ene perioden til den andre?* Se mer om dette under studiens del 1.3. Med sikte på å belyse denne problemstillingen er kopibøkene med svarbrev på henvendelser tilsendt SAT for de aktuelle periodene gjennomgått, for å undersøke hvilke brukergrupper henvendelsene innsendt til SAT kan deles inn i. Når brukergruppene for periodene P1 og P2 er identifisert, vil periodene deretter sammenlignes for å undersøke om brukergruppene i periodene forandret seg fra P1 til P2.

1.1. Oppgavens oppbygning.

Denne oppgaven er delt inn i 8 hoveddeler. Del 1. er *Innledning*, hvor jeg introduserer hva masteroppgaven handler om, sammen med studiens problemstilling, forskningsspørsmål og hypotese, og presenterer i tillegg mer informasjon om studiens tema. Studiens Del 2. er *Om studien*, hvor jeg gjør rede for begreper som er viktige for å forstå studiens innhold, sammen med en forklaring av definisjoner og studiens avgrensninger. I studiens Del 3. *Teori* går jeg gjennom studiens teoretiske bakgrunn og empiriske litteratur, samtidig som jeg knytter tidligere forskning opp mot studiens tema. Del 4. er *Metode*, hvor jeg forklarer masteroppgavens bruk av vitenskapelig metode, valg av metoder, innsamling og behandling av data, og hvordan jeg har gått frem i studien.

Videre er Del 5. som er *Resultater*, hvor jeg presenterer resultatene av min analyse av studiens datamateriale gjennom deskriptiv statistikk. Del 6. er en *Diskusjon* hvor jeg går gjennom og diskuterer resultatene presentert i Del 5 i sammenheng med studiens problemstilling, forskningsspørsmål og hypotese. Og i Del 7. *Avslutning* presenterer jeg først et kort sammendrag av masteroppgaven, før jeg legger frem mine endelige konklusjoner om til hvilken grad jeg mener masteroppgaven har svart på studiens problemstilling, med forskningsspørsmål, og til hvilken grad studiens foreslåtte hypotese er korrekt basert på studiens målinger. Til slutt er Del 8. som er studiens *Litteraturliste*.

1.2. Tilgangen til arkivene.

Det er i dag enkelt for folk flest å få tilgang til offentlige arkiver. Alt man trenger å gjøre i dag er å åpne nettleseren på mobilen, PC-en eller nettbrettet, og så kan man etter noen få tastetrykk og et googlesøk klikke seg inn på www.digitalarkivet.no. På denne enkle måten får den enkelte tilgang til enorme mengder digitalisert norsk arkivmateriale, fra alle norske offentlige arkivinstitusjoner. Man kan i løpet av 30 sekunder, fra hvor som helst i landet, få tilgang til Kirkeboken til Selje sokn fra 1668, eller barnebildene til Kong Olav fra før andre verdenskrig, og mye, mye annet.

Arkivarer, og andre arkivarbeidere, er gjerne interessert i å kunne måle allmennhetens bruk av disse tjenestene, for å finne ut hvilket arkivmateriale publikum er interessert i. Vi kan i dag, ved bruk av forskjellige digitale verktøy, måle allmennhetens bruk av norske offentlige arkiver, enten det er snakk om fysisk eller digital bruk, ved å undersøke statistiske brukerdata. Slike brukerdata kan finnes flere steder: Arkivverkets digitale løsninger samler inn metadata om bruk, offentlige arkivinstitusjoner dokumenterer egne brukere i sine systemer, og arkivstatistikk for Arkivverket per i dag blir gjort tilgjengelig i Arkivverkets årlige årsrapporter. Alt digitalt.

Men hva med tidligere? I en ikke så fjern papirbasert fortid, var det noe vanskeligere å måle allmennhetens bruk av de offentlige arkivene. Slik informasjon måtte gjerne fysisk noteres ned for hånd, eller via skrivemaskin, og føres inn på rekvisisjonskort for lesesalen, i kopibøker, og lesesalsstatistikk. Slik dokumentasjon inneholder også mye mindre metadata enn det som er ønskelig for de av oss som er interessert i allmennhetens bruk av arkivene før den digitale

tidsalderen. Og det er nettopp dette denne oppgaven setter søkelys på, nemlig allmennhetens bruk av arkiv over tid.

Det eksisterer lite samlet norsk arkivstatistikk før 2000-årene. Arkivverkets arkivstatistikk for Riksarkivet og de åtte Statsarkivene har kun blitt publisert som en del av Statistisk sentralbyrås (SSB) årlige kulturstatistikk siden 1996. Den første arkivstatistiske målingen utført av SSB dekket perioden 1989 til 1996, og omfattet totale lesesalsbesøk, arkivsaker levert på lesesal, leverte fotokopier/fotografi/mikrofilmer, utlån til andre arkivinstitusjoner og andre institusjoner, sammen med journalførte saker. Arkivverkets arkivstatistikk presenteres fremdeles som en del av SSBs årlige Kulturstatistikk den dag i dag (SSB, 1996).

ABM-utviklingen *Statistikk for Arkiv, Bibliotek og Museum 2007* (ABM#49, 2008), var den første gangen det ble utført en statistisk undersøkelse som omfattet hele ABM-sektoren (Arkiv, Bibliotek og Museum), i den forstand at undersøkelsen inkluderte arkivstatistikken for norske arkiver. Dette var en pilotundersøkelse hvor det ble hentet inn statistikk fra 33 forskjellige offentlige arkivinstitusjoner. Statistikken viste at i 2007 var arkivinstitusjonenes antall besøkende 42 799, et mye mindre antall enn både bibliotek og museum for samme år. Museum oppnådde til forskjell fra arkivene 10 millioner besøkende i 2007. Selv om dette er et stort skille, kan det forklares med at de fleste museer er kulturinstitusjoner hvor publikum kan se og oppleve noe, bli utfordret, eller bare slå i hjel tiden. Arkivene er også kulturinstitusjoner, men av en type som folk flest vanligvis ikke bare stikker innom. Besøkende kommer vanligvis av en spesifikk grunn, på leting etter bestemt arkivdokumentasjon (ABM #49, 2008, s. 4).

Riksarkivet og statsarkivene har til dels dokumentert egen brukerstatistikk opp gjennom årene. Statsarkivet i Trondheim har for eksempel dokumentert lesesalsstatistikk siden etter andre verdenskrig ifra 1946 frem til 1999. Dessverre er denne statistikken noe fragmentert, med lakuner som noen ganger omfatter flere år av statistikken (A-4183 – SAT/A-44183/L/Lc).

1.3. Problemstilling og forskningsspørsmål.

Formålet med denne oppgaven er å undersøke hva allmennheten har spurt om når de har henvendt seg til arkivene, og samtidig undersøke om det eventuelt har skjedd noen endring i hva de innsendte publikumshenvendelsene handlet om. Dette vil skje ved å undersøke to perioder i tidsrommet 1950 til 1996. Dette er et nokså bredt tema som spenner nesten et halvt århundre. På grunn av at en omfattende undersøkelse av hele Arkivverkets brukerbase ikke er innenfor denne studiens mulige omfang, har denne masteroppgaven derfor valgt å begrense seg til kun å omhandle Statsarkivet i Trondheim (SAT). SAT ble valgt både fordi studien finner sted i Trondheim, og SAT derfor var lokalt tilgjengelig, og fordi SAT er Nordens eldste regionarkiv med brukerdokumentasjon som strekker seg tilbake til dets opprettelse i 1850. En viktig del av arbeidet ved offentlige arkiver i dag er tilgjengeliggjøring av arkivmateriale og tilrettelegging for arkivets kunder. Arkivaryrket kan beskrives delvis som et serviceyrke, hvor arkivaren skal være til hjelp for, og legge til rette for arkivets brukere. En del av dette servicearbeidet er å vite hva arkivets brukere er interessert og i hvilken dokumentasjon som er mest etterspurt og mest brukt.

Jeg vil i denne masteroppgaven hovedsakelig forsøke å kartlegge hvordan publikum har tatt i bruk SATs henvendelsestilbud over to valgte perioder, kalt P1 og P2. Masteroppgavens problemstilling er som følger:

Hva spurte de som henvendte seg til Statsarkivet i Trondheim etter opplysninger om?

Studiens valgte perioder er fra 1951 – 1960 (P1), og fra 1987 – 1996 (P2). Periodene ble valgt ut fra at det finnes tilstrekkelig dokumentasjon om bruken av SATs for denne perioden, i form av kopibøker, lesesalsstatistikk, lesesalsrekvisisjoner, og besøksprotokoller. Av denne omfattende dokumentasjonen er SATs Kopibøker valgt ut til å være studiens datamateriale, av hensyn til at dette inneholdt mest nyttig informasjon til oppgavens formål. I tillegg til problemstillingen forsøker studien også å svare på de følgende forskningsspørsmålene:

1. *Hvilke brukergrupper kan de som henvendte seg til SAT i studiens valgte perioder deles inn i?*
2. *Forandret SATs brukergrupper seg fra den ene perioden til den andre?*

Denne studien er til dels et forsøk på å kartlegge hva som var av interesse for SATs brukere, i studiens valgte perioder, for at denne informasjonen deretter kan sammenlignes med nåtidig, eller senere, brukerdata. Så langt jeg kjenner til er det første gang det blir gjort en slik undersøkelse i Norge.

1.4. Hypotese.

I studiens teorigrunnlag nedenfor presenterer internasjonal forskning, sammen med de norske empiriske observasjonene om fremveksten av rettighetsrelaterte velferdssaker rundt 2000-årene, en fremvekst av nye brukergrupper mot slutten av århundret. Basert på dette, kan vi forvente at det i kopibøkene til SAT trolig vil være spor av fremveksten av en eller flere nye brukergrupper i perioden etter 1960. Studiens hypotese er derfor:

Kan vi i kopibøkene til SAT forvente å finne spor av fremveksten av en eller flere nye brukergrupper i perioden etter 1960?

1.5. Statsarkivet i Trondheim.

Statsarkivet i Trondheim (SAT) er både Norges eldste Statsarkiv, og det første Statsarkivet opprettet i Norden. SAT ble opprettet helt tilbake i 1850, som et resultat av en trøndersk protest da Riksarkivets forsøkte å gjennomføre en sentralisering av norske arkiver til hovedstaden. Protester fra lokale embetsmenn, dårlige oppbevaringsforhold for lokale arkiver i Trondheim, vanskelige transportforhold for arkivsaker gjennom dårlig vær, og en inspeksjon av trønderske arkivforhold utført av Dominus Nagel Bech på vegne av Riksarkivet, endte til slutt med at det ble bestemt å heller opprette en lokal arkivinstitusjon i Trondheim. Denne bestemmelsen la grunnlaget som til slutt førte til at det nye Centralarchivet i Trondhjem ble opprettet den 26. november 1850 i et lite hus på Christiansten-festning (Svendsen, 2017, s. 104-105).

Det var helt fra begynnelsen av åpent for at allmennheten skulle ha en viss tilgang til arkivene i det nyopprettede stiftsarkivet. Den påtroppende stiftsarkivaren Nagel Bech rykket inn en kunngjøring (betalt plassering) i Trondhjems Adresse-Contoires Efterretninger den 23. november, tre dager før stiftsarkiver offisielt åpnet den 26. november. «*De som skulle ønske*

opplysninger fra stiftsarkivet, kunne henvende seg til arkivarens kontor fra og med 26. november. Åpningstiden var fra ni til to alle dager unntatt søndag» (Løvlien, 2000, s. 9).

I 1854 ble det utferdiget egen instruks for statsarkivaren på Centralarkivet, og denne stadfestet blant annet at Centralarkivet skulle holde åpent for publikum i minst to timer midt på dagen, og at enhver som måtte ønske det kunne benytte seg av materialet. Lokalene på Christiansten-festning viste seg raskt å være for små, med lite plass til besøkende. Det var behov for nye lokaler, noe som først ble realisert i 1865, da Centralarkivet flyttet inn i Bispegaten (Løvlien, 2000, s. 19-25).

Centralarkivets nye lokaler var den første bygningen i Norge designet for å romme en arkivinstitusjon, og kom med bedre tilrettelagt lesesalsplass for besøkende. Centralarkivet var åpent to timer om dagen, fra tre til fem, med mulighet for folk til å bli sittende til statsarkivaren gikk hjem klokken syv. Publikum hadde fri adgang til arkivene på lesesalen, og det var til og med mulig å låne med seg arkivsaker hjem, noe som med dagens øyne muligens er sjokkerende. Daværende statsarkivar Wilhelm Bøgh skal ha klaget på at all hans tid gikk til å betjene publikum, noe som kan tyde på at arkivene ble godt benyttet (Løvlien, 2000, s. 26-30).

Kristian Koren trådte inn som stiftsarkivar i 1891, og førte stiftsarkivet gjennom store endringer. Koren arbeidet for mer ressurser, mer personale, og bedre lønn. I 1889 ble Centralarkivets, nå Sentralarkivets, åpningstider utvidet nok en gang gjennom en ny instruks. Arkivene skulle nå bli enda mer tilgjengelige for publikum. Koren satte endelig en stopper for stiftsarkivets hjemlånspolitikk i 1900, arkivene måtte brukes på stiftsarkivet. Koren ble stiftsarkivar i 1913, og holdt stillingen i 21 år. Under Korens ledelse opplevde stiftsarkivet stor vekst. Det var flere ansatte, større budsjett, og flere henvendelser til arkivet. Mange lesesalgjester, men nok en gang for lite plass i arkivet (Løvlien, 2000, s. 32-36).

En ny stiftsarkivbygning kom ikke plass før i 1927. Imellomtiden ble Stiftsarkivaren til Statsarkivar og statsarkivets åpningstider for publikum utvidet nok en gang, slik at det nå også var åpent på ettermiddagen. Det var en økt interesse i arkivene blant publikum, noe som er reflektert i statsarkivets gjestebok og brevjournal. Sommeren 1927 startet statsarkivet innflyttingen i nye lokaler på Vollen, selv om deler av det nye bygget fremdeles ikke stod ferdig før i 1929 (Løvlien, 2000, s. 28-37).

Under krigen, i 1943, ble Statsarkivet flyttet til sølvgruvene i Kongsberg, hvor lesesalstilbudet ble redusert til bare fire plasser. Etter krigen ble arkivene flyttet tilbake til statsarkivets lokaler, og ble raskt satt i gang vanlig drift. Det ble nå satt et nytt fokus på at arkivene skulle tilgjengeliggjøres for publikum. Det ble arbeidet med å legge til rette for publikum gjennom avskrivning av arkivsaker, og opprettelsen av registre, både før og etter krigen. Folk ble oppfordret til å oppsøke arkivene på lesesalen, og øremerkede midler ble satt til å lage registre for arkivmateriale som ble mye brukt av forskere og offentlige ansatte (Løvlien, 2000, s. 34 & s. 43-48).

I 1954 ble Alf Kiil statsarkivar, og det ble nå igjen fokusert på å få tak i en ny arkivbygning i Trondheim, for det begynte å bli trangt om plassen på magasinene. Nytt arkivbygg kom også til å være et fokus for Kiils etterfølgere, men det var først i 1990 at statsarkivet flyttet inn på den gamle tyske ubåtbunkereren i nyhavna, Dora 1 (Løvlien, 2000, 48-53).

Det har alltid eksistert en interesse for arkivene blant vanlige folk, og SATs kopibøker og besøksprotokoller viser at SAT ble flittig brukt av allmennheten helt siden arkivinstitusjonens opprettelse i 1850. Løvlien beskriver også en voksende interesse for statsarkivets arkiver, helt fra det først ble opprettet i 1850 og frem mot 2000-årene. Statsarkivets åpningstider ble gradvis utvidet opp gjennom årene for å møte behovet, og det ble lagt til rette for lesesalsplasser til publikum.

Mens Statsarkivet i Trondheim mangler gjestebok som kan si noe om hvor mange besøkende det nye Centralarkivet hadde i de første dagene etter at det ble opprettet, er bruk av lesesalen godt dokumentert gjennom besøksprotokoller/gjestebok fra 1889 frem til 2006, lesesalsstatistikk fra 1946 frem til 1999, og lesesalsrekvisisjoner fra 1963 frem til 2015 (A-4183 – SAT/A-44183/L/Lc).

1.6. Om arkivfaglige brukere og arkivfaglige brukerundersøkelser.

Begrunnelsen for oppbevaring i offentlig arkiver har variert opp igjennom historien. Arkiv i seg selv har eksistert siden menneskeheten først utviklet skrivespråk langt tilbake i antikken. Det har alltid vært nødvendig å oppbevare og ta vare på nedskreven informasjon til

senere bruk, men akkurat hvem som hadde tilgang til denne informasjonen har forandret seg i nyere tid. Tilgangen til arkivene har historisk sett vært svært begrenset og strengt kontrollert. Dette var fordi arkivene lenge primært eksisterte for å tjene arkivskapernes juridiske behov, og var derfor begrenset til arkivskapernes eget byråkratiske bruk. Arkiv i antikken og middelalderen bestod derfor gjerne av juridisk, økonomisk, og styringsrelatert dokumentasjon, som var svært verdifull og viktige for offentlig styre (Blais, 1995, punkt 2.1).

Et eksempel på dette finnes i Slaget ved Frèteval, mellom den Engelske Kong Richard Løvehjerte og den Franske kongen Phillip II, som fant sted i Frankrike i 1194. I løpet av dette slaget overfalt den engelske kongen franskmennenes bagasjetog, og fikk med seg store verdier i skatter, kongelige møbler, og den franske kongens arkiv. Det var vanlig på denne tiden i Frankrike at kongen styrte gjennom et Reisekongedømme, som noe enkelt forklart betydde at kongen tok med seg en stor del av landets sentrale myndigheter når han var ute på reise. Dette betydde at når Richard Løvehjerte fanget den franske kongens arkiv fant han økonomiske dokumenter, eiendomsbevis, betalingbeholdnings og leie- og bompengekvitteringer, samt alt av dokumentasjon nødvendig for å styre et land. Dette var mildt sagt en katastrofe for den franske kongen, som var avhengig av denne dokumentasjonen for å styre herredømmet sitt. Arkivet ble tatt som krigsbytte tilbake til England, og bare deler av det ble senere returnert til Frankrike, flere år i ettertid. Phillip II tok aldri med seg arkivet sitt på kampanje igjen, og opprettet heller et permanent depot for oppbevaring av de kongelige arkivene i Paris (Friedrich, & Dillon, 2018, s. 30-31).

Etter den franske revolusjonen i 1789, ble det i Frankrike innført lovbestemt tilgang til arkivene, og dette førte deretter til en lignende utvikling i mange andre europeiske land. Innføringen av lovbestemt tilgang til arkivene førte essensielt til at de offentlige arkivene som tidligere hadde vært statens eiendom, nå i større grad ble sett på som *folkets* eiendom. Arkivene ble nå mer tilgjengelige, selv om det hovedsakelig var snakk om tilgjengeliggjøring for studenter og forskere, og ikke nødvendigvis resten av allmennheten. I norsk sammenheng resulterte innføringen av lovbestemt tilgang til arkivene opprettelsen av egen lesesal på Riksarkivet (NOU 2019: s. 46-47).

Med historiefagets fremvekst som akademisk disiplin på 1800-tallet, endret arkivene seg til å ha mer betydning enn å bare hovedsakelig være historisk kildemateriale. Hvor

arkivinstitusjonene tidligere hovedsakelig hadde bevart eldre forvaltningsmessig og rettslig dokumentasjon, ble det etter hvert gradvis større søkelys på bevaring av kulturarkiv og forskningsmateriale. Denne utviklingen resulterte i Norge til at det norske Riksarkivet i 1845 ble overført fra Finansdepartementet til Kirke- og undervisningsdepartementet, som var ansvarlige for kultursaker (NOU 2019: s. 46).

1.7. Arkivverket og tilrettelegging for bruk.

Offentlige arkiver bevarer for at de skal være tilgjengelige for fremtidig bruk, enten av arkivskaper, eller publikum etter at arkivet er avlevert til langtidsbevaring ved en offentlig arkivinstitusjon. Arkivverket som ble etablert i 1904 er Norges statlige arkivetat, underlagt Kulturdepartementet, og bestående av Riksarkivet, de åtte forskjellige Statsarkivene, Samisk arkiv og Norsk Helsearkiv. Arkivverket er en statlig etat under kulturdepartementet, med ansvar for offentlig arkivarbeid i forbindelse med bevaring og tilgjengeliggjøring av arkiv. Nåværende Riksarkivar Inga Bolstad er øverste leder for Arkivverket, og Norges øverste arkivmyndighet for arkiv og oppgaver knyttet til arkivloven med forskrifter. Som øverste arkivmyndighet er Arkivverket ansvarlig for alle offentlige norske arkiver. Dette omfatter Sentraladministrasjonens arkiv, lokale og regionale statlige virksomheter, og høyesterett. Dette medfører at Arkivverket har en inspeksjonsmyndighet for å føre tilsyn med kommunale og fylkeskommunale arkiver, samtidig som de skal sørge for at private arkiver blir tatt vare på (SNL.no, Arkivverket):

«Som bevaringsinstitusjon har Arkivverket ansvar for langtidslagring, tilgjengeliggjøring og formidling av statlige arkiver og prioriterte arkiver» (Hva er arkivverket, Arkivverket.no).

Arkivverket oppbevarer store mengder analoge og digitale arkiver, som i teorien skal være lett tilgjengelige for de som ønsker det. Det eksisterer en rekke forskjellige verktøy og hjelpemidler, utviklet av Arkivverket, som skal hjelpe publikum og som lokaliserer det de er ute etter. Slike verktøy og hjelpemidler kan være i form av søkbare nettbaserte registre over Arkivverkets fysiske samlinger, som Arkivportalen, eller en digital nettportal hvor digitaliserte arkiv ligger tilgjengelige, som Digitalarkivet. Det er også mulig å fysisk besøke de diverse arkivenes lesesal, hvor det tilbys direkte hjelp av arkivets ansatte (Hva er arkivverket, Arkivverket.no).

Som Norges øverste arkivmyndighet har Arkivverket i dag et samfunnsoppdrag om å bidra til effektiv dokumentasjonsforvaltning, og å sikre, bevare og tilgjengeliggjøre et bredt og allsidig utvalg av samfunnets arkiver. Arkivverket er igjennom historisk prosess blitt tillagt ansvaret for arkivfaglige standarder og retningslinjer, og skal føre tilsyn og veiledning med offentlig arkivarbeid (Hva er Arkivverket, Arkivverket.no,). En del av dette arbeidet er at Arkivverkets skal legge til rette for publikums bruk av arkivene, og offentlige arkivinstitusjoner er derfor pålagt et tilgjengeliggjøringsansvar. Offentlige arkivinstitusjoner er gjennom Arkivforskriftens §§ 23 og 24 (Forskrift om offentlege arkiv, 2018, §§ 23-24) lovpålagt til å legge til rette for allmennhetens bruk av arkivene, med hensyn til regler om personvern, åndsverk og taushetsplikt (Andersen, 2020, s. 103).

Som en del av Arkivverkets tilgjengeliggjøringsansvar, foregår det et kontinuerlig arbeid med digitalisering av Arkivverkets bestander. I 2020 var kun 1,5 prosent av Arkivsektorens totale arkivmengde digitalt tilgjengelig, men dette lille prosenttallet representerer fremdeles enorme mengder skannede papirarkiver. Arkivmengden er så stor at Arkivverket aktivt fokuserer på utviklingen av teknologi knyttet til kunstig intelligens, og regner dette som et av de viktigste hjelpemidlene i fremtiden for å finne frem i digitalarkivets materiell (Årsrapport 2020, 2020, s. 7).

Arkivmaterialet som fremdeles ikke er direkte digitalt tilgjengelig, skal fremdeles være noenlunde lett tilgjengelig gjennom innsynsforespørsler, eller direkte besøk på arkivenes lesesal. Og det av arkivmateriale som man ønsker å få tilgang til på lesesal, kan enkelt bestilles gjennom Arkivverkets nettjeneste Arkivportalen.no. Dessverre har dette tilbudet vært noe redusert i de siste årene på grunn av coronaepidemien og nedstengninger av samfunnet. Dette har resultert i noe lengre saksbehandlingstid enn vanlig, sammen med færre åpne lesesalsdager ved de offentlige arkivene. Under coronaepidemien førte dette til utviklingen av en ny tjeneste, «Skanning på forespørsel». Arkivverket startet denne nye tjenesten i 2020, som en reaksjon på allmennhetens manglende fysiske tilgang til arkivene under coronaepidemien. Arkivverket tilbyr nå, etter forespørsel fra publikum, gjennom denne tjenesten digitalisering av ønsket arkivmateriale, som deretter scannes og legges ut på Digitalarkivet (Årsrapport 2020, 2020, s. 7 & Arkivverket, 2020, avsn. 2-5).

Arkivverket tilbyr altså mange digitale tjenester som legger til rette for tilgjengeliggjøring av arkivene for folk flest. Arkivverkets årsrapport fra 2020 viser at Digitalarkivet i 2020 hadde 7,4 millioner besøkende, noe som var en økning på nesten 20 prosent fra 2019 (Årsrapport 2020, 2020). Dette er en stor vekst! Mens coronaepidemien trolig vil ha hatt en viss påvirkning på dette antallet, er det muligens også et resultat av at offentlige arkiver i økende grad blir gjort tilgjengelig gjennom digitaliseringen av lokale- og regionale arkiver, fra flere og flere offentlige bevaringsinstitusjoner (Årsrapport 2020, 2020, s. 14).

En viktig del av dette arbeidet er et arkivfaglig fokus på at arkivene skal møte brukernes behov. Dette kan gjøres gjennom utvikling og opprettelse av hjelpemidler og verktøy til hjelp for brukere, eller lignende. Hvis en arkivinstitusjon opplever stor interesse omkring visse tema, eller stor pågang fra en viss brukergruppe, vil det gjerne være ønskelig å tilrettelegge for disse gjennom å utvikle verktøy og hjelpemidler rettet mot dem (Shepherd & Yeo, 2003, s. 216-217).

Men hvordan kan arkivinstitusjoner identifisere sine brukere, og deres behov? Mens det muligens er naturlig at arkivarene ved en arkivinstitusjon har en viss ide om hvilket arkivmateriale som er særlig populært blant besøkende, og hvilke brukergrupper som mest tar i bruk arkivene, er dette ofte noe vanskeligere å bevise med faste data. For å skaffe slike faste data om arkivets brukere, kan løsningen være å gjennomføre det som kalles for en brukerundersøkelse.

1.8. Brukerundersøkelser i Arkivfaget.

Brukerundersøkelser oppstod først i slutten av 1940-årene, da det britiske vitenskapssamfunnet Royal Society i 1948 utførte flere studier for å undersøke brukeres informasjonssøkende atferd (Wilson, 2006, s. 660-661). Disse undersøkelsene resulterte i opprettelsen av det teoretiske konseptet om *information needs* (informasjonsbehov), hvor det blir forstått at både individuelle personer og grupper av mennesker har en form for behov for å lete etter og oppnå kunnskap for å tilfredsstille personlig nysgjerrighet (Naumer, 2017, s. 2452). Brukerundersøkelser er en forskningsmetode som har som mål å forstå brukeres oppførsel, behov, og motivasjoner gjennom forskjellige informasjonsinnsamlingsmetoder (Wilson, 2006, s. 660-661).

Mens brukerstudier raskt ble tatt i bruk til forskning i bibliotekfaget, ble det ikke fattet stor interesse for brukerstudier i arkivfeltet før i 1980-årene, og da etter sterk kritikk fra flere hold i arkivfaget. Den amerikanske arkivaren og professoren i arkivvitenskap ved University of Illinois William J. Maher var en av dem som var tidlig ute med å kritisere arkivfagets manglende bruk av brukerstudier. Han utga i 1986 en artikkel om «*The Use of User Studies*», hvor han forklarer hvorfor brukerstudier er viktige, og hvordan de bør brukes av arkivfaget. Maher mente at de fleste arkivarer, som et naturlig resultat av sitt arbeid, gjerne mente de hadde en viss oversikt over hvilket arkivmateriale publikum var mest interessert i, men dette var, mente Maher, ikke bra nok (Maher, 1986, s. 15).

Uten solide og godt underbyggende data er det å ha en «viss ide» så godt som verdiløst. Maher mente at de fleste arkivarer hadde en heller tvilsom forståelse av hvilket materiale som bruktes på deres institusjoner. Mange arkiver hadde dårlig oversikt over egne brukere, og denne mangelen på kunnskap om publikums bruk av arkivene ville kunne være til hindring når det i fremtiden skulle utvikles nye metoder for lettere bruk av arkivene (Maher, 1986, s. 15).

Siden den tid har brukerstudier i arkivfaget utviklet seg til å bli sett på som et nyttig verktøy for informasjonsinnsamling om arkivenes brukere, deres behov, hvilket materiale de er interessert i og hvordan de bruker det. Tanken er at en arkivar vil være i bedre stand til å tjene arkivets brukere gjennom å vite mer om dem. Dette kan være en noe utfordrende oppgave. Mens arkivenes primærverdi alltid vil være å tjene det formålet arkivmaterialet ble opprettet i forbindelse med, kan det være vanskelig, om ikke umulig, å forutse hvilken sekundærverdi arkivmateriale vil ha etter at det avleveres til arkivdepot (Marthinsen, 2012, s. 381).

Men selv om brukerstudier begynte å bli tatt i bruk rundt 1980-årene, ble det publisert få arkivfaglige brukerstudier før etter 2000-årene. Selv etter år 2000 var ikke dette antallet stort. En mulig forklaring på det lave antallet publiserte arkivfaglige undersøkelser kan være at mange arkivinstitusjoner som har utført egne brukerstudier, har valgt å ikke publisere dem (Rhee, 2015, s. 29-30).

Hea Lim Rhee, sørkoreansk seniorforsker ved *Korea Institute of Science and Technology Information* (KISTI), undersøkte utviklingen av arkivfaglige brukerstudier i Canada og Nord Amerika, over en periode på 30 år, fra den tiden de først startet å dukke opp i det arkivfaglige miljøet rundt 1980 og frem til 2015. Rhee maler et bilde av et arkivfag som publiserte mange

færre brukerstudier enn lignende fagområder, som bibliotekfaget. Dette er etter Rhees' mening grunnet i at arkivarer vanligvis legger mer vekt på sin tradisjonelle hovedoppgave om bevaring av arkiv, enn andre oppgaver (Rhee, 2015, s. 29-32).

Rhee viser til det som den amerikanske arkivaren og professoren Helen Tibbo (1955-) omtaler som en «kjærlighetsaffære» arkivarene har med arkivene sine, som går utover arkivets brukere. Hun sier essensielt, at det legges mye større vekt på utviklingen av arkivpolitikk og praksis som omhandler bevaringen av arkiv, enn det gjør på bruk av arkiv (Tibbo, 2003, s. 10).

Den svenske førsteamanuensis i arkivvitenskap ved OsloMet, Anneli Sundqvist peker på hvordan forskningsinteressen blant arkivforskere gjerne påvirkes av umiddelbare, og åpenbare arkivfaglige problemer og utfordringer, gjerne i sammenheng med digitalisering. Forskningsspørsmål, som hvordan få til digital langtidsbevaring, og hvordan arkivenes autentisitet kan sikres, kan sies å ha mer umiddelbar samfunnsnytte, og derfor større forskningsinteresse, enn spørsmål rundt arkivets brukere (Sundqvist, 2007, s. 623).

Uansett grunn ble det utført relativt få publiserte brukerstudier før etter år 2000, i hvert fall i canadisk og nordamerikansk sammenheng. Arkivfaget som forskningsmessig fagfelt er også fremdeles relativt nytt historisk sett, det utviklet seg ikke til å bli et eget fagfelt før mot slutten av 1900-tallet, og er derfor bare noen få tiår gammelt. Det er derfor publisert noe mindre akademisk forskning enn i mange andre, eldre fagfelt. Dette er spesielt tilfelle for det norske arkivfaget. Det vestlige internasjonale arkivfaget opplevde tidlig utvikling, med utgivelsen av Muller, Feith og Fruins *Håndbok for arkivordning* allerede i 1898, utgivelsen av Hiliary Jenkinsons *Manual for arkivadministrasjon* i 1922, og så utgivelsen av Schellebergs *Moderne arkiver* i 1956, som alle fikk stor innflytelse på det internasjonale arkivfaget. Det var ikke før i 1980-årene at Norges eget arkivfaglige miljø begynte å utvikle seg som et eget fagfelt, og Norge fikk først egen arkivlov i 1999 (Marthinsen, 2012, s. 131-143).

Det norske arkivvitenskapelige miljøet ligger selv i dag, i 2022, litt etter når det kommer til arkivforskning. Dette forklarer Lars Christian Jenssen, norsk professor i arkivvitenskap ved NTNU, som et resultat av at det er det lagt dårlig til rette for arkivfaglig forskning i Norge. Jenssen mener at den norske arkivsektorens tilsatte mangler grunnleggende infrastruktur og insentiv til å utføre arkivfaglig forskning. Mens det er vanlig i norsk forskningssektor at forskerpersonale har en forskningsplikt, har Arkivverkets arkivarer en rett til å drive forskning,

ikke en plikt. Norsk arkivsektor var tidligere også utestengt fra å registrere forskning for publisering i Cristin, det norske registreringssystemet for vitenskapelig publisering. Det var samtidig vanskelig å finansiere arkivfaglige forskningsprosjekter, og derfor lite lønnsomt for forskerne selv. Alt dette førte til at det var lite insentiv til å drive arkivforskning i Norge (Jenssen, 2016, s. 86-87). Dette har endret seg siden Jensen skrev sin artikkel, og ansatte i Arkivverket kan per i dag nå registrere forskningen sin i Cristin (Cristin.no, 2017, tredje fane).

Mens Norge var noe sent ute med vår egen arkivvitenskapelige utvikling, var det norske arkivmiljøet fremdeles relativt tidlig ute med å ta i bruk brukerstudier. Den norske historikeren og arkivaren Sverre Ordahl (1947-1997) publiserte en brukerstudie med Statsarkivet i Kristiansand i fokus allerede i 1985, noe som ble publisert i Norsk Arkivforum (Ordahl, 1985, s. 185). Ordahl undersøker blant annet Statsarkivets forskjellige brukergrupper, spørsmål fra publikum, populært arkivmateriale, og publikums bruk av statsarkivets lesesal fra Statsarkivets opprettelse i 1935-årene frem til 1983-årene. Han konkluderer med at arbeid rettet mot publikum er en like viktig del av Statsarkivets arbeid som resten av institusjonens arbeid (Ordahl, 1985, s. 200).

1.9. Brukerstudier.

Brukerstudier kan ta mange forskjellige former, ha forskjellige fokus, omfang og mål, men hver brukerstudie burde også tilpasses arkivinstitusjonen som utfører studien. En større offentlig arkivinstitusjon, som et statsarkiv, vil muligens fokusere hovedsakelig på sine vanlige offentlige brukere, på grunn av store antall besøkende. I motsetning vil muligens en mindre arkivinstitusjon, som et kommunalt arkiv, være mer interessert i til hvilken grad de har greidd å formidle arkivene sine til lokalbefolkningen, via eksempelvis offentlige prosjekter og arrangementer (Beatti, 1989, s. 34).

Det nyttigste verktøyet en arkivinstitusjon kan ta i bruk er å snakke direkte med brukerne sine. Ifølge Maher, er det viktig å huske at arkivaren delvis er et serviceyrke, selv om arkivarene selv gjerne ikke ser seg selv om som servicearbeidere. Som servicearbeider må arkivaren vurdere og forbedre sin kunnskap om arkivets kunder, og hvordan legge bedre til rette for dem (Maher, 1986, s. 25).

Det er ikke selvsagt at arkivaren som møter brukeren på lesesalen besitter evnen til å yte slik service på en tilfredsstillende måte. I sitt første møte med lesesalen på Riksarkivet, ble Alf Kiil overlevert en bestillingsblankett fra arkivaren bak skranken, og bedt om å fylle ut. Hjelp ble han ikke tilbudt. Den ferske hovedfagsstudenten hadde som mange andre ferske brukere av arkivet ingen anelse om hvilke kilder han burde bruke til studien sin – han trengte veiledning til å navigere arkivet. Kiil var heller ikke helt uforberedt om hva som ventet inne i Riksarkivet, «*Edvard Bull hadde nemlig forberedt hovedfagstudentene på at de ikke var garantert noen særlig hjertelig mottakelse på lesesalen i Riksarkivet*» (Mykland, Bjørvik & Hamre, 1998, s. 16).

Veiledning fikk han til slutt fra den andre lesesalsinspektøren til stedet, som var noe mer hjelpsom enn den første, men Kiil gjorde seg også noen tanker om det han opplevde, og det han mente burde kreves av de som skulle stille til hjelp på Arkivverkets lesesaler, nemlig at: «*Det krever både arkivkunnskap og menneskekunnskap – og i bunnen at man har vilje til å hjelpe folk til rette*» (Mykland et al, 1998, s. 16). Faglig kunnskap om arkivene er vel og godt, men lesesalspersonalet burde også være i stand til, og være villige til, å hjelpe lesesalens brukere (Mykland et al, 1998, s. 15-16).

2. Om Studien.

Det følgende kapitelet vil gå gjennom og gjøre rede for og forklare studiens mest sentrale begreper, noe som er viktig for å forstå resten av studien. Først blir det gitt en kort forklaring på hva som ligger i studiens valgte perioder; deretter videre og beskrives hva en kopibok er og dens sammenheng med SAT og studien. Videre gjøres det rede for hva som menes med en henvendelse i denne studiens sammenheng; og deretter gjennomgås begrepsdefinisjoner og studiens avgrensninger, før det avsluttes med en oversikt over resten av oppgavens oppbygning.

2.1. Studiens valgte perioder: P1 og P2.

Studien tar utgangspunkt i en gjennomgang av SATs kopibøker, som inneholder skriftlige besvarelser fra SAT, på henvendelser sendt inn til SAT fra allmennheten, via telefon, post, faks o.l. Kopibøkene er organisert etter år, hvor et år omfattes av en eller flere kopibøker, og starter fra første januar og avsluttes den 31 desember. Et helt år med kopibøker kan bestå av rundt 800

opp mot over 1000 individuelle henvendelser, noe som betyr at studien ville måtte gå gjennom flere tusen henvendelser for å undersøke en periode av betydelig størrelse. Dette er ikke innenfor rammene for en masteroppgave, og studiens datamateriale vil derfor heller bestå av et systematisk utvalg fra hver av kopibøkene, hvor hver tiende henvendelse i SATs kopibøker blir trukket ut fra hver kopibok fra hvert år. Dette diskuteres nærmere senere i metodekapittelet. De utvalgte sakene skal deretter analyseres, med mål om å identifisere hvilken brukergruppe henvendelsens avsender faller inn under.

Studien datamateriale hentes ut fra to valgte tidsperioder: den første valgte perioden (P1) er 1951 – 1960 (SAT/A-4183/B/Ba/L0043-L0060), mens den andre perioden (P2) er 1987 – 1996 (SAT/A-4183/B/Bc/L0025-L0058). Periodene P1 og P2 omfatter 10 år hver, som betyr at de sammenlagt omfatter 20 år med publikumshenvendelser. Perioden P1 ble valgt for å gi en oversikt over de forskjellige brukergruppene som sendte inn publikumshenvendelser til SAT før effekten av rettighetslovgivningen inntraff. En rekke rettighetslover ble innført i 1950-årene, men dette burde ha en minimal effekt på P1 på grunn av at det relevante arkivmaterialet på dette tidspunktet enda ikke var avlevert fra arkivskaper. Perioden P2 ble valgt for å skape en oversikt over de forskjellige brukergruppene som sendte inn publikumshenvendelser til SAT, etter at rettighetslovgivningen fikk effekt. Perioden P2 omfatter det siste tiåret hvor SAT holder fysiske kopibøker med svarbrev på publikumshenvendelser. Perioden P2 burde være lang nok tid etter perioden P1, til at store deler av arkivmateriale nå burde vært avlevert til SAT. Perioden P2 burde samtidig være lang nok tid etter implementeringen av storparten av rettighetslovgivningen til at det burde kunne finnes spor etter fremveksten av nye brukergrupper.

2.2. Hva er en Kopibok?

En kopibok blir av Den Norske Akademiske Ordbok beskrevet som en «*bok til å føre inn avskrifter av brev, regninger, e.l.; bok med blader av silkepapir til å ta kopier av skrevne tekster på*» (NAOB - kopibok). Kopibøker regnes i arkivfaglig forstand som registre over dokumentene som skapes av enkelte arkivskapere, med de nevnte dokumentene gjengitt i registeret. Arkivverkets oversikt over ord og begreper i arkivsammenheng definerer en kopibok som «*Systematisk, vanligvis kronologisk, oppstilling av kopier av alle utgående dokumenter i et*

organ. Kopiboken kan også inneholde egenproduserte vedlegg til dokumentene»
(Arkivverket.no, 2020, Bokstav K, avsn. 17).

Kopibøker inneholder vanligvis fullstendig gjengitte dokumenter, utdrag fra dokumenter, eller sammendrag. Dokumentene sorteres også vanligvis etter et prinsipp, som etter dato eller etter journal- og saksnummer. Det er også vanlig å inndele kopibøker etter dokumenttype, som eksempelvis inngående og utgående korrespondanse (Marthinsen, 2012, s. 211).

Statsarkivet i Trondheim har i sine arkiver kopibøker for publikumshenvendelser tilsendt statsarkivet helt tilbake til Statsarkivets opprettelse i 1850. Perioden fra 1850 og frem til 1912 er dekket av 6 individuelle kopibøker som hver dekker en periode på flere år, det var først i fra 1914 og utover at hvert år fikk sin egen kopibok. Antall kopibøker per år økte gradvis fra og med 1954, med to kopibøker per år, frem mot 1974 hvor det ble satt ned tre kopibøker per år, helt frem til 1996. Endringen i antallet kopibøker per år var nok et resultat av en økning i antallet henvendelser, sammen med et ønske om å gjøre kopibøkene mer håndterlige, ettersom bøkene etter hvert ble store og uhåndterlige (B – Kopibøker, SAT/A-4183/B/Ba & SAT/A-4183/B/Bc).

SATs kopibøker om publikumshenvendelser til statsarkivet ble valgt som datagrunnlag til fordel for andre tilgjengelige kilder som besøksprotokoller, lesesalsrekvisisjoner, og lesesalsstatistikk. Dette var fordi at det ble konkludert med at de nevnte kildene ikke inneholdt de nødvendige dataene for å kunne svare på studiens problemstilling. SATs besøksprotokoller og lesesalsrekvisisjoner ble først vurdert som kilder til studien, men inneholdt bare overfladisk informasjon som navn, dato, og utvalgt materiale uten videre informasjon om bruker eller bruk. SATs lesesalsstatistikk inneholdt noe interessant informasjon for studien, i forbindelse med antall besøkende og utlånt materiale over tid.

Dessverre er SATs lesesalsstatistikk for studiens valgte periode, som nevnt tidligere, ufullstendig, med lakuner på flere år mellom dokumentert statistikk. Kopibøkene derimot bestod av kopier av svarbrev på publikumshenvendelser tilsendt SAT, og disse inneholdt metadata som ble vurdert som interessant for studien. Kopibøkene inneholder noe bakgrunnsinformasjon om personopplysninger, og dette ble anonymisert som en del av informasjonsinnsamlingsprosessen.

2.3. Hva menes med henvendelser?

Formålet med å bevare arkiv er at det skal kunne brukes. Brukertjenester er derfor en viktig oppgave for alle arkivdepot. Dette vektlegges i arkivlovens formålparagraf, som sier at alle bevaringsverdige arkiver skal «*tas vare på og gjøres tilgjengelige for ettertiden*» (Arkivlova, 1991, § 1). Tilgjengeliggjøring av offentlige arkiver er derfor også sentralt for norske offentlige arkivinstitusjoner. Mens arkivlovens er noe generell om hvordan arkivene skal tilgjengeliggjøres for ettertiden, har arkivforskriften en egen paragraf om nettopp dette. Arkivforskriftens § 5-6 «*Tilgjenge for publikum*» (Forskrift om offentlege arkiv, 2018 § 5-6), som bestemmer noen overordnede bestemmelser om minimumskrav til hvordan dette skal gjøres. Arkivdepoter skal etter denne forskriften legge til rette for at publikum kan bruke arkivmaterialet innenfor de rammer som følger med gjeldende lover og bestemmelser om innsynsrett, taushetsplikt, og gradering (Fonnes, 2010, s. 395).

Tilgjengeliggjøringen av arkivmateriale skjer gjennom flere forskjellige tjenester som arkivinstitusjonene tilbyr publikum. Noen av de vanligste tjenestene de fleste arkivinstitusjoner tilbyr er: utarbeidelsen av gode hjelpemidler til å navigere og bruke arkivene, som registre over arkivenes innhold: Gjøre arkivmaterialet lettere tilgjengelig gjennom lesesalstilbud; aktiv formidling om hvilken informasjon som ligger i arkivene, fra arkivinstitusjonenes egen side; og ta imot og besvare henvendelser om informasjon eller dokumentasjon som ligger i arkivene. Det er det siste tilbudet, henvendelsene til arkivet, som er relevant for denne studien (Fonnes, 2010, s. 393).

Statsarkivet i Trondheim får hvert år inn en rekke forespørsler fra publikum. Det er gjerne snakk om enkeltpersoner som vil ha dokumentert forhold som angår dem personlig, spesifikke opplysninger fra arkivene, eller ønske om kopier av bestemte dokumenter. Når henvendelsene er mottatt og behandler returneres de til avsender i svarbrev med de nødvendige opplysninger, kopier, avskrifter, utskrifter som henvendelsen handlet om. Henvendelser kan i noen tilfeller være svært ressurskrevende, noe som gjør at arkivarene må gjøre prioriteringer om hvor omfattende undersøkelsene i forbindelse med henvendelsene skal være. Det er for eksempel vanlig at arkivinstitusjoner ikke har ressurser eller kapasitet til å utføre omfattende undersøkelser i forbindelse med henvendelser om slektsgranskning (Fonnes, 2010, s. 401-402).

Henvendelser kan mottas via brev, telefon, faks, e-post eller gjennom personlig oppmøte ved arkivet. Ved velferdssaker er det gjerne personene selv som møter opp, eller noen som opptrer på deres vegne, som en advokat eller slektning. Ved eiendomssaker kan det være snakk om eiere, naboer, advokater, eiendomsmeklere, kommunale organer og lignende (Fonnes, 2010, s. 400).

2.4. Definisjoner.

Det følgende er en kort liste over begrepsdefinisjoner som blir brukt i studien, sammen med en kort gjennomgang av masteroppgavens avgrensninger.

2.4.1. Allmennheten:

Begrepet allmennheten vil i denne oppgavens forstand omfatte folk flest, eller med andre ord, publikum generelt som har muligheten til å bruke arkivene tilgjengeliggjort gjennom Statsarkivet i Trondheims tjenester.

2.4.2. Brukere:

En bruker defineres i denne studien som en person som i en eller annen form benytter seg av de arkivrelaterte tjenestene tilbudt av SAT. Studien fokuserer hovedsakelig på bruk av SATs tilbud om å ta imot eksterne henvendelser fra publikum via kommunikasjonsformer som brev, telefon, faks, og lignende.

2.4.3. Brukergruppe:

En brukergruppe er en større eller mindre gruppe av brukere som deler interesse, mål, og grunn for å benytte seg av SATs tilbudte tjenester om å ta imot og besvare henvendelser fra publikum. Som eksempel, er de brukere i denne studien som henvender seg til SAT i forbindelse med slektsgranskning lagt i brukergruppen «*slektsgranskning*», mens de brukerne som henvender seg til SAT i forbindelse med eiendom er lagt i brukergruppen «*eiendomssaker*».

2.4.4. Bruk.

Når det snakkes om arkiv, og bruk av arkiv, er det gjerne i sammenheng med innsyn. Innsyn og retten til innsyn og informasjonsplikt handler om de reglene som tilsier hvem som skal få tilgang til hvilken informasjon. Allmennheten har lovfestede rettigheter, hjemlet i offentlighetsloven § 3 (Offentleglova, 2009, § 3), til vern for enkeltmennesker og andre private parters interesser og behov, med restriksjoner med hensyn til personvernsforordningen (Andersen, 2020, s. 214). Når denne studien bruker begrepet «bruk» av arkivene, snakker vi generelt ikke om innsyn, selv om innsyn også regnes som bruk av arkivene. Bruk vil i denne studiens sammenheng ta utgangspunkt i enkeltpersoners ønske og eget initiativ til å ta i bruk eksisterende informasjon i arkivene til ulike formål som den måtte egne seg for (Andersen, 2020, s. 236).

2.4.5. Avgrensning:

Denne studien inkluderer ikke individuelle brukere eller brukergruppers evne til å bruke arkivene i analysen. Allmennheten har vanligvis liten til ingen kunnskap om hvordan bruk av arkivene fungerer. Det er definitivt et skille mellom en historikers kunnskap om bruk av arkivene og for eksempel en frisør som aldri før har brukt arkivet.

2.4.6. Avgrensning på grunn av coronaepidemien og åpningstider på SATs lesesal.

Den originale planen for studien var å utføre et systematisk utvalg fra datagrunnlaget for hvert år av den valgte perioden på 53 år, 1946 – 1996. Ideen var at dette skulle føre til at masteroppgaven fikk samlet inn data som ville vise en tydelig oversikt over endringer, år for år, av SAT brukergrupper. Bruken av dette store utvalget for hvert år av den valgte perioden skulle gi best mulig svar på masteroppgavens problemstilling. Dessverre har omstendigheter ført til at dette ikke viste seg å være realistisk å gjennomføre. Både nedstengningene av samfunnet som kom som følge av coronaepidemien, og omstruktureringer internt i Arkivverket har ført til at det har vært utfordrende å få tilgang til kopibøkene som utgjør masteroppgavens datagrunnlag.

Den første utfordringen for masteroppgaven var at coronaepidemien ledet til bemanningsproblemer for Arkivverket, noe som videre førte til lang saksbehandlingstid for tilsendte søknader. Dette ledet til at søknadene om forskerinnsyn og forskercelle som ble innsendt i forbindelse med masteroppgaven ikke ble besvart før i midten av januar 2022. Forskerinnsyn ble innvilget, men søknaden om forskercelle på SAT ble det gitt avslag på, grunnet mangel på bemanning. De samme bemanningsproblemene har ført til at SAT under coronaepidemien har hatt et redusert lesesalstilbud, til bare to dager i uken, fra klokken 09:00 – 15:00, fra det opprinnelige tilbudet på fem dager i uken. Dette reduserte lesesalstilbudet, den sene innvilgningen av forskerinnsynet, sammen med avslaget på søknaden om forskercelle, førte til at det ble utfordrende å utføre den nødvendige datainnsamlingen som var opprinnelig planlagt.

Studiens originale mål ble på grunn av disse utfordringene kraftig redusert og avgrenset til to nye perioder på ti år, før og etter innføringen av rettighetslovgivningen på 1960-, 1970, og 1980-årene. De nye valgte periodene på til sammen tjue år var perioden 1951 – 1960, og perioden 1987 – 1996. Ved å basere studiens datagrunnlag på to tiårsperioder før og etter innføringen av rettighetslovgivningen vil studien fremdeles kunne danne et bilde av om rettighetslovgivningen førte til endringer i bruken, og brukergruppene, til SATs publikumshenvendelser.

3. Teori.

Den franske arkivaren og historikeren Michel Duchein (1926 - 2021) var allerede i 1983 ute med en internasjonal empirisk studie på arkivfaglige brukere og brukergrupper «*Obstacles to the Access, Use and Transfer of Information from Archives: A RAMP Study*», på vegne av International Council of Archives (ICA) (Duchein, 1983). I studien, som tar for seg bruk og tilgang til arkiver internasjonalt, deler Duchein arkivets brukere inn i to vide kategorier: «*Akademikere*» og «*Allmenheten*». Av disse to gruppene mente han at Akademikere, og da særlig historikerne, utgjorde den største andelen av arkivets brukerbase. Han argumenterer for at dette er fordi akademikere historisk sett har fått særbehandling i sin tilgang til arkivene (Duchein, 1983, s. 7-8).

Allmennheten, som Duchein definerer som «*alle de som verken er profesjonelle eller amatørhistorikere, eller studenter, eller som er interessert i arkiver av faglige grunner*», omtaler han som et nytt, men voksende fenomen, som han tilskriver en voksende nysgjerrighet blant allmenheten om hva arkivene kan tilby. Denne nysgjerrigheten har blant annet resultert i en voksende interesse i personlig familiehistorie og fremveksten av slektsgranskning. Duchains inndeling av arkivets brukere i to hovedgrupper er noe generell, med historikere og andre akademikere som en gruppe, og alle andre i den andre. Tankene hans rundt en voksende interesse blant vanlige folk er noe som også går igjen i senere forskning (Duchain, 1983, s. 9).

Den Kanadiske arkivaren Gabrielle Blais (1956-) gjennomførte i 1995 en internasjonal arkivstudie på vegne av de Forente Nasjoner, *Access to Archival records: A review of current issues: A RAMP study* (Blais, 1995). I denne studien undersøkte Blais tilgang til arkiver internasjonalt, og hvordan dette har forandret seg over tid.

Blais (1995) går i studien inn på hvordan hvem som har hatt tilgang til arkivene har forandret seg over tid. Lenge var det slik at tilgang og bruk av arkivene var sterkt begrenset og strengt kontrollert. Dette var fordi arkivene lenge primært eksisterte for å tjene arkivskaperenes juridiske behov, og tilgangen var derfor begrenset til arkivskaperenes eget bruk. Dette var noe som forandret seg på 1800-tallet, særlig i demokratisk påvirkede land, hvor tilgangen til arkivene ble mer avslappet (Blais, 1995, p. 2.1).

Utover 1800-tallet ble arkivene gradvis mer åpnet opp for historikere (Blais, 1995, p. 2.2), i Norge var dette et resultat av utviklingen av ny nasjonalromantiske idealer preget av tysk historisme, og ønsket om å skille seg fra det danske etter unionsoppløsningen med Danmark (Dahl, 1992, s. 40). Slike bevegelser var muligens påvirket av den nasjonalromantiske bevegelsen som fant sted i mange europeiske land på denne tiden, påvirket av nasjonalistiske strømninger skapt av store politiske omveltninger som den franske revolusjonen (Dahl, 1992, s. 37).

Historiefaget og arkivfaget har en tett sammenbundet historie, og arbeid med arkivararbeid ble lenge sett på som historiarbeid – arkivene var en arbeidsplass for historikerne (Buchanan, 2010, s. 38-40). Dette tette forholdet har ført til at historikere lenge var en viktig brukergruppe av arkivet. Mot slutten av 1800-tallet gikk det Europeiske historiefaget gjennom en moderniseringsbølge, hvor det historiefaglige miljøene ble profesjonalisert gjennom nedsetting

av standarder, institusjonalisering og spesialisering (Svendsen, 2017, s. 129-142). Og arkivfaget begynte å bevege seg sakte bort fra historiefaget, i retning av å bli et eget vitenskapelig felt, selv om fagfeltene fremdeles var nært assosiert med hverandre (Blais, 1995, p. 2.2).

Historikerne hadde lenge vært, og var fremdeles, en av arkivenes viktigste brukergrupper, siden arkivene er primærkildene til historisk forskning. Ettersom arkivenes rolle i samfunnet forandret seg, og de er ikke lenger bare var et juridisk depot for byråkrater og historikernes primærkilder, begynte også andre brukergrupper å benytte arkivene. Blais nevner fire fremtredende brukergrupper som har vokst frem; «*Profesjonelle*», «*Slektsgranskere*», «*Yrkesrettede forskere*», og «*Arkivansatte*».

Den første brukergruppen, som Blais klassifiserer som «*Profesjonelle*», mener hun har gradvis økt i vekst opp gjennom årene. Dette er en gruppe som leter etter svar på konkrete spørsmål, knyttet til enkelte saker eller interesser knyttet til deres profesjoner. Denne gruppen er bestående av individer fra mange forskjellige profesjoner, som advokater, jurister, journalister, etterforskere, og miljøvernforkjempere. De leter kun i arkivene etter informasjon eller opplysninger for å svare på spesifikke spørsmål, eller problemer, knyttet til sitt arbeid, og vil sjelden returnere til arkivet etterpå (Blais, 1995, p. 2.6).

Sammen med «*Profesjonelle*» har også andre brukergrupper dukket opp, bestående av vanlige folk. Av særlig interesse blant disse er brukergruppen som kan betegnes som «*Slektsgranskere*». Denne gruppen er bestående av de som arbeider med slektshistorie, eller slektsgranskning. Denne gruppen er interessert i familiehistorie, og utforskningen av egne familierøtter opp gjennom tidene. Slektsgranskerne har opplevd spesielt stor vekst, på grunn av at enhver enkeltperson interessert i egen familiehistorie kan regnes som del av denne gruppen. Denne brukergruppen opplever også sporadisk vekst ettersom sosial interesse for slektsgranskning øker gjennom trender, gjerne påvirket av tv-programmer, nett-trender og sosiale medier (Blais, 1995, p. 2.4).

Den tredje brukergruppen, «*Yrkesrettede forskere*», ble originalt presentert av den amerikanske professoren og arkivaren Paul Conway (1953-), og er noe mer løst sammensatt enn de tidligere nevnte brukergruppene. Denne brukergruppen er bestående av personer som kommer til arkivene for å forfølge egne interesser i enkelte historiske hendelser, emner og tema.

Yrkesrettede forskere motiveres av egne interesser og personlig nysgjerrighet. Dette er en gruppe som Blais mener vil oppleve kraftig vekst ettersom kommunikasjonsteknologi legger til rette for lettere tilgang til arkivene (Blais, 1995, p. 2.7).

Den siste av Blais brukergrupper er de «*Arkivansatte*», de som tar vare på arkivet. Denne gruppen er bestående av de arkivarer, arkivmedarbeidere, og dokumentasjonsforvaltere, som har behov for å bruke arkivmaterialet i sitt arbeid med å utføre depot- og referansearbeid. Denne gruppen er mye vanskeligere å måle, ettersom de fleste arkivinstitusjoner ikke måler sine egne ansattes bruk av arkivene de bevarer (Blais, 1995, p. 2.8).

Studiene til Duchein (1983) og Blais (1995) er begge internasjonale RAMP studier, og omhandler spørsmål rundt tilgangen til arkiver internasjonalt. RAMP-studier er studier utført i sammenheng med UNESCO-programmet *Records and Archives Management Program* (RAMP), startet i 1979. Programmet ble opprettet for å gjøre allmennheten og ledere, politikere og andre beslutningstakere mer oppmerksomme på arkiv og dokumentasjonsforvaltnings viktighet. Programmet skulle også bistå stater i etableringen av effektiv arkiv- og dokumentasjonsforvaltnings infrastruktur, og delta i internasjonal debatt rundt de største utfordringene arkiv stor ovenfor (SAA-dictionary, RAMP).

Siden studiene har et slikt internasjonalt fokus, er det usikkert til hvilken grad studiene er relevante for situasjonen, og utviklingen i norske arkiver. Norsk arkivteori er sterkt påvirket av europeisk og nordamerikansk arkivteori. Det eksisterer et fokus på bevaring av arkiv med kulturell og forskningsmessig verdi for fremtiden, og arkiv som inneholder viktig rettslig eller forvaltningsmessig dokumentasjon, som spesifisert i Arkivlovens formålsparagraf, § 1. Arkivenes formidling til offentligheten har også vært en viktig del av norsk arkivteoretisk fundament, helt siden Henrik Wergeland trådte til som Norges første Riksarkivar i 1840 (Marthinsen, 2012, s. 27-28).

Når det norske Riksarkivet først ble opprettet etter unionsoppløsningen i 1814 skulle det hovedsakelig fungere som et bortsetningsarkiv for den nye statsforvaltningen, samtidig som det var ansvarlig for å ta vare på arkiv og arkivsaker skapt i forbindelse med statens drift (Svendsen, 2017, 46). Senere, frem mot 1840, utviklet Riksarkivet seg til å bli en institusjon som skulle dokumentere den nye norske staten, og nasjonens historie, som et verktøy for den nasjonalistiske

historiebevegelsen i landet. På denne måten kan det sies at historikerne, sammen med staten, var de norske arkivenes største brukergruppe. Lenge var det også historikerne som bemannet Riksarkivets stillinger (Svendsen, 2017, s. 16).

I likhet med Blais (1995) sier Valderhaug (2006) seg enig i at måten folk bruker arkivene på har forandret seg over tid. Valderhaug viser til en gradvis endring av den «typiske» brukeren av arkivet. Hvor det før var «*akademikere*», «*slektsforskere*» og folk interessert i «*eiendomsdokumentasjon*» som var arkivenes største brukergrupper, opplever han nå stort vekst i publikumsforespørsler fra folk ute etter personlig rettsdokumentasjon i sammenheng med erstatningssaker, rettferdighet eller personlig historie. I 2004 var 55% av forespørsler fra publikum ved Bergen byarkiv spørsmål om personlig rettsdokumentasjon (Valderhaug, 2006, s. 6).

Denne utviklingen mener Valderhaug er et blandet resultat av en utvikling av velferdsstaten i etterkant av andre verdenskrig, og at flere mennesker har blitt klar over hvilken kunnskap arkivene kan bidra med. Ny lovgivning fra 1950-årene og utover 60-, 70, og 80-årene, gav den norske befolkningen retten til nye sosiale goder og offentlige tjenester. Etniske og sosiale minoriteter, sammen med personer som av en grunn eller annen ikke fikk tilgang til disse sosiale godene, er nå på leting i arkivene etter dokumentasjon som viser de er kvalifiserte for erstatning. Valderhaug mener vi kan regne med at å bidra med slik personlig rettsdokumentasjon vil bli en sentral funksjon for arkivene i fremtiden (Valderhaug, 2006, s. 7).

Den nye brukergruppen av folk som kommer til arkivene på leting etter rettsdokumentasjon, er noe forskjellig fra arkivenes tradisjonelle brukere. Valderhaug beskriver disse nye brukere som ukjente, og fremmede for arkivene. Disse brukerne kommer til arkivene på leting etter rettferdighet, ikke fordi de vil, men fordi de må. Den nevnte lovgivningen gav Norges innbyggere rett til mange nye offentlige tjenester som de ikke hadde hatt tilgang til tidligere. En hel del Velferdssaker handler om personer som ikke fikk tilgang til disse og som kommer til arkivene på leting etter bevis på dette, for å søke etter kompensasjon. Mens Valderhaugs erfaringer primært stammer fra kommunearkivene, peker annen forskning på at lignende funn kan eksistere også i de regionale arkivinstitusjonene (Valderhaug, 2006, s. 8).

Valderhaugs synspunkter underbygges i NOU 2019:9 *Fra kalveskinn til datasjø*. Det ble i sammenheng med oppbyggingen av velferdsstaten i Norge etter andre verdenskrig, vedtatt en

rekke lover på sosial-, helse-, barneverns-, og skoleområdet som gav enkeltindivider flere rettigheter i forhold til det offentlige. Denne rettighetsutviklingen ble igjen forsterket utover 1990- og 2000-årene, med mer rettighetsfesting tilknyttet helsetjenester, velferd og utdanning. NOU 2019:9 *Fra kalveskinn til datasjø*, viser også til en økning i velferdssaker, og fastslår at det i de siste 30 årene har skjedd en økning i etterspørselen etter rettighetsdokumentasjon i offentlige arkiver. Henvendelser i forbindelse med rettighetsdokumentasjon utgjør i dag storparten av forespørslene som blir tilsendt de kommunale arkivinstitusjonene, sammen med en stor del av forespørslene til Arkivverket (NOU 2019: s. 71).

Arkiv er en viktig kunnskapskilde for de enkeltpersoner og grupper som er på leting etter informasjon i forbindelse med identitet og forsoning. De er gjerne på leting etter dokumentasjon om hendelser i egen, eller pårørendes, fortid, som har vesentlig betydning for eget liv (NOU 2019: s. 47).

Et eksempel på slik rettighetsdokumentasjon i forbindelse med innføringen av rettighetslovgivning, kan være dokumentasjonen som ble viktig som følge av etableringen av Folketrygden i 1966. Etter *Lov om folketrygd av 1966* (...), brukes personalmapper fra statlige organer, sammen med dokumentasjon om ansettelsesforhold og arbeidstid fra fylkeskommuner og kommuner, til å beregne opptjente pensjonspoeng. Denne dokumentasjonen blir etter vanlig avleveringspraksis i dag avlevert til Arkivverket og de kommunale arkivinstitusjonene rundt 25 til 30 år etter at sakene avsluttes. Det blir av den grunn oppbevart betydelige mengder av denne dokumentasjonen av Arkivverket og de kommunale arkivinstitusjonene i dag. Det blir i dag sendt inn mange henvendelser i forbindelse med velferdssaker, hvor vedkommende er interessert i arkivdokumentasjon av opptjening av pensjonspoeng (NOU 2019: s. 71)

Noen andre eksempler på rettighetslovgivningen som ble vedtatt fra 1950 og utover 60-, 70-, og 1980-årene er: *Barnevernsloven av 1953* (Barnevernloven, 1953); *Helsesøsterloven av 1957* (Lov om helsesøstertjeneste, 1957); *Lov om psykisk helsevern av 1961* (Psykisk helsevernloven, 1961); *Sosialloven av 1964* (Sosialomsorgsloven, 1964); *Forvaltningsloven av 1967* (Forvaltningsloven, 1970); *Offentlighetsloven av 1971* (Offentlighetsloven, 1971); og *Adopsjonsloven av 1987* (Adopsjonsloven, 1987).

Ved ABM-utviklingen *Statistikk for Arkiv, Bibliotek og Museum 2007*, var første gangen det ble utført en statistisk undersøkelse som omfattet hele ABM-sektoren (Arkiv, bibliotek, og

Museum). Dette var også den første gangen arkivstatistikken for norske arkiver ble tatt med i ABM-utviklingen. Det ble gjennomført en pilotundersøkelse hvor det ble hentet inn statistikk fra 33 arkivinstitusjoner. I *Statistikk for Arkiv, Bibliotek og Museum 2007* (ABM #49, 2008) deles de største gruppene av henvendelser fra publikum til arkivene inn i tre grupper: «*velferdsformål*», «*eiendomsinformasjon*», og «*andre spørsmål*».

Henvendelsene fra publikum er i denne sammenheng de forespørsler fra publikum som har fått et skriftlig svar etter saksbehandling. Henvendelser med velferdsformål beskrives som saker med interesse i dokumentasjon knyttet til personlig interesse, av andre slag enn eiendomsinformasjon. Det kan handle om skolegang, arbeidstillatelser, pensjonsrettigheter, og lignende. Av de totale 83 397 henvendelsene fra publikum registrert i 2007, var 39 674 velferdssaker, 31 036 saker om eiendomsdokumentasjon, og 12 687 saker andre spørsmål (ABM #49, 2008, s. 7-8).

3.1. Forventede brukergrupper.

Før innføringen av ny lovgivning utover rundt 1960-årene, burde de største brukergruppene i Norske arkiver være «*akademikere*», «*slektsforskere*», og «*eiendomsinformasjon*», slik Valderhaug vurderer det (2006). Vi legger også til «*arkivansatte*» fra Blais (1995) som en av brukergruppene, ettersom kildematerialet denne studien bruker er Statsarkivet i Trondheims Kopibok over all utgående post, som også vil inkludere interne dokumenter. I tillegg til de nevnte legges det til en siste brukergruppe for å omfavne alt som ikke faller inn under de nevnte brukergruppene, karakterisert som «*annet*». De fem forventede store brukergruppene i periodene P1 var derfor «*Akademikere*», «*Slektsforskere*», «*Eiendomsinformasjon*», «*Arkivansatte*» og «*Annet*»,

Basert på Valderhaug vurderinger om hvordan rettighetslovgivning, som fant sted fra 60-årene og utover, førte til nye brukere av arkivene, burde arkivets brukergrupper i tiårene mot slutten av årtusenet vokse til å inkludere nye brukergrupper. Disse burde være, ifølge Valderhaug (2006), en gruppe bestående av folk på leting etter rettighetsinformasjon. Denne gruppen blir delt inn i «*Velferdssaker*», ettersom den blir karakterisert i ABM-undersøkelsen *Statistikk for Arkiv, Bibliotek og Museum 2007*. Basert på dette var de forventede brukergruppene for P2 «*Akademikere*», «*Slektsforskere*», «*Eiendomsinformasjon*», «*Arkivansatte*», «*Annet*», og

4. Metode.

«En metode er en framgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme fram til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder» (Vilhelm Aubert (Hellevik, 1977, s. 12))

Dette kapittelet gjennomgår og forklarer studiens forskningsmetode, presenterer hvordan datainnsamlingsprosessen har foregått, sammen med håndteringen av data som ble samlet inn.

Det skilles gjerne mellom to hovedretninger innen forskningsmetode: Kvantitativ metode og kvalitativ metode. Kvantitative analyser handler om analyse av data basert på tall, eller data som lett kan konverteres til tallform. Til kontrast handler kvalitative analyser mer om ord, setninger og uttrykk som ikke kan reduseres til tallform.

Den norske professoren ved OsloMet, Knut Halvorsen legger til et skille mellom kvantitative og kvalitative data. Han beskriver data som *Kvantitative* data hvis de er målbare, det vil si, hvis de kan uttrykkes i *tall* eller andre mengdetemer (harddata). *Kvalitative* data derimot er data som sier noe om de kvalitative (ikke-tallfeste) egenskapene til enhetene (saker/henvendelser i denne masteroppgavens sammenheng) som undersøkes, og som kommer til uttrykk i *tekst* eller *verbale utsagn* (mykdata). Ut fra Halvorsens definisjon er data uttrykt i tall kvantitative, og data uttrykt i tekst kvalitative (Halvorsen, 2008, s. 128). Ottar Hellevik forklarer kvalitative metoder som en fremgangsmåte hvor forskeren først systematisk samler inn sammenlignbare opplysninger om visse typer undersøkelsesenheter, og deretter uttrykker disse opplysningene i form av tall, og til slutt analyserer resultatet for å finne mønsteret i tallmaterialet (Hellevik, 1977, s. 13).

Fordi denne studiens problemstilling baserer seg på kvantitative data etter Halvorsen og Helleviks definisjoner, bruker studien derfor kvantitativ metode. Kvantitative analyser kan eksempelvis brukes til å måle forskjeller grupper, som gjennomsnittlig høydeforskjell mellom grupper av personer, vurdere sammenhenger mellom variabler, som sammenhengen mellom fint vær med mild temperatur og deltakelse på en utekonsert, og til å teste hypoteser på en

vitenskapelig måte, som en hypotese om virkningen til innføringen av en medisin (Grad Coach, 2021).

Studien tar i bruk en intensiv forskningsstrategi. Det vil si, studien setter søkelyset på en forskningsenhet, i dette tilfellet *bruken av arkiv over tid*, og samler inn data om en rekke variabler knyttet til dette. Fordelen med en intensiv forskningsstrategi, er at søkelyset på de ulike variablene knyttet til en forskningsenhet vil gi en bedre detaljkunnskap om forskningsenheten, samtidig som det vil sette forskningsenheten i et helhetsperspektiv. «*De mange opplysningene blir ikke løsrevne fragmenter, men kan ses i den sammenhengen de står i til hverandre som deler av en helet*» (Hellevik, 1977, s. 75).

Studien bruker en hypotetisk-deduktiv tilnæringsmåte. Dette vil si at studien tilnærmer seg datamaterialet ved å ta sikte på å vurdere holdbarheten av studiens nedsatte hypotese, om at vi utfra tidligere forskning og empiriske data kan forvente å finne spor av fremveksten av nye brukergrupper i perioden etter 1960 (Halvorsen, 2008, s. 128-129).

4.1 Utvalg.

På grunn av datamaterialets størrelse, sammen med tidsmessige hensyn, ble det bestemt at det heller skulle tas ut et *utvalg* fra datagrunnlaget, for å redusere tids- og behandlingskostnaden. Med dette menes det at istedenfor å gå gjennom og analysere hele datagrunnlaget, blir det heller tatt ut et representativt utvalg fra materialet, som deretter analyseres. Bruken av et slikt utvalg vil sikre at data får en bedre kvalitet, ved at de kan studeres grundigere, samtidig som det krever mye mindre arbeid (Hellevik, 1977, s. 76).

Det ville være urealistisk å organisere intervjuer av alle enhetene (sakene) i populasjonen. Det er snakk om tusenvis av individuelle mennesker fra ikke bare forskjellige deler av Norge, men også fra flere forskjellige andre land, som har sendt inn publikumshenvendelser til SAT i løpet av de to valgte periodene. Det å foreta et utvalg var både enklere, og mindre tidkrevende, noe som resulterte i at jeg fikk fatt i informasjon noe raskere enn om jeg skulle utføre intervjuer av alle enhetene i studiens populasjon (Halvorsen, 2008, s. 154-155).

Bruken av utvalg kommer ikke uten ulemper. Et utvalg betyr at ikke hele materialet undersøkes, og hvordan kan studien da påstå å være representativ for hele datagrunnlaget? På

grunn av dette er det viktig at utvalget er så *representativt* som mulig. Det vil si, at resultatet av utvalget blir de samme som en ville fått om en hadde undersøkt hele datagrunnlaget. Det er umulig å vite hvor representativt et utvalg er, uten å allerede ha fullstendig kunnskap om datagrunnlaget fra før av. Men ved å bruke forskjellige utvalgsmetoder, er det mulig å sikre et utvalg hvor sjansen for avvik er redusert og har en lav feilmargin. Slike utvalgsmetoder faller innenfor det som kalles for sannsynlighetsutvelging (Hellevik, 1977, s. 76-77).

Ottar Hellevik forklarer sannsynlighetsutvelging som «*Utvelgelsen av enheter på en slik måte at en etterpå kan generalisere resultatene med en nøyaktig spesifisert grad av sikkerhet ...*» (Hellevik, 1977, s. 77). Sannsynlighetsutvelging er et kvantitativt forskningsopplegg, som går ut på et tilfeldig utvalg av *enheter* fra det overordnede datagrunnlaget. Enhetene består av det materialet som danner studiens datagrunnlag, i dette tilfellet publikumshenvendelser. Alle enhetene danner til sammen det som kalles en *populasjon*. Basert på populasjonen settes det opp en *populasjonsliste*, som er en liste over alle enhetene som inngår i populasjonen, og ut fra denne listen velges det ut de enhetene, altså *utvalget*, som skal undersøkes (Hellevik, 1977, s. 77).

Størrelsen på utvalget påvirker sannsynligheten for at utvalget er representativt for populasjonen, men det er derimot ikke slik at et størst mulig utvalg fører til at utvalget blir mest representativt. Utvalgets størrelse må balanseres med størrelse og hvilket presisjonsnivå man ønsker å bruke. Halvorsen forklarer at størrelsen på et utvalg, avhenger av hvor ensartet populasjonen er, og hva slags presisjonsnivå en ønsker å legge seg på (Halvorsen, 2008, 156).

Det er flere forskjellige utvalgsmetoder som kan brukes til å utføre en sannsynlighetsutvelging: *Enkel tilfeldig utvelging*; *Klyngeutvelging*; *Stratifisert utvelging*; og *Systematisk utvelging*. I *Enkel tilfeldig utvelging* får alle enhetene på populasjonslisten et unikt nummer, og deretter brukes en tilfeldighetsmetode til å trekke ut et antall numre basert på den ønskede størrelsen av utvalget, og de enhetene og numrene som blir trukket ut blir tatt med i utvalget. Ved *Klyngeutvelging*, også kalt områdeutvelging, er enhetene gruppert inn i klynger, som settes opp på en liste, og det trekkes et utvalg klynger fra denne listen. Dette betyr at ved *klyngeutvelging* velges ikke enhetene som skal undersøkes ut direkte, men i grupper, og er best egnet til uttrekk av geografiske områder. Ved *Stratifisert utvelging* ordnes populasjonslisten av enheter inn i kategorier, på basis av hvilke opplysninger man allerede har om enhetene fra før av.

Deretter trekkes det igjen ut en enkelt tilfeldig eller systematisk utvelgning fra hver av kategoriene (Hellevik, 1977, s. 77-79).

Ved *systematisk utvelgning* ordnes populasjonen i en fast rekkefølge mellom enhetene, slik at alle enhetene har en bestemt avstand mellom hverandre. Deretter brukes sannsynlighetsutvelgning til å trekke ut et representativt utvalg fra populasjonslisten. Hvis en populasjon består av et stort antall enheter, som 10 000 enheter, kan forskeren ønske et representativt utvalg på 10 prosent. Forskeren trekker deretter ut et første utvalg av enheter på 10 enheter fra populasjonen, og velger et tilfeldig tall fra dette første utvalget – eksempelvis enhet nummer 10. Enhet nummer 10 er nå startpunktet for undersøkelsen. Dette betyr at forskeren nå vil systematisk velge ut hver tiende enhet fra resten av populasjonen som en del av utvalget. Startpunktet vil være enhet nr. 10, som da vil gå videre til enhet nr. 20, 30, 40 og oppover på populasjonslisten (Hellevik, 1977, s. 78).

4.2. Systematisk utvalg.

Det er *systematisk utvelgning* som brukes i denne studien. Av de fire nevnte variantene av sannsynlighetsutvalg er *systematisk utvelgning* den utvalgsmetoden som passer best til studiens valgte datagrunnlag. På grunn av tidsmessige hensyn, sammen med måten enhetene i kopibøkene er satt opp, førte til at å gjennomføre en *systematisk utvelgning* ble foretrukket over de andre utvalgsmetodene. Det er mulig å argumenteres for at bruken av *enkel tilfeldig utvelgning* muligens kunne gitt et mer representativt utvalg. I en *enkel tilfeldig utvelgning* blir enhetene som utgjør utvalget valgt ut helt tilfeldig. For eksempel, hvis en vil ta ut et utvalg på 10 prosent fra en populasjon på hundre, kan en algoritme brukes til å trekke ut ti tilfeldige enheter fra populasjonen som et utvalg. Et slikt utvalg vil kunne regnes som mer representativt på grunn av at alle enhetene i populasjonen teoretisk sett vill ha den samme sjansen til å bli valgt (Hellevik, 1977, s. 78).

Dette ble for utfordrende for denne studien, på grunn av at vi ikke på forhånd visste nøyaktig hvor stor studiens populasjon ville være. SATs kopibøker er merket med hvilke sidetall de individuelle kopibøkene inneholder, men gir ingen informasjon om hvor mange saker kopibøkene inneholder. Det var derfor enklere for denne studien å bruke systematisk utvelgning, og dokumentere størrelsen på populasjonen underveis. *Systematisk utvelgning* vil fremdeles gi et

godt og representativt utvalg, hvor alle enhetene i teorien har en lik sjanse for å bli valgt ut, bare ikke alle mulige kombinasjoner av enheter (Hellevik, 1977, s. 78).

4.3. Utvalgsstørrelse og feilmargin.

Det var på grunn av tidsmessige og andre hensyn vanskelig å på forhånd kalkulere størrelsen på studiens utvalg, før datainnsamlingen kunne settes i gang. Derfor ble utvalgets feilmargin kalkulert i ettertid av datainnsamlingens fullføring. Det hadde vært ideelt å kunne kalkulere utvalgsstørrelse og feilmargin for utvalget på forhånd. Dette viste seg å ikke være mulig, fordi vi som nevnt ikke visste den nøyaktige størrelsen på studiens populasjon, og derfor ikke kunne kalkulere studiens utvalg (Halvorsen, 2008, s. 156).

Feilmargin, eller konfidensintervall, sier noe om hvor pålitelig utvalget vil reflektere resten av den helhetlige populasjonen som utvalget hentes ut fra. Det vil ikke være mulig å utføre statistiske undersøkelser av noen omfattende størrelse og forvente at undersøkelsens resultater er helt nøyaktige eller feilfrie. Resultater vil alltid variere på grunn av tilfeldigheter, og det er denne tilfeldigheten som er representert i feilmarginen. Feilmarginen er et verdiområde som kan brukes til å måle utvalgets effektivitet, og dess større feilmargin det er, dess mer vil utvalgets resultater avvike fra den helhetlige populasjonen.

Som eksempel, hvis det på forhånd blir bestemt at den maksimale feilmarginen, eller slingringsmonnet, som er akseptabelt ligger på 4%, og man er 95% sikker på at svaret er riktig (*konfidensnivået* bestemmer forskeren selv), vil dette bety at et utvalg med 70% ja-svar og feilmargin på 4%, vil det resultere i at mellom 66 og 74 prosent av den helhetlige populasjonen gav svaret ja (Halvorsen, 2008, 156).

Feilmarginene regnes ut ved at man identifiserer populasjonens standardavvik (σ) og utvalgsstørrelse (n). Kvadratroten av utvalgsstørrelsen deles på populasjonens standardavvik. Deretter multipliseres resultatet med z-skåren som samsvarer med konfidensnivået man setter selv. Formelen illustreres nedenfor i Figur 1.

- σ : Standardavvik
- n : Utvalgsstørrelse
- z : Z-skår.

$$\text{Feilmargin P1} = z \times \frac{\sigma}{\sqrt{n}}$$

Figur 1. Feilmargin formel eksempel.

Feilmarginene for studiens utvalg ble kalkulert gjennom bruk av Microsoft Excel verktøyet Dataanalyse og bruk av kalkulator. Fordi studien tar i bruk to utvalg fra forskjellige tidsperioder, ble separate feilmarginer kalkulert for utvalgene P1 og P2.

P1 har en utvalgsstørrelse på 898 enheter. Standardavviket til P1's populasjon er 58,4, mens Kvadratrotten av utvalget er 95,5. Studiens konfidensnivå for begge utvalgene er på 95%, som betyr at Z-skåret er 1,96. Kvadratrotten på 29,9 deles på standardavviket på 58,4, som igjen multipliseres med Z-skåret på 1,96. Resultatet for P1 er en feilmargin på omkring 2,4%. Formel illustrert i Figur 2.

$$\text{Feilmargin P1} = 1,96 \times \frac{58,4}{\sqrt{95,5}}$$

Figur 2. Feilmargin formel for utvalg P1.

P2 har en utvalgsstørrelse på 1111 enheter. Standardavviket til P2's populasjon er 256,8, mens Kvadratrotten av utvalget er 33,3. Studiens konfidensnivå er som nevnt på 95%, som betyr at Z-skåret er 1,96. Kvadratrotten på 33,3 deles på standardavviket på 256,8, som igjen multipliseres med Z-skåret på 1,96. Resultatet for P2 er en feilmargin på omkring 2%. Formel er illustrert i Figur 3.

$$\text{Feilmargin P2} = 1,96 \times \frac{256,8}{\sqrt{33,3}}$$

Figur 3. Feilmargin formel for utvalg P2.

Feilmarginen for utvalget P1 rundes ned til 2% for enkelthetsskyld. Dette betyr at studiens utvalg begge har en kalkulert feilmargin på 2%, noe som er godt innenfor et det akseptable slingsmonnet på 4%. Studiens resultater vil altså ha en feilmargin på pluss/minus 2%, noe som betyr at vi kan være sikre på at studiens utvalg er signifikante, og at det er stor

sannsynlighet for at utvalgene gjelder for studiens populasjoner.

4.4. Datainnsamling og behandling av data.

Studiens datainnsamling foregikk over en periode på to måneder, i løpet av februar og mars våren 2022. Datainnsamlingen ble startet noe sent i oppgaveløpet, grunnet manglende tilgang til datamaterialet, som resultat av coronaepidemien og lang saksbehandlingstid på søknad om forskerinnsyn. Selve datainnsamlingsprosessen foregikk på SATs egen lesesal, to dager hver uke, hvor jeg gikk systematisk gjennom og utførte systematisk utvalg av to til tre årsverk med kopibøker om dagen.

All informasjon samlet i forbindelse med datainnsamlingen ble ført inn og lagret på forfatterens eget hjemmeområde tilknyttet universitetets databaser, i henhold til Norges teknisk-vitenskapelige universitets' (NTNU) reglement for informasjonssikkerhet ved innsamling av personopplysninger i student- og forskningsprosjekter (Datainnsamling, ntnu.no). All informasjon samlet inn som en del av studiens datainnsamling ble anonymisert fortløpende.

Som et ledd datainnsamlingsprosessen ble det opprettet Excel-dokumenter for hvert år av studiens valgte periode, tjue Excel-dokumenter til sammen. Til hvert Excel-dokument ble det opprettet enkle og identiske datamatriser som skulle fylles av det innsamlede datamaterialet. De årene av perioden som er delt inn i flere kopibøker ble satt inn i samme datamatrikse. Eksempel på datamatrikse vist i Figur 4.

Statsarkivets Kopibok No.															
Hver tiende sak i kopiboken velges ut:															
Utvalg:	J.nr.	Sak i kopiboken:	Side:	Henvenlse:											Brukergruppe:
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															
11															
12															
13															
14															
15															
16															
Totalt Utvalg:		Totale saker:	Totale sider:												

Figur 4. Datamatrikse eksempel for studiens datainnsamling.

Enheten assosiert med den enkelte datamatriksen noteres øverst på datamatriksen, sammen med en kort forklaring av hvordan utvalget skal tas ut. Datamatriksen undersøker til sammen seks forskjellige variabler: *Utvalg*; *J.nr.*; *Sak i kopiboken*; *Side*; *Henvendelse*; og *Brukergruppe*. Verdien av variabelen *Utvalg* er antallet enheter som blir tatt ut som en del av utvalget; Verdien av variabelen *J.nr.* (journalnummer) er det individuelle journalnummeret hver av de utvalgte enhetene hører til; Verdien av variabelen *Sak i kopiboken* er hvilken sak enhetene er i kopiboken, den første enheten i utvalget er alltid sak nummer 10, den neste sak nummer 20, osv.; Verdien av variabelen *Side* er hvilket sidetall i kopiboken saken hører til; Verdien av variabelen *Henvendelse* er en kort forklaring på enhetens innhold; og under variabelen *Brukergruppe* sorteres enhetene inn i passende brukergrupper. Totalt antall Utvalg, Saker, og Sidetall i hver kopibok ble skrevet inn når utvalgsprosessen var utført og alle enhetene for den årsperioden var tatt ut som del av utvalget.

Når utvalget av enheter for et år av den valgte perioden var ferdig tatt ut, var neste steg i datainnsamlingsprosessen å legge sammen antallet enheter i de forskjellige brukergruppene. Dette ble gjort gjennom opprettelsen av en ny datamatrikse som ble opprettet ved siden av den første. Variablene i denne datamatriksen var navnene på de ulike brukergruppene. Datamatriksene for de utvalgte periodene, 1951 – 1960 og 1987 – 1996, viste seg å ha noen forskjeller og brukergruppene *Arkiv* og *Internt*, som var en del av perioden 1951 – 1960, falt bort i perioden 1987 – 1996.

4.5. Forventede brukergrupper vs. Faktiske brukergrupper.

Et av forskningsspørsmålene studien forsøker å svare på er «*hvilke brukergrupper de som henvendte seg til SAT i studiens valgte perioder kan deles inn i*». Som et ledd i prosessen med å svare på dette spørsmålet ble det utledet en rekke «*forventede brukergrupper*», som kunne brukes som et hjelpemiddel i datainnsamlingsprosessen. De *forventede brukergruppene* ble utledet basert på tidligere forskning og empiriske observasjoner fra Valderhaug (2006), Blais (1995) og ABM-utviklingen (ABM #49, 2008).

De *forventede brukergruppene* for utvalgene P1 og P2 illustreres i Figur 5.

Forventede brukergrupper P1					
Akademikere	Slektsgranskere	Eiendomsinformasjon	Arkivansatte	Annet	
Forventede brukergrupper P2					
Akademikere	Slektsgranskere	Eiendomsinformasjon	Arkivansatte	Annet	Velferdssaker

Figur 5. Forventede brukergrupper for P1 og P2.

I utvalget P1 forventet man å finne hovedsakelig fem forskjellige brukergrupper: *Akademikere*, *Slektsforskere*, *Eiendomsinformasjon*, *Arkivansatte*, og *Annet*. I utvalget P2 ble det forventet en fremvekst av en ekstra brukergruppe, og de forventede brukergruppene for P2 var derfor: *Akademikere*, *Slektsforskere*, *Eiendomsinformasjon*, *Arkivansatte*, *Annet*, og «*Velferdssaker*».

Mens datainnsamlingen opprinnelig ble startet med utgangspunkt i de forventede brukergruppene, ble det tydelig tidlig i prosessen at de faktiske brukergruppene ikke samstemte helt med de forventede brukergruppene. Mens enheter som falt inn under *Slektsgranskning*, *Eiendomsinformasjon* og *Annet* var tydelig til stedet i både P1 og P2, undergikk både *Akademikere* og *Arkivansatte* en forandring som følge av datainnsamlingen. Det ble i tillegg opprettet en ny brukergruppe, *Arkiv* for å omfatte en stor gruppe enheter som ikke falt inn under de eksisterende brukergruppene. *Velferdssaker* viste seg å være tilstedeværende i både utvalget P1 og P2, og ikke bare i P2 som forutsett i forventede brukergrupper.

Brukergruppen *Akademikere*, hentet fra Valderhaug (2006) ble originalt valgt for å omfatte de personer med akademisk bakgrunn, som historikere, studenter, og andre forskere, som sendte inn henvendelser til SAT. Det kom frem i gjennomgangen av datamaterialet at den eneste av de tre nevnte gruppene som dukket opp i utvalget i noen betydelig grad var historikerne (og historieinteresserte), med et unntak av to enheter i slutten av tidsperioden til P2. Av den grunn ble brukergruppen *Akademikere* til slutt forandret til brukergruppen *Historie*.

Arkivansatte, inspirert av Blais (1995), undergikk også en forandring, i likhet med *Akademikere*. *Arkivansatte* var originalt enkelt definert som enheter av utvalget som omfattet arkivansattes eget bruk av SATs henvendelsestilbud. Denne brukergruppen var tydelig til stede i den første delen av datainnsamlingen, som omfattet P1, mens det ikke dukket opp noen enheter som falt inn under denne brukergruppen under den andre delen av datainnsamlingen, i forbindelse med P2. I tillegg, så var storparten av henvendelsene som falt inn under *Arkivansatte*

relatert til intern kommunikasjon innad i SAT, eller mellom SAT og resten av Arkivverket. Betegnelsen *Arkivansatte* ble av den grunn endret til *Internt* i løpet av datainnsamlingsprosessen.

Under datainnsamlingen i forbindelse med P1 ble det oppdaget en ny og uventet brukergruppe, enheter som falt inn under arkivrelaterte saker. Disse sakene handlet i omfattende grad om avlevering av arkivmateriale til SAT fra forskjellige instanser. SAT er et av Norges største depotarkivinstitusjoner, og å ta imot avleverte arkivsaker er en viktig del av SATs funksjon. Av den grunn burde det muligens vært naturlig å forvente at en av brukergruppene til SAT ville være i forbindelse med denne funksjonen. Det må bemerkes at avlevering av arkiv ikke er konstant, og at SAT i perioder ikke tok imot arkivsaker på grunn av plassproblemer. Rundt perioden P1 fokuserte SAT hovedsakelig på mindre avlevering, som prestearkiv, og måtte si nei til flere store avleveringer til tross for at det kom nye bestemmelser om avleveringer i 1961 (Løvlien, 2000, s. 48). Det ble opprettet en ny brukergruppe for å omfatte de arkivrelaterte enhetene som dukket opp under datainnsamlingen, som ble kalt *Arkiv*. Enheter som falt inn under brukergruppen *Arkiv* var, i likhet med brukergruppen *Internt*, kun observert i utvalget P1.

Enheter som falt inn under den siste forventede brukergruppen *Velferdssaker*, ble som nevnt ovenfor, oppdaget i både utvalget for P1 og for P2. Det kom frem under datainnsamlingen at SAT hadde flere forskjellige retningslinjer over tidsperiodene dekket av P1 og P2, som blant annet handlet om å tilby gratis avskrifter i forbindelse med velferdssaker. Dette kan muligens antyde at henvendelser knyttet til velferd ikke var uvanlige, selv i perioden P1.

Samtidig som brukergruppen *Akademikere*, ble endret til *Historikere*, og *Arkivansatte* ble delt inn i *Internt* og *Arkiv* under datainnsamlingsprosessen, ble også brukergruppene *Slektsforskere*, *Eiendomsinformasjon*, og *Velferdssaker* forenklet til *Slektsgranskning*, *Eiendom*, og *Velferd*.

Når arbeidet med å ferdigstille studiens *faktiske brukergrupper* var blitt utført, endte studien opp med noen uforutsette resultater. Mens jeg i utgangspunktet egentlig hadde regnet med at antallet *faktiske brukergrupper* ville stige fra det ene utvalget til det andre, skjedde heller det motsatte. Det ble i gjennomgangen av utvalget P2 ikke observert noen saker som kunne falt inn under brukergruppene *Arkiv* og *Internt*. Om dette skyldes at SAT gjennomførte en intern omorganisering av rutiner for datainnsamlinger, eller noe annet, er ukjent, men disse to brukergruppene som var en tydelig del av utvalget P1, er ikke til stede i utvalget P2.

Siden brukergruppene *Arkiv* og *Internt* ikke ble observert i utvalget P2, er det teoretisk sett bare fem *faktiske brukergrupper* i utvalget P2. Dette betyr at utvalget P1 består av syv faktiske brukergrupper, og utvalget P2 består av fem faktiske brukergrupper. Denne skjevheten mellom antall brukergrupper per utvalg reflekteres derfor også i resten av masteroppgaven.

Da datainnsamlingsprosessen var gjennomført var de *faktiske brukergruppene* for utvalget P1:

- *Historie*
- *Annet*
- *Arkiv*
- *Slektsgranskning*
- *Eiendom*
- *Internt*
- *Velferd*

Og de *faktiske brukergruppene* for utvalget P2:

- *Historie*
- *Annet*
- *Slektsgranskning,*
- *Eiendom*
- *Velferd*

De *faktiske brukergruppene* for utvalgene P1 og P2 illustreres i Figur 6.

Faktiske brukergrupper P1						
Historie	Annet	Arkiv	Slektsgranskning	Eiendom	Internt	Velferd
Faktiske brukergrupper P2						
Historie	Annet		Slektsgranskning	Eiendom		Velferd

Figur 6. Faktiske brukergrupper for P1 og P2.

4.6. De faktiske brukergruppene.

Når de faktiske brukergruppene for utvalgene P1 og P2 var fastslått måtte de deretter defineres, for å gi en forklarlig oversikt over hvilke enheter (saker) som faller inn under de forskjellige brukergruppene. For to av brukergruppene, *Velferd* og *Eiendom*, har studien brukt definisjoner fra *Arkivhåndboken for offentlig forvaltning* (Fonnes, 2010), mens de resterende fem

brukergruppene, *Slektsgranskning*, *Internt*, *Annet*, *Historie*, og *Arkiv* ble definert av forfatteren basert på gjennomgangen av datamaterialet under datainnsamlingen.

4.6.1. Velferd.

Definisjonen for de henvendelser som faller innenfor brukergruppen *Velferd* hentes fra Arkivhåndboken for Offentlig Forvaltning: «*Velferdssaker kan dreie seg om farskap, arverettslige forhold, erstatning for ufullstendig skolegang eller diverse former for mishandling i barndom eller ungdomsår, dokumentasjon av eksamener, førerkort, vielser skilsmisser, yrkeserfaring, lønnsansiennitet, pensjonsrettigheter, statsborgerlige rettigheter osv.*» (Fonnes, 2010, s. 400).

4.6.2. Eiendom.

Definisjonen for de henvendelser som faller innenfor brukergruppen *Eiendom* hentes også fra Arkivhåndboken for Offentlig Forvaltning: «*Eiendomssakene har ofte tilknytning til dokumentasjonsbehov i forbindelse med kjøp og salg. Også rettigheter knyttet til strandlinje, brygger, veier, eiendommens grenser samt klausuler vedrørende arealutnyttelse forekommer nokså ofte ... også utmarkssaker og jordskiftesaker*» (Fonnes, 2010, s. 400).

4.6.3. Slektsgranskning.

«*Slektsgranskning*» dreier seg om genealogiske granskninger hvor målet er kunnskap om, og kartleggingen av, ofte personlig slekt, familie og ætt. Sakene er gjerne ute etter informasjon i forbindelse med fødselsattester, dåpsattester, dødsattester, vigselsattester, flytting, konfirmasjon, hvem som var fadder og forlover, og dokumentasjon i folkeregistre, oversikt over bosted, arbeid, og flytting og utvandring, informasjon om forskjellige ætter og slekter, hvem var foreldre til hvilke barn o.l.

4.6.4. Internt.

Mens sakene i kopibøkene hovedsakelig består av kopier av svarbrev på henvendelser tilsendt SAT fra publikum, inneholder de også det som kan beskrives som intern korrespondanse.

Slike saker kan dreie seg om kommunikasjon mellom Riksarkivaren, Riksarkivet, eller andre deler av Arkivverket, utlysning av stillinger ved SAT, ansettelsesforhold, at ansatte går av med pensjon, SATs årlige budsjettoversikt for bruk av brensel osv. Slike saker er for enkelthetskyld sortert under brukergruppen «*Internt*».

4.6.5. Arkiv.

«*Arkiv*» omfatter alle de saker tilknyttet avlevering av arkiv til SAT fra offentlige institusjoner og private aktører, overføring av arkivmateriale mellom forskjellige arkivinstitusjoner innad i Arkivverket, offentlige erklæringer om avleveringsplikt, kommunikasjon i tilknytning til deponering av arkivsaker, og lignende.

4.6.6. Historie.

Brukergruppen «*Historie*» omfatter alle de sakene hvor det åpenbare målet med henvendelsen er **historiearbeid**. Slike henvendelser kan dreie seg om informasjon knyttet til mye forskjellig, og kan være i forbindelse med alt fra lokalhistorie, gårdshistorie, militærhistorie, bygdehistorie, skipshistorie, laksefiskehistorie, personhistorie, og mye annet.

4.6.7. Annet.

«*Annet*» omfatter alle resterende saker som av en eller annen grunn ikke kan legges til en av de øvrige brukergruppene. Disse kan dreie seg om alt fra hvilke tjenester SAT tilbyr, oppsporing av nålevende personer, tyding av innskrift på en matklokke, avskrifter av dokumenter, til lensmannsfullmektiger på leting etter julehistorier om mordbranner for hundre år siden. Saker som ikke åpenbart kan deles i noen som helst brukergruppe blir lagt til denne gruppen.

4.7. Metodekvalitet.

Til slutt i dette kapittelet må vi diskutere metodekvalitet. Tor Busch forklarer at det er studiens kvalitet som til slutt bestemmer i hvilken grad man kan stole på studiens resultater. Det

er derfor viktig å diskutere kvaliteten på studiens metodevalg. Her diskuteres relevante innsikter knyttet til forskjellige kvalitetsdimensjoner, for å vurdere effekten av metodevalg, og for å redegjøre om metodekvaliteten har blitt sikret på en tilfredsstillende måte. Busch foreslår flere forhold som burde diskuteres i denne sammenheng: *Gyldighet* og *Reliabilitet* (Busch, 2013, s. 61-62).

4.7.1. Gyldighet.

Gyldighet handler om til hvilken grad studien måler det som studien faktisk ønsker å måle. Dette vil si, om det som måles er relevant og gyldig i sammenheng med studiens problemstilling, og om det som måles i studiens utvalg også gjelder for den øvrige populasjonen. Den norske professoren ved Universitetet i Agder, Dag Ingvar Jacobsen, splitter det han beskriver som generell gyldighet inn i tre underdeler: *intern gyldighet*, *begrepsgyldighet*, og *ekstern gyldighet* (Jacobsen, 2005, s. 19).

Intern gyldighet handler om til hvilken grad vi har dekning i studiens empiri for de konklusjonene studien trekker (Jacobsen, 2005, s. 19-20). Dette bindes sammen med begrepsgyldighet. Begrepsgyldighet handler om det som studien måler faktisk er det vi tror vi måler, altså at studiens konkrete data representerer det som undersøkes på en god måte, og de operasjonelle definisjonene og teoretiske begrepene som brukes i studien er i overensstemmelse med det studien skal måle. For å frembringe best mulig begrepsvaliditet bruker denne studien konsekvente begreper og definisjoner, som samsvarer med studiens empiriske litteratur, gjennom hele studien (Johannessen, Kristoffersen & Tufte, 2004, s. 72).

Ekstern gyldighet handler om til hvilken grad studiens resultater fra dets avgrensede område, i dette tilfellet SAT, også er gyldig i andre sammenhenger, som eksempelvis andre statsarkiver eller arkivinstitusjoner. Ekstern gyldighet vil si noe om til hvilken grad studiens resultater kan generaliseres til å gjelde i andre sammenhenger (Jacobsen, 2005, s. 20). Det kan argumenteres for at på grunn av måten denne studien har blitt gjennomført på, ved bruk av utvalg, sammen med valg av studiens datamateriale, kopibøker, at studiens overførbarhet burde være ganske stor. Denne studien burde uten store problemer kunne bli replikert ved hvilken som helst annen norske eller utenlandsk arkivinstitusjon som har loggført kopibøker over

publikumshenvendelser.

4.7.2. Reliabilitet.

Reliabilitet dreier seg om til hvilken grad studiens resultater er til å stole på, om de målte dataene er pålitelige og troverdige. Studiens reliabilitet henger sammen med til hvilken grad den ble gjennomført på en troverdig og tillitsvekkende måte, med resultater som kan etterprøves av andre på senere tidspunkt med like resultater (Jacobsen, 2005, s. 20). Jacobsen forteller om flere faktorer som kan påvirke reliabilitet, som studiens valgte undersøkelsesopplegg, og nøyaktigheten under undersøkelsen av datamateriale (Jacobsen, 2005, s. 87).

For å sikre reliabiliteten til studiens resultater, ble studiens frekvensanalyse for begge utvalgene fra studiens valgte perioder, gjennomført fire forskjellige ganger, over flere dager. Gjennom bruk av Microsoft Excel ble hver av variablene fra begge utvalgene, P1 og P2, tatt ut separat og analysert hver for seg, med resultater notert i og satt opp i oversiktlige statistiske grafer og tabeller. Det samme ble gjort for de totale utvalgene fra hver av studiens valgte perioder. Prosessen ble deretter gjennomført på nytt, og resultatene ble sammenlignet for å sikre resultatenes reliabilitet.

5. Resultater.

Målet med denne studien var undersøke hvilke opplysninger de som henvendte seg til SAT i periodene P1 og P2 spurte om, sammen med hvilke brukergrupper disse kan deles inn i, og om de nevnte brukergruppene forandret seg fra P1 til P2. Her i Analysekapittelet av masteroppgaven blir studiens innsamlede datamateriale analysert med mål om å svare på studiens problemstilling og forskningsspørsmål. Analyse av data går ut på å kategorisere innsamlet informasjon med sikte på å beskrive hva en har funnet (Halvorsen, 2008, s. 176).

Den følgende delen av masteroppgaven er resultatene av studiens datainnsamling og analyseres via en frekvensanalyse, og presenteres deretter gjennom en rekke grafiske fremstillinger av studiens utvalg.

5.1. Deskriptiv statistikk.

Deskriptiv statistikk, også kalt beskrivende statistikk, omfatter enkle analyser som kan brukes til å beskrive og fremstille grunnleggende data om variablene som undersøkes. Deskriptiv statistikk handler om å oppsummere data på en systematisk og strukturert måte. Det er nyttig for å danne et bilde over hva som er typisk i et datasett, og for å danne en rask oversikt over mange data. Deskriptiv statistikk benyttes i studien for å undersøke gjennomsnitt, standardavvik, minimum og maksimum. I tillegg forsøker studien i det følgende å beskrive, gjennom bruk av deskriptiv statistikk, med utgangspunkt i empiriske målinger, studiens data på mest mulig lettforståelig måte, gjennom en frekvensanalyse. Minimum og maksimum beskrives i frekvensanalysen som frekvensbredde (Rosenbaum, 2021, s. 15-16).

En oversikt over hele studiens deskriptive statistikk kan finnes i Vedlegg 3 og 4.

5.2. Frekvensanalyse.

Frekvensfordeling handler om å skape en oversikt over studiens datamateriale, ved å analysere variabler hver for seg. Frekvensanalysen kalkulerer hvor mange enheter (saker) som faller innenfor de forskjellige variablene, og regner deretter ut andelen av enhetene for hver variabel i prosent, det vil si, relativ frekvens. Studiens frekvensanalyser ble utført ved bruk av analyseverktøyet «*Datanalyse*» i Microsoft Excel for Windows 10. Resultatene av frekvensanalysen ble sammenstilt og oppført i oversiktlige og forståelige diagrammer på enklest mulig måte (Lavrakas, 2008, 578).

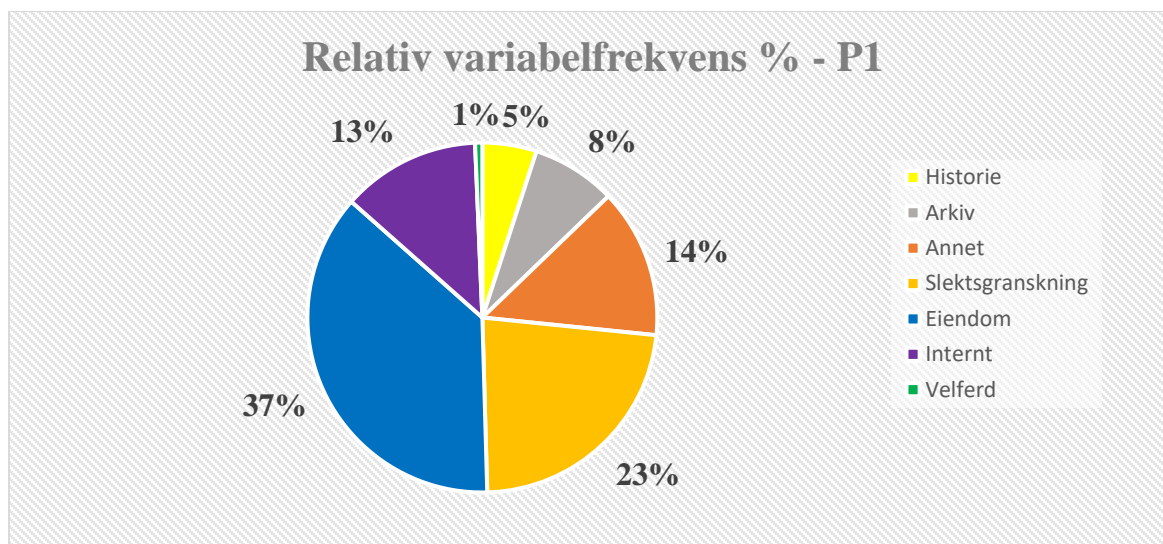
Utvalgene for de to valgte periodene P1 (1951-1960) og P2 (1987-1996), ble analysert hver for seg, og er delt inn i to deler. Den første delen er en presentasjon av utførte frekvensmålinger for det sammenlagte utvalget for hver av de valgte periodene. I den andre delen presenteres målinger av utvalgene for hvert år av begge de valgte periodene. Det vil si, det ble utført en frekvensmåling for hvert år av utvalget, og resultatene av disse målingene ble deretter lagt sammen for å finne den gjennomsnittlige frekvensprosenten for hver variabel.

5.2.1. P1 – 1951-1960.

Den første valgte perioden P1 (1951-1960) bestod av til sammen 17 individuelle kopibøker, på til sammen 10707 sider. Denne perioden hadde en samlet populasjon på 9135 enheter, med gjennomsnittlig 913,5 enheter per år av perioden. Utvalget P1 (1951-1960) ble utgjort av 898 individuelle enheter systematisk tatt ut fra den totale populasjon til P1, og bestod til sammen av 9135 enheter. Det gjennomsnittlige utvalget tatt ut fra hvert år av perioden P1 var 89,8 enheter per år, noe som betydde av utvalgsstørrelsen tatt ut fra hvert av år utgjorde i gjennomsnittet 10% av P1 totale populasjon. Populasjonsstørrelsen for P1 opplever ikke noen stor variasjon eller betydelig vekst i løpet av tiåret som utgjør den valgte perioden. Utrekningen av frekvens og relativ frekvensprosent av utvalget P1 illustreres i Vedlegg 1.

Utvalgets populasjonsstørrelse har en bredde på mellom 825 til 995 enheter, som er en varians på 170 enheter på det meste. Antallet kopibøker øker fra en til to kopibøker per utvalg per år tidlig i den valgte perioden, men denne endringen ble trolig gjort for å gjøre kopibøkene mer håndterlige, siden kopibøkene før dette var store og tunge. Beskrivende statistikk for utvalget P1 kan finnes i Vedlegg 6 og 7.

For å skape et oversiktlig bilde av resultatene fra studiens analyse, presenteres resultatene av frekvensmålingen av de totale utvalgene fra periodene P1 og P2 i sektordiagrammer. Presentert nedenfor er det første eksempelet på dette, som presenterer fordelingen av utvalget P1 i frekvensprosent, beskrevet som «*prosentvis fordeling*» for enkelhetsskyld. Sektordiagrammet er delt inn i syv sektorer som individuelt representerer en av de *faktiske brukergruppene* i utvalget. Utrekningen av den prosentvise fordelingen av utvalget P1 illustreres i Vedlegg 9. Den relative variabelfrekvensen for utvalget P1 illustreres i Figur 5.

Figur 7. Tabell for relativ variabelfrekvens for utvalget P1.

Utvalget P1 er delt inn i til sammen syv variabler: *Historie*, *Arkiv*, *Annet*, *Slechtsgranskning*, *Eiendom*, *Internt* og *Velferd*.

I det endelige utvalget for P1 har variabelen *Historie* en frekvens på 45, som utgjør en relativ frekvensprosent på 5% av P1. Variabelen *Arkiv* har en frekvens på 70, som utgjør en relativ frekvensprosent på 8%. Variabelen *Annet* har er litt større enn de tidligere variablene med en frekvens på 124, som utgjør en relativ frekvensprosent på 14%. Variabelen *Slechtsgranskning* har den nest største frekvensen i P1, med en frekvens på 206, som utgjør en relativ frekvensprosent på 23%. Variabelen *Eiendom* har den overveiende største frekvensen i utvalget, med en frekvens på 332, som utgjør en relativ frekvensprosent på 37%. Med variabelen *Internt* synker frekvensen noe igjen, til en frekvens på 115, som utgjør 13% av utvalget. Den siste variabelen, *Velferd*, har den klart minste frekvensen av hele utvalget, med en frekvens på 6, som utgjør 1% av utvalget for P1.

5.2.2. Prosentfrekvens for hvert år av utvalget P1.

Interessant nok er den gjennomsnittlige relative frekvensprosenten for hele utvalget P1 år for år, nærmest identisk med resultatene av frekvensmålingen utført av det totale utvalget P1. For å illustrere svingningene i utvalgene år for år presenterer også frekvensbredden, det vil si, det største og minste prosentvise andelen målt for hver variabel.

Målingen viser at variabelen *Eiendom* fremdeles utgjør den klart største gjennomsnittlige andelen år for år, med 37% av utvalget, og en frekvensbredde på mellom 17% og 55%. Variabelen *Slektsgranskning* utgjør gjennomsnittlig 23% av utvalget tatt fra P1, med en utvalgsbredde på mellom 18% og 32%. Variabelen *Annet* utgjør gjennomsnittlig 14% av utvalget, og har en utvalgsbredde på mellom 4% og 20%. Variabelen *Internt* utgjør gjennomsnittlig 13% av utvalget, med en utvalgsbredde på mellom 6% til 19%. Variabelen *Arkiv* målte noen lavere svingninger, og mens frekvensbredden ligger på gjennomsnittlig 8%, har variabelen en frekvensbredde på mellom 1% og 17%. Variabelen *Historie* utgjør gjennomsnittlig 5% av utvalget, og har en frekvensbredde på mellom 1% og 10%. Til slutt er variabelen *Velferd*, den klart minste variabelen, som utgjør gjennomsnittlig 1% av utvalget, men som har en utvalgsbredde på mellom 0% og 6% av det totale utvalget. Resultatene av frekvensmålingen illustreres i Vedlegg 12, og utregningene for målingen av utvalget P1 ligger i Vedlegg 1.

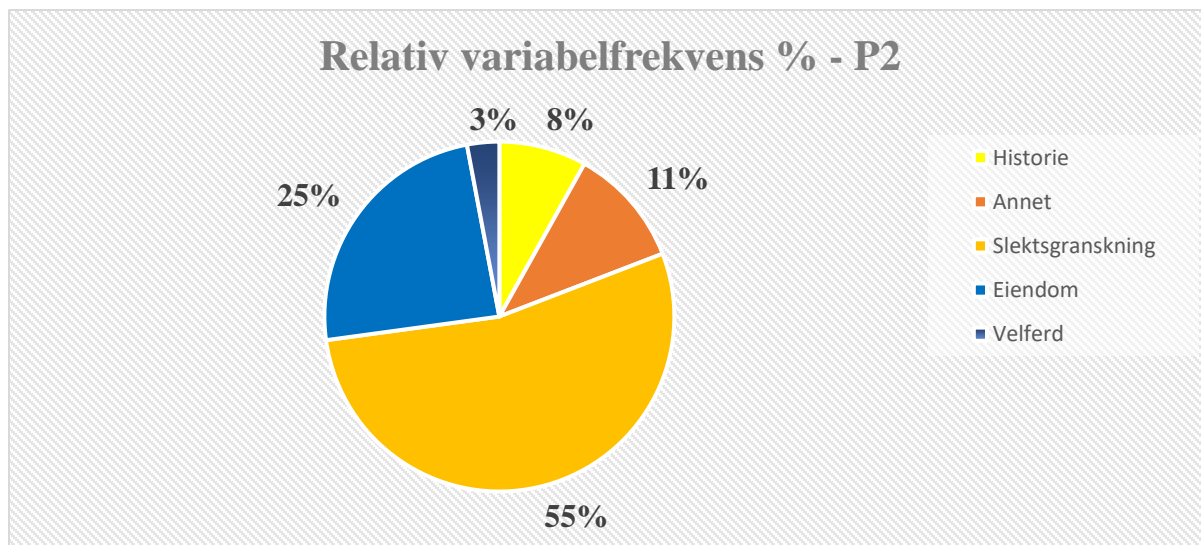
5.2.3. P2 – 1987-1996.

Studiens andre valgte perioden P2 (1987 - 1996), er gjort består av 31 individuelle kopibøker, på til sammen 12829 sider. Den totale populasjon er på 11351 enheter, med gjennomsnittlig 1135,1 enheter per år av populasjonen. Det totale utvalget tatt ut fra P2 var på 1111 enheter, som til sammen gjorde utgjorde rundt 10% av populasjonen til P2. Det gjennomsnittlige utvalget tatt ut fra hvert år av perioden P2 var på 111,1 enheter per år, som betyr at det gjennomsnittlige utvalget var på rundt 10% av populasjonen per år. Ulikt P1 hvor utvalgsstørrelsen hverken opplevde noen betydelig endring eller variasjon gjennom den valgte perioden, skjedde det betydelige endringer i populasjonsstørrelsen til P2 på flere punkter av tiårsperioden. Utregningen av frekvens og relativ frekvensprosent av utvalgsstørrelsen P2 illustreres i Vedlegg 2.

Populasjonsstørrelsen til utvalget P2 har en nokså vid bredde på mellom 637 til 1447 enheter, som betyr at utvalget har en varians på 810 enheter. Utvalget opplevde fra starten av den valgte perioden en relativ stigning i enheter per år, fra 1091 enheter i 1987 mot 1410 enheter i 1994, før antallet enheter i utvalget plutselig synker ned til 762 for 1995 og 637 for 1996. Antall kopibøker som utgjør utvalget har nesten doblet seg fra det forrige utvalget, med tre kopibøker per år gjennom hele perioden, med unntak av 1993 som består av fire kopibøker. Økningen i

antall kopibøker fra to til tre fra utvalg P1 til utvalg P2, er trolig av samme grunn, for å gjøre kopibøkene mer håndterlige. Mens populasjonsstørrelsen og sidetall per år av utvalget øker i P2 sammenlignet med P1, blir antall sider per kopibok faktisk mindre. Beskrivende statistikk for utvalget P2 kan finnes i Vedlegg 7 og 8.

Sektordiagrammet for den prosentvise fordelingen av utvalget P2 viser allerede med første øyekast en tydelig endring fra det forrige utvalget. Hvor sektordiagrammet til P1 var delt inn i syv sektorer som representerte de *faktiske brukergruppene* i utvalget, blir dette redusert til fem sektorer i sektordiagrammet for P2. Brukergruppene *Arkiv* og *Internt* er ikke en del av utvalget P2 fordi, som nevnt tidligere, det ikke ble funnet noen tilfeller av saker som falt innenfor disse to brukergruppene i perioden P2, men de fem resterende brukergruppene er fremdeles de samme som i P1. Utregningen av den prosentvise fordelingen av utvalget P2 illustreres i Vedlegg 10.

Figur 8. Tabell for relativ variabelfrekvens for utvalget P1.

Utvalget P2 er delt inn i fem variabler: *Historie*, *Annet*, *Slechtsgranskning*, *Eiendom* og *Velferd*.

Variabelen *Historie* er igjen den nest minste variabelen i utvalget, og har i det endelige utvalget for P2 en frekvens på 90, som utgjør en relativ frekvensprosent på 8% av P2. Variabelen *Annet* har en nesten identisk frekvens med den samme variabelen i det forrige utvalget, med en frekvens på 123, som betyr at variabelens utgjør en relativ frekvensprosent på 11%. Variabelen *Slechtsgranskning* har i P2 overtatt plasseringen som den største andelen av utvalget, med en

frekvens på hele 597, som betyr at variabelen har en relativ frekvensprosent på 54% av utvalget. Variabelen *Eiendom* har rykket ned til den nest største variabelen i utvalget, med en frekvens på 269, og en relativ frekvensprosent på 24%. Til slutt er variabelen *Velferd* som har opplevd noe vekst, men som fremdeles er den minste variabelen i utvalget, med en frekvens på 32, og en relativ frekvensprosent på 3%. Relativ variabelfrekvensprosent for utvalget P2 illustreres i Figur 8.

5.2.4. Prosentfrekvens for hvert år av utvalget P2.

Hvor målingen av den gjennomsnittlige frekvensprosenten i utvalget P1 resulterte i nesten identiske resultater med målingen av det totale utvalget, er dette også til dels tilfellet i målingen av den relative frekvensprosenten for hele utvalget P2 år for år. Mens resultatene er omtrent identiske for noen av variablene, som for *Historie*, og *Annet*, varierer resultatene med 1-2 prosentpoeng i de resterende variablene *Slektsgranskning*, *Eiendom* og *Velferd*. I likhet med den forrige målingen illustreres svingningene i utvalget år for år og frekvensbredden mellom variablene blir presentert sammen med den gjennomsnittlige relative frekvensprosenten.

Frekvensmålingen for P2 viser at variabelen *Slektsgranskning* nå utgjør den gjennomsnittlige største andelen av utvalget år for år, med gjennomsnittlig 52% av utvalget, og en frekvensbredde på mellom 25% og 65%. Variabelen *Eiendom* er nest størst med gjennomsnittlig 25% av utvalget, og en frekvensbredde på mellom 14% og 36%. Variabelen *Annet* ligger midtstilt i utvalget, og utgjør gjennomsnittlig 11% av utvalget, med en frekvensbredde på mellom 9% og 14%. Variabelen *Historie* utgjør den gjennomsnittlig nest minste delen av utvalget, på gjennomsnittlig 8%, og en frekvensbredde på mellom 5% og 14%. Variabelen *Velferd* utgjør den gjennomsnittlig minste delen av utvalget, med gjennomsnittlig 4%, og en frekvensbredde på mellom 13% og 0%. Resultatene av frekvensmålingen for P2 illustreres i Vedlegg 13, og utregningene for målingen ligger i Vedlegg 2, på side.

6. Diskusjon.

I dette kapittelet diskuteres resultatene fra analysen av studiens datamateriale. Denne studiens hensikt har vært å undersøke allmennhetens bruk av Statsarkivet i Trondheim (SAT),

om til hvilken grad bruken endret seg imellom studiens valgte perioder. Dette gjøres gjennom å undersøke SATs kopibøker med svarbrev på publikumshenvendelser for de nevnte periodene. Masteroppgavens forsøker å besvare studiens hovedproblemstilling:

Hva spurte de som henvendte seg til Statsarkivet i Trondheim etter opplysninger om?

Tilknyttet hovedproblemstillingen presenterte studien 2 forskningsspørsmål og utviklet en hypotese basert på tidligere forskning og empirisk litteratur.

Studiens forskningsspørsmål er:

- 1. Hvilke brukergrupper kan de som henvendte seg til SAT i studiens valgte perioder deles inn i?*
- 2. Forandret SATs brukergrupper seg fra den ene perioden til den andre?*

Studiens hypotese er:

Kan vi i kopibøkene til SAT forvente å finne spor av fremveksten av en eller flere nye brukergrupper i perioden etter 1960?

Dette kapitlet er strukturert for å først presentere studiens hovedfunn, deretter diskuteres målt endring mellom brukergruppene fra utvalgene P1 og P2, etterfulgt av en alternativ og kompletterende måling hvor brukergruppene *Arkiv* og *Internt* ikke blir inkludert. Deretter kommer en diskusjon av studiens brukergrupper, som videre er etterfulgt av en diskusjon om de som henvendte seg til SAT i studiens valgte perioder. Deretter diskuteres validiteten til studiens hypotese i lys av forskningsspørsmålene, og avslutningsvis diskuteres studiens resultater i lys av masteroppgavens teoretiske bakgrunn.

6.1. Hovedfunn sammendrag.

Som et resultat av studiens analyse, ble det funnet at de som henvendte seg til Statsarkivet i Trondheim (SAT), via SATs henvendelsestilbud i studiens valgte perioder, P1 (1951 – 1960) og P2 (1987 – 1996), var interessert i opplysninger knyttet til en rekke temaer. De som henvendte seg til SAT, spurte etter; slektsopplysninger i forbindelse med slektsgranskning av egen, eller andres slekt; opplysninger i forbindelse med eiendomssaker; opplysninger i sammenheng med historie eller historiarbeid; opplysninger i forbindelse med velferdssaker; og

opplysninger tilknyttet mange mindre temaer og saker, definert som *Annet*. Det ble i tillegg spurt etter opplysninger tilknyttet avlevering- og overføring av arkiv, sammen med annen informasjon tilknyttet SATs vanlige drift, samtidig som det ble funnet henvendelser tilknyttet intern kommunikasjon i SAT og innad i Arkivverket generelt.

Temaene som undersøkelsen fant at SATs brukere viste interesse for i løpet av studiens valgte perioder, deles inn i syv brukergrupper definert som: *Slektsgranskning*, *Eiendom*, *Historie*, *Velferd*, *Annet*, *Arkiv* og *Internt*. Studiens resultater indikerer videre at de nevnte brukergruppene endret seg fra den ene perioden til den andre. Resultatene av analysen synliggjør at den nevnte endringen tok form både gjennom en reduksjon i antall brukergrupper observert i utvalget P1 til utvalget for P2, samtidig som det ble observert betydelige variasjoner i den målte frekvensprosenten til flere av brukergruppene, fra den ene perioden til den andre. Variasjonene i prosentandelen fra perioden P1 til P2 indikerer en fremvekst av visse brukergrupper, men ikke i en slik forstand at den samsvarer med studiens hypotese.

6.2. Målt Endring.

Resultatene av studiens frekvensanalyse viser at det er flere tydelige forskjeller imellom de endelige prosentvise frekvensfordelingene for studiens utvalg. For det første, er den prosentvise fordelingen av utvalget P1 fordelt på totalt syv brukergrupper, mens den prosentvise fordelingen av utvalget P2 fordeles på totalt fem brukergrupper. Med unntak av brukergruppene *Arkiv* og *Internt*, som bare er en del av P1, er disse brukergruppene identiske. Se mer om dette under studiens del 6.3.

Den prosentvise frekvensfordelingen for utvalget P1 er fordelt slik: Brukergruppen *Historie* utgjorde 5% av utvalget; brukergruppen *Arkiv* utgjorde 8% av utvalget; brukergruppen *Annet* utgjorde 14% av utvalget; brukergruppen *Slektsgranskning* utgjorde 23% av utvalget; brukergruppen *Eiendom* utgjorde 37% av utvalget; brukergruppen *Internt* utgjorde 13% av utvalget og brukergruppen *Velferd* utgjorde 1% av utvalget.

Den prosentvise frekvensfordelingen for utvalget P2 er fordelt slik: brukergruppen *Historie* utgjorde 8% av utvalget; brukergruppen *Annet* utgjorde 11% av utvalget; brukergruppen

Slektsgranskning utgjorde 54% av utvalget; brukergruppen *Eiendom* utgjorde 24% av utvalget og brukergruppen *Velferd* utgjorde 3% av utvalget.

Som vist er det tydelige forskjeller mellom frekvensfordelingen av de to utvalgene. La oss starte med de mest åpenbare endringene. Brukergruppene *Arkiv* og *Internt* utgjorde til sammen en prosentfrekvens på 21% av utvalget P1. Dette utgjør litt over en femtedel av det totale utvalget tatt fra perioden P1, som betyr at de to brukergruppene til sammen utgjorde en betydelig andel av utvalget. Bortfallet av en så stor prosentandel av fra det ene utvalget til det andre kan beskrives som muligens den mest betydelige endringen mellom utvalgene. Dette tilsvarer en endring på til sammen 21 prosentpoeng, og som er en reduksjon på 100%. Dette er godt innenfor studiens kalkulerte feilmargin på 2%, og endringer kan derfor regnes som signifikant.

Bortfallet av to brukergrupper som til sammen utgjorde litt over en femtedel av det samlede utvalget for perioden P1, kan være en delvis forklaring på noen av de andre observerte endringene i frekvensprosenten til de gjenværende brukergruppene i utvalget P2. Det er vanskelig å si noe om til hvilken grad bortfallet av brukergruppene *Arkiv* og *Internt* direkte påvirket den målte frekvensprosenten til de gjenværende brukergruppene i utvalget P2. Den målte prosentandelen for brukergruppene *Arkiv* og *Internt* kan teoretisk sett fordeles likt på de fem gjenværende brukergruppene. Dette kunne i teorien ført til en jevn økning på 4.2% for de gjenværende brukergruppene. En slik jevn fordeling er derimot svært usannsynlig, og vi burde heller gå ut fra at den prosentvise fordelingen heller er ujevn. Vi ser nærmere på dette i studiens del 6.3 nedenfor.

Vi går videre til endringene observert mellom de faktiske brukergruppene funnet i begge studiens utvalg. Vi starter med endring målt i brukergruppen *Historie*, og arbeider oss videre gjennom de resterende brukergruppene en etter en.

Brukergruppen *Historie* påviser en noe lav endring i form av en økning i frekvensprosent fra 5% av utvalget P1, til 8% av utvalget P2, noe som vil bety at det er en påvist endring på 3 prosentpoeng. Dette tilsvarer en økning på 60%, som betyr at endringen er større enn studiens kalkulerte feilmargin på 2%, og endringen kan derfor regnes som signifikant.

Vi tar videre for oss brukergruppen *Annet*. Den registrerte endringen i brukergruppen *Annet* er i likhet med brukergruppen *Historie* noe lav. Men hvor frekvensprosenten for brukergruppen *Historie* øker fra det ene utvalget til det andre, opplever brukergruppen *Annet* heller en reduksjon. Brukergruppen *Annet* viser en endring fra 14% av utvalget i P1 ned til 11% av utvalget i P2, og er en endring på 3 prosentpoeng, som er lik endringen målt for brukergruppen *Historie*. Dette betyr at brukergruppen *Annet* opplever en reduksjon på 21.43% fra P1 til P2, og den prosentvise endring er derfor større enn studiens kalkulerte feilmargin på 2%, som betyr at endringen regnes som signifikant.

Det må bemerkes at frekvensprosenten til brukergruppen *Annet* var sterkt påvirket av forskerens evne til å tyde hva sakene handlet om, sammen med tydelighet i selve sakene om i hvilken sammenheng henvendelsen ble sendt. Henvendelsene i utvalget P2 var generelt enklere å tyde og mer lesbare, og dette kan ha påvirket brukergruppens størrelse.

Vi beveger oss nå videre til de største målte endringene mellom de faktiske brukergruppene fra den ene perioden til den andre, med brukergruppene *Slektsgranskning* og *Eiendom*.

Brukergruppen *Slektsgranskning* er den generelt største brukergruppen i studien. *Slektsgranskning* er den nest største brukergruppen i utvalget P1, og den største brukergruppen i utvalget P2. *Slektsgranskning* er også den brukergruppen hvor det ble påvist størst endring fra det ene utvalget til det andre. Brukergruppen *Slektsgranskning* påviser en endret frekvensprosent fra 23% i utvalget P1, til en frekvensprosent på 54% i utvalget P2. Dette er en påvist endring av frekvensprosent med 31 prosentpoeng, fra det ene utvalget til det andre, og en prosentvis økning på 134.78%. Siden den prosentvise endringen er større enn studien kalkulerte feilmargin på 2% betyr dette at endringen er signifikant.

Brukergruppen *Eiendom* er den generelt nest største brukergruppen i studien, og er den største brukergruppen i utvalget P1 og den nest største brukergruppen i utvalget P2. Brukergruppen *Eiendom* påviser også den nest største endringen blant studiens brukergrupper, fra det ene utvalget til det andre. Brukergruppen *Eiendom* påviser en endring i frekvensprosent i form av en endring fra 37% av utvalget P1, til en frekvensprosent på 24% av utvalget P2, som er en endring på 13 prosentpoeng. Dette vil si en prosentvis nedgang på 35.14%, som er en påvist endringen større en studiens kalkulerte feilmargin, og kan regnes som signifikant.

Videre ser vi på den minste registrerte endringen, og muligens den mest interessante for studiens hypotese, brukergruppen *Velferd* før vi går inn i en dypere diskusjon om den siste delen av utvalget P2.

Brukergruppen *Velferd* utgjør den minste frekvensprosenten av begge studiens utvalg, P1 og P2, og opplever også minst endring fra den av studiens perioder til den andre. Studiens resultater viser at det ble påvist en grad av endring for brukergruppen *Velferd*, men det vises også at denne endringen er nokså liten. Brukergruppen *Velferd* påviser en endring i frekvensprosent i form av en endring fra 1% av utvalget P1, til en frekvensprosent på 3% i utvalget P2. Det interessante med denne målingen er at den påviste endringen på 2 prosentpoeng, som vil si en prosentvis økning på 200%, som er større enn studiens kalkulerte feilmargin på 2%, og er derfor signifikant.

6.2.1. Et nærmere blikk på de siste to årene av utvalget P2 – 1995 og 1996.

Hvis vi kun vurderer endring ut fra resultatene fra de totale utvalget P2, utgjør brukergruppen *Velferd* en gjennomsnittlig frekvensprosent av det totale utvalget på 3%. Men som nevnt i analysen har brukergruppen *Velferd* også en frekvensbredde, altså et minimum og maksimum målt for utvalget P2, fra 0% helt opp til 13% at utvalget P2 per år. Som vist i utvalget for P2 er frekvensprosenten til brukergruppen *Velferd* relativt jevn og lav, fra rundt 0% opp til 4% i de første åtte årene av perioden P2. I de to siste årene av perioden derimot, 1995 og 1996, opplever brukergruppen *Velferd* en plutselig endring til en frekvensprosent på 13% i 1995 og 11% i 1996, som vist i Vedlegg 13. Endringen for brukergruppen *Velferd* i fra 1994 til 1995 tilsvarer en endret frekvensprosent på 11 prosentpoeng, og betyr en prosentvis økning på 550%. Dette er den kraftigste endring i frekvensprosenten for brukergruppen *Velferd* målt i studien, med en videre endring på 2 prosentpoeng i fra 1995 til 1996, med en prosentvis nedgang på 15.38%. Endringen målt for disse to siste årene av utvalget P2 er også større enn studiens kalkulerte feilmargin på 2%, som betyr at endringen er signifikant.

Brukergruppen *Velferd* er ikke den eneste brukergruppen som opplever endring i de siste to årene av utvalget P2, alle de andre brukergruppene i utvalget opplever også endring til forskjellige grader. Brukergruppen *Annet* opplever en liten endring målt endring fra en frekvensprosent på 15% i 1994 ned til 14% i 1995 og 1996, som tilsvarer en endring på 1

prosentpoeng, og en prosentvis nedgang på 6.67%. Endringen for brukergruppen *Historie* er noe større, med en endring i fra en frekvensprosent på 9% i 1994 til 11% i 1995, som betyr en endring på 2 prosentpoeng og en prosentvis endring på 22.22%. Deretter en endring til 14% i 1996, som vil si en endring på 3 prosentpoeng, og en prosentvis økning på 27.27%. Endringen for begge årene er større enn studiens kalkulerede feilmargin på 2% og er derfor signifikant. De to gjenværende brukergruppene, opplever begge en større endring i de siste to årene av utvalget P2, i forhold til de åtte foregående årene.

Brukergruppen *Slektsgranskning*, som igjennom de første åtte årene av utvalget P2 utgjorde jevnt over halvparten av utvalget, med en frekvensprosent på mellom 51% på det laveste og 65% på det høyeste, opplevde en kraftig reduksjon i de siste to årene av utvalget. I 1994 hadde brukergruppen *Slektsgranskning* en frekvensprosent på 53%. Året etter derimot, i 1995, utgjorde brukergruppen *Slektsgranskning* en frekvensprosent på 26% av utvalget, og i året etter i 1996 utgjorde brukergruppen en frekvensprosent på 25% av utvalget for det året. Dette vil si en endring på 27 prosentpoeng fra 1994 til 1995, som er en prosentvis nedgang på 50.94%. Endringen fra 1995 til 1996 for brukergruppen *Slektsgranskning* er derimot på 1 prosentpoeng, som er lik en nedgang på 3.85%. Dette er over en halvering av gjennomsnittet på 58% av målingene for de åtte foregående årene, hvor brukergruppen *Slektsgranskning* dominerte utvalget. Brukergruppen *Slektsgranskning* blir også overtatt av brukergruppen *Eiendom* som den største brukergruppen i utvalget, for første gang siden utvalget P1.

Endringen notert for brukergruppen *Eiendom* i de siste to årene av utvalget P2 er ikke like omfattende som endringen målt for brukergruppen *Slektsgranskning*, men er fremdeles betydelig. Hvor brukergruppen *Eiendom* har hatt en frekvensprosent på mellom 14% på det laveste og en frekvensprosent på 29% på det høyeste, de åtte første årene av utvalget P2, øker frekvensprosenten til brukergruppen *Eiendom* fra å utgjøre 22% av utvalget for 1994, til å utgjøre 36% av 1995 og 35% av 1996. Dette er en endring på 14 prosentpoeng fra 1994 til 1995, og en økning på 63.64%, og en videre endring på 1 prosentpoeng fra 1995 til 1996, med en prosentvis nedgang på 2.78%. Den målte endringen er større enn studiens kalkulerede feilmargin på 2%, og regnes derfor som signifikant.

Dette betyr at brukergruppen *Eiendom* er den største brukergruppen for utvalget i de to siste årene av P2.

I tillegg er en interessant observasjon er at den målte frekvensprosenten for brukergruppene *Eiendom*, *Slektsgranskning* og *Annet*, i de to nevnte årene av utvalget P2, er svært lik den målte frekvensprosenten for brukergruppen *Eiendom*, *Slektsgranskning* og *Annet* i den totale for utvalget P1. Brukergruppen *Eiendom* hadde i det totale utvalget til P1 en frekvensprosent på 37%, mot en frekvensprosent på 36% i 1995 og 35% i 1996; brukergruppen *Slektsgranskning* hadde i det totale utvalget for P1 en frekvensprosent på 23%, mot en frekvensprosent på 26% i 1995 og 25% i 1996; og brukergruppen *Annet* hadde en frekvensprosent på 14% i det totale utvalget for P1, som var lik frekvensprosenten på 14% i 1995 og 14% i 1996. Hvis vi ser bort fra at brukergruppene *Arkiv* og *Internt* ikke eksisterer i utvalget P2, er de største forskjellene mellom det totale utvalget for P1 og de siste to årene av utvalget P2, frekvensprosenten til brukergruppene *Historie* og *Velferd*. Brukergruppen *Historie* hadde en frekvensprosent på 5% i det totale utvalget for P1, mot 11% i 1995 og 14% i 1996, og brukergruppen *Velferd* hadde en frekvensprosent på 1% i det totale utvalget for P1, mot 13% i 1995 og 11% i 1996.

Det er ukjent nøyaktig hvorfor frekvensfordelingen av de siste to årene av utvalget P2 er så annerledes enn resten av utvalget, men det er mulig å vise til forskjeller imellom kopibøkene for 1995 og 1996 og kopibøkene for de forrige åtte årene av utvalget P2. Oversikten over resultatene av datainnsamlingen for perioden P2, vist i Vedlegg 7 og 8 (Periode 1987 – 1996 i Excel), viser en klar forskjell i årene 1995 og 1996 i forhold til resten av perioden P2. Kopibøkene for 1995 og 1996 er tydelig mindre enn kopibøkene for de forrige årene av utvalget. Kopibøkene fra 1994 består av 1522 sider med 1410 saker, med et utvalg tatt ut fra dette på 131 saker, mens kopibøkene for 1995 best består av 870 sider med 762 saker, og et utvalg tatt ut fra dette på 76 saker, og kopibøkene for 1996 består av 668 sider med 637 saker, og et utvalg tatt ut fra dette på 63 saker.

Kopibøkene for 1995 viser nesten en halvering i sidetall, saker og størrelse på utvalget fra 1994, i forhold til sidetall, saker og størrelsen på utvalget for 1994. Det er ikke klart hvorfor kopibøkene for 1995 og 1996 er så mye mindre enn kopibøkene for resten av utvalget P2. Men kopibøkene for 1995 og 1996 er de siste to årene av SATs fysiske kopibøker med svar på brukerhenvendelser, tilgjengelig i SATs arkiver (SAT/A-4183/B/Bc/L0053 – SAT/A-4183/B/Bc/L0058). Det er mulig at reduksjonen i henvendelsesomfanget i 1995 og 1996 i

forhold til tidligere år, kan forklares med at dette var en del av en gradvis overgang til en ny digital løsning.

6.3. Alternativ og kompletterende måling.

Brukergruppene *Arkiv* og *Internt* utgjør til sammen en nokså stor andel av utvalget P1, med en samlet størrelse på 21%. Det kan argumenteres for at disse to brukergruppene teknisk sett ikke består av svarbrev på publikumshenvendelser, siden det som faller under disse brukergruppene er organintern kommunikasjon og arbeidsrelatert dokumentasjon. Vi må også undersøke hvordan de målte endringene mellom de *faktiske brukergruppene* i studiens utvalg P1 og P2 ser ut, hvis vi ser bort fra brukergruppene *Arkiv* og *Internt* i utvalget P1. Med brukergruppene *Arkiv* og *Internt* ute av bildet blir det en noe mer korrekt sammenligning mellom utvalgene. Hvor det før var 7 brukergrupper i P1 og 5 brukergrupper i P2, blir det nå et likt antall brukergrupper i begge utvalgene, samtidig som begge utvalgene har de samme brukergruppene.

Brukergruppen *Historie* har fremdeles en frekvens på 45, brukergruppen *Annet* har en frekvens på 124, brukergruppen *Slektsgranskning* har en frekvens på 206, mens brukergruppene *Eiendom* og *Velferd* har en frekvens på 332 og 6. Den prosentvise frekvensfordelingen av brukergruppene i utvalget P1 går derimot igjennom noen endringer. Brukergruppen *Historie* endres fra å utgjøre 5% av P1 til å utgjøre 6% av utvalget, som er en økning på 1 prosentpoeng. Brukergruppen *Annet* går fra å utgjøre 14% av utvalget P1 til å utgjøre 17%, som er en økning på 3 prosentpoeng. Brukergruppen *Slektsgranskning* endres fra å utgjøre 23% av utvalget til å utgjøre 29% av P1, som er en økning på 6 prosentpoeng. Samtidig går brukergruppen *Eiendom* fra å utgjøre 37% av P1 til å utgjøre 47% av utvalget, noe som betyr en økning på 10 prosentpoeng. Brukergruppen *Velferd* forblir derimot uendret, og utgjør fremdeles 1% av utvalget P1.

Ved å se bort fra brukergruppene *Arkiv* og *Internt* kan vi se at omtrent alle de gjenværende brukergruppene øker i frekvensprosent, med en innvirkning basert på brukergruppenes størrelse. Brukergruppen *Eiendom*, som den største brukergruppen, opplevde for eksempel en økt frekvensprosent på 10, mens den minste brukergruppen, brukergruppen *Velferd*, ikke målte noen betydelig økning i frekvensprosent. Det neste steget vil være å

sammenligne målingene for de 5 brukergruppene i P1 med målingene for de 5 brukergruppene i P2, for å undersøke endring.

Med de nye målingene påviser brukergruppen *Historie* noen interessante endringer. Brukergruppen *Historie* har en mindre endring i form av en økning fra å utgjøre en frekvensprosent på 6% av utvalget P1, til en frekvensprosent på 8% av utvalget P2. Dette er en påvist endring på 2 prosentpoeng, som betyr at det er en økning på 33.33%, noe som betyr den målte endringen er større enn studiens kalkulerede feilmargin, og kan derfor regnes som signifikant.

Brukergruppen *Annet* utgjør i utvalget P1 17% av utvalget, og reduseres til å utgjøre 11% av utvalget P2. Brukergruppen *Annet* påviser en endring mellom utvalgene P1 og P2 på 6 prosentpoeng, som er en nedgang på 35.29% fra P1. Fordi dette fremdeles er innenfor studiens kalkulerede feilmargin på 2%, regnes endringen derfor som signifikant. Dette er en betydelig endring i fra utvalget P1 med 7 brukergrupper, hvor brukergruppene *Historie* og *Annet* i utvalget P1 endres med like mange prosentpoeng.

Brukergruppen *Slektsgranskning* er fremdeles en av studiens største brukergrupper i begge utvalgene, og utgjør i utvalget P1 en frekvensprosent på 29% av utvalget, noe som endres til en frekvensprosent på 55% av utvalget P2. Dette er en økning på 26 prosentpoeng mellom utvalgene, og den påviste endringen er større enn studiens kalkulerede feilmargin på 2%, og blir derfor regnet som signifikant.

Brukergruppen *Eiendom* er i likhet med brukergruppen *Slektsgranskning* fremdeles en av de største brukergruppene i studien, og har nå bare blitt større. Brukergruppen *Eiendom* utgjør i P1 en frekvensprosent på 47% av utvalget, noe som endrer seg til en frekvensprosent på 25% i utvalget P2. Dette er en endring på 22 prosentpoeng, sammen med en økning på 89.66%, som er betydelig større endringen enn den målte endringen på 13 prosentpoeng når brukergruppene *Arkiv* og *Internt* ble tatt med i betraktningen. Den målte endringen er innenfor studiens kalkulerede feilmargin på 2% og endringen regnes derfor som signifikant.

Den målte endringen av frekvensprosenten for brukergruppen *Velferd* imellom utvalgene P1 og P2 forblir uendret fra den tidligere målingen. Brukergruppen *Velferd* utgjør i utvalget P1 1% av utvalget, noe som endrer seg til 3% av utvalget P2. Dette er en målt endring på 2

prosentpoeng, og en økning på 200%, som er større enn studiens kalkulerte feilmargin på 2%, og kan derfor regnes som signifikant.

Som vist ovenfor viser sammenligningen av brukergruppene i utvalgene P1 og P2, hvor brukergruppene *Arkiv* og *Internt* ikke blir tatt med, en målt endring som er noe annerledes enn den første målingen. Den målte endringen av frekvensprosent til brukergruppen *Historie* i fra utvalget P1 til utvalget P2, er i denne målingen lik den målte endringen for brukergruppen *Velferd*, på 2 prosentpoeng. Endringen på 2 prosentpoeng for brukergruppen *Historie* er for liten til at det vil ha noen stor påvirkning på det som allerede ble etablert i den første målingen.

Den målte endringen imellom de tre gjenværende brukergruppene *Annet*, *Slektsgranskning* og *Eiendom*, var også betydelig større i forhold til den forrige målingen. Spesielt den påviste økningen av frekvensprosenten til brukergruppen *Eiendom* fra 37% til 47% når brukergruppene *Arkiv* og *Internt* ikke ble tatt med i beregningen, kan muligens indikere en større interesse for *Eiendom* blant publikum enn tidligere antatt. Det samme kan, i mindre grad, sies om brukergruppen *Slektsgranskning*, som utgjør 6 prosentpoeng større andel av P1, hvis vis ser bort fra brukergruppene *Arkiv* og *Internt*. Frekvensprosenten til brukergruppen *Annet* øker med 3 prosentpoeng, opp på 17% av utvalget P1, og dette betyr at en stor andel av utvalget P1, på nesten en femtedel, bestod av saker som av forskjellige grunner ikke kunne legges til de andre brukergruppene. Dette er tydelig forskjell fra brukergruppen *Annet* i utvalget P2 på 11%, og kan muligens forklares med at kopibøkene til perioden P2 var generelt mye mer lettere å tyde enn kopibøkene til perioden P1. Sakene i kopibøkene for perioden P2 hadde ofte tydelige titler og klart merkede avsendere og mottakere, med navn og sted og dato, mens sakene i kopibøkene for perioden P1 i stor grad manglet lignende informasjon. En mulig forklaring på denne bedringen kan være at det ble innført bedre rutiner for svarbrev på henvendelser.

Alternativ frekvensmåling med utvalget P1 uten brukergruppene *Arkiv* og *Internt* illustreres i Vedlegg 11.

6.4. Brukergrupper.

Hvilke brukergrupper kan de som henvendte seg til SAT i studiens valgte perioder deles inn i? Studiens undersøkelser viser at brukerne av SATs henvendelsestjeneste, i studiens valgte

perioder, kan deles inn i til sammen syv brukergrupper, kategorisert som faktiske brukergrupper. Av de faktiske brukergruppene er alle syv tilstedeværende i utvalget P1, mens bare fem av de faktiske brukergruppene ble målt i utvalget P2. Brukergruppene funnet i utvalget P1 er: *Historie*, *Annet*, *Arkiv*, *Slektsgranskning*, *Eiendom*, *Internt* og *Velferd*, mens brukergruppene funnet i utvalget P2 er: *Historie*, *Annet*, *Slektsgranskning*, *Eiendom* og *Velferd*. Den tydeligste forskjellen mellom de to utvalgene er at utvalget P1 har to flere brukergrupper enn utvalget P2, *Arkiv* og *Internt*. Disse to brukergruppen forsvinner på et ukjent tidspunkt i det 26 årene mellom de to utvalgene. Saker som faller innenfor *Arkiv* og *Internt* handler i stor grad om arkivrelaterte saker i forbindelse med SAT funksjon som depotarkiv, og intern kommunikasjon innad i SATs og Arkivverket.

Det var ikke overraskende at brukergrupper som *Arkiv* og *Internt* ble funnet i utvalget P1. Dette er fordi Blais (1995) i sin artikkel, blant annet, klassifiserer *Arkivansatte* som en av flere fremtredende brukergrupper i slutten av 1900-tallet. Det som kan regnes som interessant for denne studien, var hva sakene som falt innenfor *Arkiv* og *Internt* handlet om. Dette er også forbundet med grunnen til at denne studien valgte å dele *Arkivansatte*, som foreslått av Blais, inn i to separate brukergrupper. Blais beskriver *Arkivansatte* som bestående av dem som bruker arkivet i forbindelse med utføringen av arkivarbeid, og nevner samtidig at denne gruppen kunne være vanskelig å måle (Blais, 1995, p. 2.8).

De sakene som i denne studien falt inn under brukergruppene *Arkiv* og *Internt* derimot, handlet i liten grad om slikt arbeid. Saker som falt inn under brukergruppen *Internt* var vanligvis saker i forbindelse med ting som jobbsøknader, bestilling av bokbinder-tjenester, årsrapporter for budsjett, og lignende. Saker som falt inn under brukergruppen *Arkiv* kan, derimot, muligens beskrives som noe nærmere det Blais mente med *Arkivansatte*, i at sakene som falt inn under brukergruppen *Arkiv*, faktisk omhandlet arkiv, om enn, trolig ikke i den sammenhengen Blais beskriver i sin artikkel. Sakene som falt inn under brukergruppen *Arkiv* bestod i stor grad av enkeltdokumenter, med muligens bare en eller to setninger med tekst, som bekreftet at avleverte arkivsaker var blitt vellykket mottatt av SAT.

Det er mulig at på grunn av datamaterialets natur som henvendelser tilsendt SAT utenfra, at man i liten grad vil finne spor etter brukergruppen *Arkivansatte* som Blais beskriver den. *Arkivansatte* har tross alt i liten grad behov for å sende henvendelser til arkivet utenfra når de

arbeider på SAT. Det er mulig at det vil være lettere å finne spor etter brukergruppen *Arkivansatte* i et annet datamateriale, noe videre studier eventuelt kan bekrefte.

Sakene som faller innenfor de nevnte brukergruppene er teknisk sett ikke henvendelser tilsendt SAT fra allmennheten, men heller en funksjon av SAT vanlige drift som en arkivinstitusjon. En mulig forklaring på at saker som falt innenfor brukergruppene *Arkiv* og *Internt* ikke ble funnet i utvalget P2, kan være at en intern omlegging av rutiner for innsamling av data, førte til at disse ble lagt et annet sted. Et mulig tidspunkt for en slik omlegging kan ha vært tidlig i 1980-årene, etter at det ble utført et omfattende utredningsarbeid for å kartlegge arbeidssituasjonen i Arkivverket (Løvlien, 2000, s. 52).

Slektsgranskning er alt i alt, den største brukergruppen målt i studien. *Slektsgranskning* utgjør den nest største andelen av utvalget P1, bak *Eiendom*, og rykker opp til i utvalget P2 til å være den klart største målte brukergruppen, bestående av gjennomsnittlig over halvparten av utvalget P2 år for år. Det er i tillegg mulig at andelen henvendelser om *Slektsgranskning* kan være enda større enn det som vises i utvalget. Mange av henvendelsene som til slutt ble lagt til brukergruppen *Annet* under datainnsamlingen kunne potensielt tydes som å handle om slektsgranskning. I mange tilfeller kom det ikke klart nok frem hva saker handlet om i teksten til henvendelsene, og de kunne derfor ikke definitivt kategoriseres som en slektsgranskningssak. Dette gjelder også i noen mindre grad for noen av de andre brukergruppene, som *Historie* og *Velferd*.

En annen bemerkning som ble observert under datainnsamlingsprosessen, var at det i flere tilfeller viste seg å være utfordrende å skille mellom om henvendelser var innsendt i sammenheng med *Slektsgranskning* eller om henvendelser innsendt i sammenheng med *Historie*. *Slektsgranskning* og historiefaget er tett bundet sammen, og henvendelser om *Slektsgranskning* kunne i flere tilfeller handle om mer enn ett tema. For eksempel spurte flere henvendelser i forbindelse med slektsgranskning også om informasjon i forbindelse med gårdshistorie.

Slektsgranskning blir gjerne beskrevet som en hjelpedisiplin til historiefaget, men regnes i noen land også som en egen vitenskapelig disiplin. Mens slektsgranskning tidligere var primært utført av profesjonelle slektsgranskere, er det i dag hovedsakelig en hobbyvirksomhet for uprofesjonelle, på leting etter informasjon om egne familier. På grunn av at brukergruppene *Slektsgranskning* og *Historie* er så tett bundet sammen, reflekteres dette også i

publikumshenvendelsene tilsendt SAT (Norsk Lokalhistorisk institutt: lokalhistoriewiki.no - Slektshistorie).

Mens de fleste sakene kun handlet om det ene eller det andre, var det også flere tilfeller av henvendelser som omhandlet flere tema, og hvor innholdet kunne tolkes som å handle om både *Slektsgranskning* og *Historie*. Studiens datainnsamling var satt opp til å kategorisere de individuelle henvendelsene inn i en brukergruppe, og var ikke designet for å fordele en henvendelse inn i mer enn en brukergruppe om gangen. Det eksisterer derfor en mulighet for at brukergruppen *Historie* er noe større enn det som vises i utvalget.

6.5. Hvem var de?

En annen observasjon som ble gjort var at de fleste henvendelsene sendt inn til SAT, var fra folk utenfor Trondheim. Å undersøke nettopp hvor i landet henvendelsene kom fra var ikke en del av studiens omfang, men det var likevel en observasjon gjort tidlig i datainnsamlingsprosessen. Henvendelsene som ble gjennomgått, ble sendt inn til SAT fra hele landet, og mens en god andel av disse muligens var fra Trondheimsregionen og Trøndelag, var det mange fra mange andre steder i landet også. En liten andel av henvendelsene hadde også opphav utenfor landets grenser, fra land som Sverige, Danmark, Tyskland, USA og Canada.

Det er muligens ikke svært overaskende, og forklaringen er i bunn og grunn enkel. Når SAT først ble opprettet helt tilbake i 1850, hadde det nye Centralarkivet fungert som endelig oppbevaringssted for de offentlige arkivene ikke bare i Trondheimsregionen og Trøndelag, men også for Møre og Romsdal i sør, og for Finnmark i nord (Svendsen, 2017, s. 105). Ansvarsområdet ble naturligvis redusert over tid, ettersom nye Statsarkiver ble opprettet, men dette er fremdeles et stort område som SAT har samlet inn arkivsaker fra i lang tid. Mye av dette arkivmaterialet er tilsendt de nye arkivinstitusjonene, men noe dokumentasjon finnes fremdeles i SATs arkiver.

Det er derfor naturlig at SAT inneholder arkivmateriale av interesse for folk utenfor Trondheim og Trondheimsregionen. En annen faktor som det må tas hensyn til, er at allmennheten som bodde i Trondheim hadde noe kortere vei å reise til SAT enn de fleste andre,

og fant det derfor muligens lettere, og raskere, og heller møte opp fysisk på lesesalen enn å sende inn en henvendelse. Dette endret seg muligvis ettersom telefon ble mer tilgjengelig for folk flest.

Storparten av henvendelsene sendt inn til SAT fra utlandet, og da særlig i utvalget P2 handlet om *Slektsgranskning*. Henvendelser fra USA og Canada hadde gjerne et søkelys på emigrasjonsdokumenter og andre opplysninger om norsk slekt og om sine forfedre som emigrerte til den nye verden fra Trondheimsregionen. Mot slutten av datainnsamlingen for perioden P2 ble det lagt merke til en større pågang av henvendelser i forbindelse med *Slektsgranskning* fra Sverige, som var ute etter opplysninger om slekt som hadde emigrert til Amerika via skip fra Trondheim. Henvendelsene om *Slektsgranskning* fra Tyskland, handlet nesten utelukkede om «*Tyskerjenter*» eller deres familie, på leting etter informasjon om tidligere norsk slekt.

Publikumshenvendelsene ble sendt via flere forskjellige kommunikasjonsmetoder, som brev, faks, telegram og telefon. Mens nøyaktig måling av henvendelsenes kommunikasjonsmiddel ikke var en del av studien, ble det fremdeles observert en gradvis endring i kommunikasjonsmiddel opp gjennom årene av perioden. Mens brev, faks, og telegram hovedsakelig ble benyttet igjennom perioden P1, ble det observert en dominans av bruk av telefon som kommunikasjonsmiddel for de fleste publikumshenvendelsene i perioden P2. Dette har muligens sammenheng med at ettersom telefon ble mer tilgjengelig for allmennheten, la dette til rette for en enklere og raskere mulighet for direkte kommunikasjon med SAT.

En interessant observasjon ble gjort under datainnsamlingen, i sammenheng med henvendelser som handlet om *Slektsgranskning*. I mange av disse sakene ble det lagt til en merknad, lik den tidligere nevnte merknaden om SATs prioritering av velferds- og eiendomssaker, som forklarte at SAT dessverre ikke hadde midler til å drive med omfattende slektsgranskning. Merknaden ble funnet i slektsgranskningssaker fra alle årene av begge de valgte periodene. SAT har gjennom både periodene P1 og P2 ikke hatt midler til å drive med omfattende slektsgranskning.

Denne merknaden stammer trolig fra Anders Todal (1884-1963), som var stiftsarkivar ved SAT i perioden 1934-1954. Det var etter andre verdenskrig knapt med ressurser til arkivformål hos SAT, ikke at det har vært noen særlig ressursoverflod før eller siden, og Todal måtte derfor prioritere visse ting over andre, og slektsgranskning var en av de tingene som ble

noe nedprioritert. Todal tok stiftsarkivarens instruks av 1904 flittig i bruk til dette. Løvlien forteller at:

«Todal var også påpasselig med ikke å la slektsforskerne ta for mye av statsarkivets ressurser. Han viste ofte til instruksene, og opplyste om den i brev til brukerne. Han gjorde også publikum oppmerksom på at de selv kunne få tilgang til arkivsakene på lesesalen eller at de kunne leie hjelp» (Løvlien, 2000, s. 47-48).

Det er derfor grunn til å tro at denne merknaden først ble lagt til slektsgranskningssaker etter ordre fra statsarkivar Todal på et ukjent punkt tidspunkt i hans karriere som statsarkivar for SAT, og at merknaden har vært i bruk i lang tid etter at han pensjonerte seg fra stillingen i 1954 (Løvlien, 2000, s. 48).

Interessant nok skriver den norske arkivaren Eilert Bjørkvik (Mykland, Bjørkvik & Hamre, 1998, s. 42) at gjennom sin tjeneste som statsarkivar, tok statsarkivar Todal på seg ansvaret med å personlig svare på storparten av all korrespondanse tilsendt SAT, noe hans etterfølger Alf Kiil også gjorde i den første tiden av sitt embete.

Men til tross for at Statsarkivar Todal ikke ønsker å bruke mye ressurser på slektsgranskning, ble det observert at SAT fremdeles drev med omfattende slektsgranskning, i begge studiens perioder. Dette er tilfellet særlig i P1, hvor det ble observert mange tilfeller av svarbrev på henvendelser i forbindelse med *Slektsgranskning*, på mer enn ti sider.

En mulig forklaring på dette kan være Todals etterfølger som Statsarkivar, statsarkivar Alf Kiil (1906-1995), som tjente som SATs statsarkivar i perioden 1954-1992 (Løvlien, 2000, s. 48). Kiil var entusiastisk interessert i slekts- og lokalhistorie, og under hans embete ble det utført mye arbeid for å legge til rette for disse. Det ble samlet inn utklipp av lokalaviser, amerikabrev, kildeavskrifter og registreringsarbeid (Løvlien, 2000, s. 50).

Statsarkivaren ved Statsarkivet i Tromsø, Liv Mykland, forteller om et nesten kontinuerlig arbeid med å lage registre av forskjellige slag, til hjelp for slektsgranskere. Dette ble utført som det Mykland beskriver som *mellomtidsarbeid*, altså det som blir gjort innimellom vanlig arbeidsoppgaver. Kiil skal ha vært særlig interessert i kildepublikasjoner, uten at han fikk muligheten til å arbeide noe særlig med det (Mykland et al, 1998, s. 50).

Statsarkivar Kiil utførte altså mye arbeid for å legge til rette for slektsgranskningsarbeid, og det kan derfor tenkes at dette hadde en innvirkning på den observerte økningen av henvendelser i forbindelse med brukergruppen *Slektsgranskning* i utvalget P2.

Under datainnsamlingen ble de sakene som, av ulike grunner, ikke kunne klart kategoriseres inn i en av de definerte brukergruppene lagt til brukergruppen *Annet*. Denne brukergruppen utgjorde en god andel av begge utvalgene, rundt 14% av utvalget til P1 og rundt 11% av utvalget til P2. Det var altså en hel del saker som ikke klart kunne kategoriseres. Det ble under datainnsamlingen vurdert mulige brukergrupper som kunne bli en del av de *faktiske brukergruppene*. *Historie*, *Arkiv* og *Internt* var de av disse brukergruppene som kom med i de *faktiske brukergruppene*, men det var også andre som ikke ble tatt med.

Av de mulige brukergruppene som det ble vurdert til masteroppgaven, men som ikke ble tatt med, var det spesielt en brukergruppe som det ble sterkt vurdert å ta med til de faktiske brukergruppene. Dette var en brukergruppe som omfattet henvendelser tilsendt SAT i forbindelse med juridisk informasjon, kalt brukergruppen *Juridisk*. Det viste seg dessverre, å være vanskelig å konsekvent identifisere nøyaktighet de sakene som falt inn under denne brukergruppen, som ikke allerede falt inn under en av de allerede etablerte brukergruppene. Brukergruppen *Juridisk* ble derfor ikke tatt med som en av de *faktiske brukergruppene*, og de sakene som allerede ble vurdert å falle inn under brukergruppen *Juridisk* ble derfor lagt til brukergruppen *Annet* isteden. Det samme ble også gjort med alle andre vurderte brukergrupper, men brukergruppen *Juridisk* var den største av disse, med totalt fire henvendelser fra begge utvalgene, som definitivt kunne tolkes som henvendelser om juridisk dokumentasjon.

6.6. Hypotese.

Denne studien opprettet en hypotese om at basert på tidligere forskning av Blais (1995), og empirisk litteratur presentert av Valderhaug (2006), NOU 2019:9 (2019), og ABM-utviklingen *Statistikk for Arkiv, Bibliotek og Museum 2007* (2008), kunne det forventes å finne spor av fremveksten av nye brukergrupper i SATs kopibøker i perioden etter 1960.

Hypotesen ble formulert slik: *Kan vi i kopibøkene til SAT forvente å finne spor av fremveksten av en eller flere nye brukergrupper i perioden etter 1960?* I det følgende diskuteres

det til hvilken grad studiens resultater samsvarer med hypotesen, og om hypotesen er sann eller usann.

De fleste velferdsrelaterte sakene fanget opp i utvalget P1 var relatert til arverettslige forhold, siden dette var før bølgen av rettighetslovgivning som ble innført i slutten av perioden P1. På grunn av at datagrunnlaget for denne studien er kopibøkene over publikumshenvendelser tilsendt SAT, kan en mulig forklaring på den lave andelen av velferdssaker i P1 være at slike saker ofte var av noe sensitiv natur, og at folk heller møtte opp fysisk på lesesalen. Mens det ble fanget opp en større andel velferdssaker i perioden P2, var de fleste av disse relatert til arverettslige forhold, og farskapssaker. Det ble mot slutten av perioden P2 fanget opp flere velferdssaker relatert til den nye rettighetslovgivningen, særlig i de siste to årene av utvalget P2.

Som vist i Figur 7 og 8 skjedde det en endring i brukergruppen *Velferd* i fra P1 til P2. Brukergruppen er betydelig større i utvalget P2 enn den var i P1. Størrelsen på *Velferd* økte spesielt i andel mot slutten av P2, noe som kan indikere en økning lik den som ble presentert i litteraturen. Mens *Velferd* opplevde en definitiv økning igjennom utvalget P2 må det også tas med i betraktningen at en stor del av denne økningen skjedde etter den plutselige nedgangen i brukergruppen *Slektsgranskning*, som tidligere dominerte utvalget P2. Det er mulig å argumentere for at det plutselige skiftet av størrelsen på *Slektsgranskning* gjør det vanskelig å si definitivt hva den faktiske veksten av *Velferd* er gjennom P2. Det er mulig at veksten blant *Velferd* startet tidligere i perioden P2, om ikke mye tidligere, men at dette blir skjult av *Slektsgransknings* størrelse.

Hvis vi derimot ser bort fra dette, og bare fokuserer på at brukergruppen *Velferd* opplevde vekst i P2, som foreslått i studiens hypotese, er denne økningen likevel ikke like stor som forventet ut fra det som står i litteraturen. *NOU: 2019:9 Fra kalveskinn fra datasjø* beskriver en økning i velferdssaker som fant sted over de siste 30 årene (NOU 2019: s. 71), og ABM-utviklingen *Statistikk for Arkiv, Bibliotek og Museum 2007* rapporterte at i 2007 utgjorde velferdssaker rundt halvparten av alle publikumshenvendelsene sendt til Arkivverket (ABM #49, 2008, s. 7-8).

Vi vet basert på norsk empirisk litteratur av Valderhaug (2006), NOU 2019:9 (2019) og ABM-utviklingen for 2007 (2008), at det fant sted en økning i velferdsrelaterte saker fra 1990-årene og utover mot 2000-årene. Vi vet også at i 2007 utgjorde velferdssaker opp rundt

halvparten av henvendelsene til Arkivverket, som målt i ABM-utviklingen for 2007. Samtidig viser denne studiens egne målinger en økning i brukergruppen *Velferd* i utvalgene tatt fra den ene valgte perioden til den andre.

Det er derimot noe vanskelig å si noe definitivt om denne presenterte veksten ble observert i denne studien. Mens studiens resultater viser en mindre økning i frekvensprosenten for brukergruppen *Velferd* fra utvalget P1 til P2, var denne økningen relativt liten, med en økning fra 1% i P1 til 3% i P2. Mens dette med første øyekast vil indikere en økning på 2 prosentpoeng fra det ene utvalget til det andre, er henvendelsene som ble lagt under brukergruppen *Velferd* ikke rett type velferdssaker, som forutsatt av hypotesen. Som nevnt ovenfor handlet storparten av de velferds-relaterte henvendelsene fanget opp under datainnsamlingen, for begge periodene, om farskaps- og arverettslige forhold for. Det var også kun mot slutten av perioden P2 at ble det fanget opp rettighetsrelaterte velferdshenvendelser av typen beskrevet av Valderhaug (Valderhaug, 2006, s. 7-8).

Valderhaug beskriver i sin artikkel arkivets nye brukere som kommer til arkivene i forbindelse med rettighetsrelaterte saker. Han omtalte dem som annerledes enn tradisjonelle brukere, ved at de ikke kom til arkivene av egen vilje. De var fremmede og ukjente med arkivene. Det er ikke funnet noen tydelige bevis eller indikasjoner, som samsvarer med det som blir beskrevet av Valderhaug i denne studiens undersøkelser. Det ble målt relativt få henvendelser som hadde en åpenbar sammenheng med rettighetslovgivningen som ble innført i 1960-årene og utover. For det andre, er det lite som antydnet at disse brukerne var annerledes enn SATs andre brukere fra noen av periodene. Dette betyr ikke nødvendigvis at Valderhaug tar feil, eller at disse nye og utradisjonelle brukerne han nevner ikke eksisterer.

Det er flere mulige forklaringer på hvorfor velferdssakene Valderhaug beskriver ikke kom tydelig frem i denne studiens målinger. For det første, er det mulig at disse brukerne, av ukjent grunn, ikke i stor grad tok i bruk SATs henvendelsestilbud. For det andre, kan det være fordi de relevante arkivene det er snakk om enda ikke har vært avlevert til SAT. Den vanlige avleveringsperioden for arkivsaker til depotarkiv er rundt 30 år eller mer. Innføringen av rettighetslovgivningen startet i 1950-årene, og foregikk over en periode på flere tiår. Det kan derfor være grunn til å tro at de fleste offentlige institusjoner påvirket av lovgivningen fremdeles holdt på det relevante arkivmaterialet (Valderhaug, 2008, s. 7-8)

Til slutt, og kanskje den viktigste forklaringen, er at studiens datamateriale er feil sted å lete etter denne typen velferdssaker. Valderhaug bruker kommunalt arkivmateriale til sin artikkel, mens denne studien bruker et regionalt arkivmateriale. Flere av rettighetsordningene som ble innført som følge av rettighetslovgivningen innført på 1950-, 60-, 70-, og 80-årene ble forvaltet av kommunene, og i mindre grad regionale arkiver (Mykland & Masdalen, 1987, s. 149-198).

6.7. Resultater i sammenheng med studiens teoretiske bakgrunn.

Ducheins (1983) delte arkivenes brukere inn i to brede kategorier, *Akademikerne*, som bestod av hovedsakelig historikere, studenter, og andre faglig interesserte, og *Allmenheten*, som var alle andre. Mens Ducheins inndeling kan beskrives som rudimentær, diskuterer han også et fenomen, som han beskriver som en voksende nysgjerrighet for hva arkivene kan tilby vanlige folk, med et særlig fokus på fremveksten av slektshistorie. Studiens resultater kan tydes som å vise at det var en voksende interesse i SAT over studiens valgte perioder. Brukergruppen *Slektsgranskning*, som Duchein hever frem som eksempel, er av stor, tydelig og voksende interesse i begge utvalgene P1 og P2. Det er også tydelig en voksende interesse i brukergruppen *Eiendom*, som også faller innenfor det Duchein beskriver som *Allmennheten* (Duchein, 1983, s. 7-8).

Blais beskrev fire brukergrupper som fremtredende, og som hun mente skal ha vokst frem ettersom samfunnet har forandret seg i siste del av 1900-tallet: *profesjonelle*, *slektsgranskere*, *yrkesrettede forskere*, og *arkivansatte*. Det ble til ulik grad observert likheter blant studiens resultater og de fire brukergruppene slik som Blais beskriver dem (Blais, 1995, p. 2,6).

Brukergruppen *profesjonelle*, beskrevet som individer fra ulike profesjoner på leting i arkivene etter informasjon eller opplysninger relatert til sitt eget arbeid, ble i liten grad observert i utvalgene (Blais, 1995, p. 2.4). Mens det ble funnet noen få tilfeller av brukergruppen *profesjonelle*, var dette antallet ikke signifikant nok til at det kunne bli regnet som en egen brukergruppe i noen av utvalgene tatt fra de valgte periodene. Det ble fanget opp noen få enkeltsaker hvor blant annet jurister og bankansatte henvendte seg til SAT, og de nevnte sakene ble enten lagt til brukergruppene *Annet*, *Eiendom*, eller *Velferd*. Det ble ikke observert noen gradvis økning eller vekst av noe slag av denne typen saker, som beskrevet i Blais RAMP studie.

Gruppen Blais beskriver som *slektsgranskere*, bestående av vanlige folk på leting etter informasjon om egne røtter, var tydelig til stede i begge utvalgene. Blais beskriver at denne brukergruppen har opplevd relativt stor vekst, men at denne veksten er sporadisk og blir påvirket av sosial interesse og trender. *Slektsgranskning* derimot, var den nest største brukergruppen i utvalget for P1, og den største brukergruppen i utvalget for P2. Studiens valgte perioder, 1951 – 1960 (P1) og 1987 – 1996 (P2), omfattet til sammen en for liten periode, med et for stort tidsrom mellom seg, til at det med noen sikkerhet kan måles noen sporadisk vekst etter kriteriene beskrevet av Blais (Blais, 1995, p. 2.4). Det som kan bekreftes i studien er at interessen for slektsgranskning blant de som henvendte seg til SAT økte kraftig fra perioden P1 til P2.

Det ble lagt merke til en mindre oppgang av yrkesrettede forskere som henvendte seg til arkivet, og da hovedsakelig i utvalget tatt fra P2. Antallet av det som kan beskrives som yrkesrettede forskere basert på litteraturen som ble observert under datainnsamlingen var på til sammen mellom fem og seks individuelle saker. Dette var studenter og forskere som henvendte seg til SAT i forbindelse med egne studier eller egen forskning, og disse ble enten lagt under brukergruppene *Historie* eller *Annet* (Blais, 1995, p. 2.7).

Det nærmeste som kan beskrives som henvendelser i sammenheng med det Blais beskrives som *arkivansatte* ble observert i P1, men falt helt bort i P2. Blais forklarer at det er vanskelig for brukerundersøkelser å måle arkivansattes egen bruk av arkivene, gjerne fordi dette ikke er noe som dokumenteres av mange arkivinstitusjoner. Resultatene av denne studien kan trolig heller ikke brukes til å måle SATs ansattes egen bruk av arkivene. Brukergruppen *Internt* som var en av brukergruppene funnet i utvalget tatt ut fra den første perioden, P1, kan i liten forstand sies å ha sammenheng med arkivansattes bruk av arkivene som ledd i sitt arbeid med depot- og referansearbeid, slik som Blais beskriver det. Det er mulig at utviklingen Blais beskriver ikke kommer like tydelig frem i denne undersøkelsen som det ville gjort i en undersøkelse av lesesalsbesøk. Direkte bruk av arkivene kan muligens være vanskeligere å finne spor av i publikumshenvendelser til arkivene (Blais, 1995, p. 2.6).

Det brukergruppen *Internt* derimot muligens kan brukes til, er til å gi innblikk i hvordan deler av SATs, og Arkivverket for øvriges, administrasjon fungerte i perioden 1951 – 1960. Den interne kommunikasjonen observert under datainnsamlingen for denne brukergruppen inkluderte blant annet årlige budsjettoversikter for SAT, utlysningen av stillinger, bestilling av

bokbindertjenester, ansettelsesforhold og opplysninger om pensjonering av ansatte. Mens dette ikke nødvendigvis gir et innblikk i de arkivansattes eget bruk av arkivet, kan det argumenteres for at denne brukergruppen muligens kan gi et innblikk i arbeidsforholdene på SAT for perioden.

Basert på resultatene av studiens undersøkelser burde det være mulig å argumentere for at den internasjonale forskningen presentert av Duchein (1983) og Blais (1995), også til dels er relevant for norsk arkivsammenheng.

Ikke alle aspektene ved brukergruppene, som foreslått av Blais og Duchein, ble observert under gjennomgangen av datamaterialet. Jeg vil likevel argumentere for at det ble funnet mange nok paralleller med det Duchein og Blais presenterer, og masteroppgavens egne observasjoner, til at begge artiklene burde kunne regnes som relevant også for en norsk arkivsammenheng. Spesielt med tanke på deres observasjoner om brukergruppen slektsgranskning, sammen med fremveksten av nye brukergrupper.

Vi foreslår også at tydeligere spor og likheter mellom datamaterialet og det som blir presentert i Duchein og Blais litteratur, kunne blitt avdekket gjennom undersøkelser av et datamateriale nærmere knyttet til direkte besøk og bruk av arkiv på lesesalen, enn publikumshenvendelser. Mens Duchein og Blais RAMP-studier er av internasjonal natur er det fremdeles relevant for norsk arkivsammenheng.

Svenden (2017) forklarer at historikerne har vært en av arkivenes største brukergrupper gjennom mesteparten av det norske Arkivverkets historie, helt siden Riksarkivet først ble opprettet tilbake i 1814. Resultatene av denne studien viser også at historikerne er en av SATs største brukergrupper i utvalgene tatt ut fra begge av studiens valgte perioder. I den forstand kan de sies at Svendsen fremdeles har rett, og at historikere og historiarbeid er en viktig brukergruppe for SAT. Det kan derimot ikke sies, ut fra denne studiens resultater, at brukergruppen *Historie* er en av SATs største brukergrupper. Under studiens målinger utgjorde brukergruppen *Historie* ikke mer enn 5% av utvalget til P1, og 8% av utvalget til P2, og var den nest minste brukergruppen i utvalgene fra begge studiens valgte perioder, bare større enn brukergruppen *Velferd*.

Historie som brukergruppe ble i studien i stor grad satt i skyggen av andre større brukergrupper, som *Eiendom* og *Slektsgranskning*. Dette henger sammen med at arkivenes

samfunnsrolle har endret seg, og voksende interesse blant vanlige folk for hva som ligger i arkivene, slik som Duchein (1983) og Blais (1995) forklarer i sine studier. Det akademiske historiefaget trer litt til siden for vanlige folks hobbyvirksomhet i form av slektsgranskning.

Slektsgranskning, altså studier av slekt, familietrær og familiehistorie, er et gammelt fagfelt og har alltid vært viktig. Det å kunne spore slekten sin langt tilbake i tid har vært et statussymbol for kongelige, adel, rike handelsmenn, viktige borgere, og andre makthavende personer. Det var et bevis på at du var noe mer enn deg selv, du var en del av noe større og eldre, som hadde eksistert i lengre tid, og du var derfor viktig og mer spesiell enn andre. Lenge var det slik at bare de rike og mektige hadde ressursene til å drive med slektsgranskning.

I dag er slektsgranskning en populær hobbyvirksomhet, og kan handle om mer enn bare å være på leting kunnskap om egen slekt. C. S. Schilbred forklarer at for mange er nok den slektshistoriske interessen utelukkende rettet mot egne forfedre og egen slekt, men det kan også handle om mye mer enn bare fysiske fakta. Slektsgranskning kan også handle om en følelse om samhold, og samhørighet med slektninger på grunnlag av det som oppdages i slektsundersøkelser. Det kan handle om å se individer i en større sammenheng, som bygger på fellesskapet med egne forfedre og etterslekt. Schilbred mener at det å bygge en stamtavle nesten kan regnes som egosentrisk, siden den første byggeklossen i stamtavlen starter med deg selv, og du er derfor ikke bare en del av undersøkelsen, men et utgangspunkt (Schilbred, 1974, s. 9).

Joanne Bergkvist beskriver slektsgranskning som historien fortalt nedenfra. Hvor det tidligere var kun rike familier, adel, embetsmenn, borgere og storbønder som kanskje allerede hadde en god oversikt over sine families slektstrær, er det nå mulig for de fleste å drive med undersøkelser av egen slekt og familie. Det var tidligere ikke uvanlig at mange familier ikke kjente navn på sin egen slekt lengre tilbake enn sine besteforeldre (Joanne Bergkvist, 2016, avsn. 2-3).

Ut fra det som Schilbred og Bergkvist beskriver, har det sannsynligvis alltid eksistert en interesse for slektsgranskning blant allmennheten. Det er derfor mulig at den påviste veksten i studiens resultater for brukergruppen *Slektsgranskning* kan tolkes som at større deler av befolkningen har fått muligheter og ressurser til å undersøke egen slekt. Det kan tenkes at mange folk som tidligere, av hvilken som helst grunn, ikke hadde muligheten til å drive med slektsgranskning, i løpet av tidsrommet mellom studiens valgte perioder, fikk lettere tilgang til

arkivene. Dette kan skyldes bedre kommunikasjonsmiddel som mer tilgjengelig telefon, mer tilgjengelighet for bil og andre transportmiddel, eller annet.

Det kan tenkes at en slik interesse, møtt med slike muligheter, og lettere tilgang til SAT, kan ha ført til en kraftig vekst i brukergruppen *Slektsgranskning*, ettersom nye brukere henvendte seg til SAT. Kanskje med håp om å få dokumentert sin egen sosiale bakgrunn, oppdage ny og gammel slekt med forventninger om å finne noe storhet i fortiden, eller bare som en del av en stor og omfattende hobbyvirksomhet.

7. Avslutning.

7.1. Sammendrag og konklusjon.

Det er i 2022 veldig enkelt for de fleste å få tilgang til, og bruke offentlige arkiver. Fordi mye arkivmateriale enten ligger digitalt tilgjengelig via Arkivverkets digitale tjenester, kan digitaliseres etter forespørsler, eller kan bestilles til lesesal digitalt på forhånd. Bruk av slike digitale verktøy etterlater seg metadata om arkivets brukere, som arkivinstusjonene deretter kan utnytte til å gi innsikt i hva brukerne deres er interessert i. Men hva med tidligere, før digitaliseringen av arkivene og samfunnet generelt? Hvordan kan vi måle allmennhetens bruk av de offentlige arkivene i den ikke så fjerne papirbaserte fortid?

Denne masteroppgavens har tatt for seg å finne ut om det var noen endring i allmennhetens bruk av Statsarkivet i Trondheims (SAT) arkiver i to valgte perioder i tidsrommet 1950 til 1996, ved å undersøke hva de som sendte inn henvendelser til SAT var interessert i. Studien konstruerte derfor denne problemstilling: *Hva spurte de som henvendte seg til Statsarkivet i Trondheim etter opplysninger om?* I forbindelse med studiens problemstilling, ble det laget to forskningsspørsmål, og utviklet en hypotese basert på tidligere forskning og empirisk litteratur. Studiens to forskningsspørsmål var: «*Hvilke brukergrupper kan de som henvendte seg til SAT i studiens valgte perioder deles inn i?*» og «*Forandret SATs brukergrupper seg fra den ene perioden til den andre?*» Mens studiens hypotese var «*Kan vi i kopibøkene til SAT forvente å finne spor av fremveksten av en eller flere nye brukergrupper i perioden etter 1960?*»

Studiens datamateriale var SATs kopibøker med svar på publikumshenvendelser organisert etter år. På grunn av tids- og ressursmessige hensyn, sammen med den da pågående coronaepidemien og nedstengningen av samfunnet, ble studien avgrenset til to tiårsperioder, 1951 – 1960 og 1987 – 1996, designert P1 og P2. For å svare på studiens problemstilling, forskningsspørsmål og hypotese, brukte masteroppgaven kvantitativ metode til å utføre et *systematisk utvalg* av SATs kopibøker for de to valgte periodene, P1 og P2. Gjennom det *systematiske utvalget* ble hver tiende sak, altså svarbrev på henvendelser, tatt ut av kopibøkene for studiens valgte perioder P1 og P2, og deretter kategorisert inn i brukergrupper. Studien designerte på forhånd *mulige brukergrupper* basert på tidligere litteratur, som ble videre destillert inn i *faktiske brukergrupper* for hvert av utvalgene under datainnsamlingsprosessen. Resultatene fra studiens datainnsamlingsprosess ble deretter analysert via en frekvensanalyse, for å utrede frekvensprosenten for hver av de *faktiske brukergruppene* i utvalgene P1 og P2.

Studiens resultater viser at de som henvendte seg til SAT i studiens valgte perioder, var interessert i opplysninger om en rekke forskjellige tema, som denne studien har kategorisert inn i brukergrupper. Mens det ble påvist store likheter blant brukergruppene for begge av studiens valgte perioder, P1 og P2, ble det samtidig påvist noen større forskjeller. De opplysningene som de som henvendte seg til SAT i perioden P1 (1951 - 1960) var interessert i, kunne fordeles på til sammen syv forskjellige brukergrupper: *Historie, Arkiv, Annet, Slektsgranskning, Eiendom, Internt og Velferd*. De som henvendte seg til SAT i perioden P2, derimot, var hovedsakelig interessert i opplysninger som kunne fordeles på til sammen fem forskjellige brukergrupper: *Historie, Annet, Slektsgranskning, Eiendom og Velferd*. Av de nevnte brukergruppene består brukergruppen *Annet* av alle de henvendelsene som av forskjellige grunner ikke kunne legges til en av de større brukergruppene, og som det ikke var mange nok av til å egne seg som en egen brukergruppe.

Studien undersøkelser målte signifikante forskjeller mellom de nedsatte brukergruppene, fra perioden P1 til perioden P2. Brukergruppene *Arkiv* og *Internt* bestod av hovedsakelig arkivrelaterte henvendelser og intern kommunikasjon innad i Arkivverket, og er begrenset til perioden P1, fordi ingen slike henvendelser ble funnet i perioden P2. Dette er fordi det ikke ble funnen noen henvendelser som kunne legges inn under disse brukergruppene i utvalget P2, noe

som muligens kan forklares med at SAT kan ha utført en intern omorganisering av rutiner for datainnsamling på et tidspunkt mellom studiens valgte perioder.

Det ble i tillegg målt signifikante endringer imellom frekvensfordelingen til nesten alle de fem gjenværende brukergruppene, fra utvalget P1 til utvalget P2. De klart største av studiens brukergrupper, *Slektsgranskning* og *Eiendom*, opplevde også størst endring. Mens brukergruppen *Eiendom* var den klart største brukergruppen i utvalget P1, og *Slektsgranskning* det nest største, vippet dette om i utvalget P2. I utvalget P2 mer en doblet brukergruppen *Slektsgranskning* i størrelse, mens brukergruppen *Eiendom* ble noe redusert, men fremdeles stor. Brukergruppene *Historie* og *Annet* opplevde begge noe mindre endring i frekvensprosent, hvor brukergruppen *Historie* ble større og brukergruppen *Annet* ble noe mindre. Den brukergruppen som opplevde minst endring i fra utvalget P1 til utvalget P2, var brukergruppen *Velferd*. Brukergruppen *Velferd* var den minste brukergruppen i begge av studiens utvalg, og hadde en svært liten målt endringen, på 2 prosentpoeng, fra perioden P1 til perioden P2.

Hvis vi ser bort fra brukergruppene *Arkiv* og *Internt* i utvalget P1, og bare sammenligner de 5 gjenværende brukergruppene som er tilstedeværende i begge utvalgene P1 og P2, får vi litt andre resultater. Når brukergruppene *Arkiv* og *Internt* ikke blir tatt med i beregningene viser det an variert endring i de resterende brukergruppene for P1. De største brukergruppene, som brukergruppene *Slektsgranskning* og *Eiendom* blir større, mens de mindre brukergruppene som *Annet* og *Historie* får endres i mindre grad. Det er spesielt målingene for brukergruppene *Eiendom* og *Slektsgranskning* som viser en tydelig forskjell fra målingen hvor brukergruppene *Arkiv* og *Internt* er inkludert. Målingen av P1 uten brukergruppene *Arkiv* og *Internt*, indikerer en mulig større interesse for brukergruppen *Eiendom* i perioden P1 enn tidligere antatt, hvor brukergruppes frekvensprosent nå utgjør nesten halvparten av utvalget. Uten brukergruppene *Arkiv* og *Internt* vises det også en mindre økt interesse for brukergruppen *Slektsgranskning*, hvor brukergruppen nå utgjør nærmere en tredjedel av utvalget. De målte endringene for brukergruppene *Historie* og *Annet* er ikke store nok til at det kan vi med sikkerhet kan si noe om hva endringen kan indikere. Frekvensprosenten til brukergruppen *Velferd* blir ikke påvirket til noen synlig grad av den nye målingen, og den målte endringen for brukergruppen *Velferd* forblir liten, med 2 prosentpoeng.

Det at den målte endringen for brukergruppen *Velferd* er så liten, selv når brukergruppene *Arkiv* og *Internt* blir sett bort fra i målingen, påvirket også svaret på studiens hypotese. Studiens hypotese baserte seg på tidligere forskning og empirisk litteratur om at rettighetslovgivningen som trådte i kraft fra begynnelsen av 1950-årene og utover mot årtusenskiftet førte til en fremvekst av nye brukergrupper, og at det kunne være mulig å finne spor av denne fremveksten i studiens datamateriale. Studiens undersøkelser kunne ikke påvise med noen sikkerhet at en slik fremvekst av nye brukergrupper fant sted imellom studiens valgte perioder. Det eneste stedet studien fant noe som kunne ligne på en slik fremvekst var i de to siste årene av utvalget P2, hvor brukergruppen *Velferd* opplever en mye større endring enn tidligere i utvalget. De to siste årene av utvalget P2 er så annerledes fra resten av utvalget P2, og endringen kommer så plutselig, at jeg ikke med sikkerhet kan si noe definitivt om hva som ligger bak endringene. Det er mulig det kan finnes spor av fremveksten av nye brukergrupper hos andre datakilder, som kommunene, men hypotesen er i denne masteroppgavens forstand falsk.

7.2. Forslag til videre forskning.

Denne studien er så vidt jeg vet den først arkivfaglige forskningen utført på nettopp dette temaet i Norge, og det er mitt håp at mitt arbeid kan brukes som en byggestein for fremtidig arkivforskning. Jeg presenterer i den forbindelse noen forslag til tema for videre forskning, som jeg har kommet frem til som en del av arbeidet med denne masteroppgaven.

Denne studien hadde originalt som mål å undersøke allmennhetens bruk av SAT fra etter krigen, estimert 1946, og frem mot årtusenskiftet, 1996. På grunn av flere forskjellige årsaker måtte studien avgrense dette til to valgte perioder, som kun omfattet tjue år av det originale tidsløpet på femti. En mulighet for fremtidig forskning kan være å fortsette med kartleggingen av henvendelser sendt til SAT i det tidsrommet som ikke omfattes av denne studien, eller lignende undersøkelser ved andre Statsarkiver eller arkivinstitusjoner.

En mulig interesse for fremtidig forskning kan være mysteriet om på hvilket tidspunkt brukergruppene *Arkiv* og *Internt*, forsvant fra SATs kopibøker. Kan effekter av eventuelle restruktureringer, eller omlegginger av interne rutiner for innsamling av data, og behandling av annen arkivrelatert data i SAT, eller andre Statsarkiver, måles ved å undersøke publikumshenvendelser, og annen lignende dokumentasjon?

Det hadde vært interessant å utføre en mer detaljert og fokusert undersøkelse på hvilket kommunikasjonsmiddel publikum brukte når de utførte henvendelsene sine, og hvordan dette forandret seg over tid. Dessverre ble ikke informasjon og talldata om dette samlet inn, og ble ikke sett nærmere på i undersøkelsen eller tatt med i datainnsamlingen, annet enn at åpenbare endringer ble lagt merke til og notert. Det er mulig at en videre undersøkelse av publikums bruk av kommunikasjonsmidler i sin bruk av SAT, eller andre arkivinstitusjoner, kan være et tema av interesse for fremtidig forskning.

Opprettelsen av nye statsarkiv, som statsarkivet i Tromsø, reduserte antallet publikumsforespørsler til SAT (Løvlien, 2000, s. 48). Det kunne være interessant for fremtidig forskning å undersøke hvor stor denne nedgangen var, og hvilken effekt opprettelsen av flere Statsarkiver hadde på publikumsforespørslene sendt til SAT. Studiens resultater viser at antallet henvendelser tilsendt SAT i studiens valgte perioder stiger, fra 9135 individuelle saker i perioden P1, til 11351 individuelle saker i perioden P2. Dette er en stigning på 2216, og mens dette ikke er et lite tall, ville mer utbredt kommunikasjonsteknologi som telefon og faks gjort det lettere å ta kontakt med SAT. Hvor stort blir antallet henvendelser, hvis henvendelsene til de statsarkivene som overtok SATs tidligere ansvarsområde, som Statsarkivet i Tromsø, blir tatt med?

8. Litteraturliste:

- Arkivverket.no. (2020). *Arkivverket tilbyr skanning av arkivmateriale på forespørsel*. Hentet fra <https://www.arkivverket.no/nyheter/arkivverket-tilbyr-skanning-av-arkivmaterialet-pa-foresporsel>).
- A-4183 – Statsarkivet i Trondheim. L – Drift av lesesalen: SAT/A-4183/L. <https://www.arkivportalen.no/entity/no-a1450-08000000018532?ins=SAT>
- ABM-skrift #49: *Statistikk for arkiv, bibliotek og museum*. (2008). Kulturrådet.
- Andersen, Herbjørn. (2020). *Arkivrett*. Universitetsforlaget AS.
- Arkivloven. (1999). *Lov om arkiv*. (LOV-1992-12-04-126). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-126>
- Arkivverket.no. (2020). *Ord og Begreper*. Bokstad K, avsnitt 17. Hentet 25.05.2022 fra: <https://www.arkivverket.no/forvaltning-og-utvikling/ord-og-begreper#!#block-body-8>
- Arkivverket.no. (u.å.). *Hva er Arkivverket*. Hentet 24. mai 2022 fra <https://www.arkivverket.no/om-oss/hva-er-arkivverket>
- Arkivverket: Statsarkivet i Trondheim. Arkiv: A-4183 – Statsarkivet i Trondheim. B - Kopibøker SAT/A-4183/B. Ba – Kopibøker 18501977: SAT/A-4183/B/Ba /L0043 – L0060 og Bc-Kopibøker 1978-1996: SAT/A-4183/B/Bc/L0025 – L0058.
- Beattie, D. (1989). *An Archival User Study: Researchers in the Field of Women's History*. *Archivaria*, 29, 51-56. Retrieved from <https://archivaria.ca/index.php/archivaria/article/view/11607>
- Bergkvist, Johanne. (2016, 20. desember). *Hvem tror du at du er? – På jakt etter slekta*. Oslobyarkiv.no. <https://blogg.oslobyarkiv.no/blog/2016/12/20/hvem-tror-du-at-du-er-pa-jakt-etter-slekta/>
- Blais 1995: Blais, G. (1995). *Access to Archival Records. A Review of Current Issues: a RAMP Study*. Paris: UNESCO.
- Buchanan, Alexandrina. 2010. “*Strangely Unfamiliar: Ideas of the Archive from Outside the Discipline*.” Chapter. In *The Future of Archives and Recordkeeping: A Reader*, edited by Jennie Hill. 41–66. Facet. doi:10.29085/9781856048675.004.
- Busch, Tor. (2013). *Akademisk skriving: For Bachelor- og Masterstudenter*. Bergen. Fagbokforlaget. http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2018091205068

- Cristin.no. (2017). Medlemsinstitusjoner – Instituttsektor: Arkivverket (Riksarkivet og statsarkivene). Siste endret 8. mars 2022 10:30. Hentet fra:
<https://www.cristin.no/ressurser/medlemsinstitusjoner/medlemsinstitusjoner.html>
- Dahl, Ottar (1992): *Norsk historisk forskning i det 19. og 20. århundre*. Universitetsforlaget/Oslo
- Dictionary of Archival Terminology (SAA). (u.å.). *Records and Archives Management Programme*. Hentet 25.05.2022 fra: <https://dictionary.archivists.org/entry/records-and-archives-management-programme.html>
- Duchein 1983: Duchein, M. (1983). *Obstacles to the Access, Use and Transfer of Information from Archives: A RAMP Study*. Paris: UNESCO.
- Fonnes, Ivar. (2010). *Arkivhåndboken For Offentlig Forvaltning*. Kommuneforlaget AS. Oslo.
- Forskrift om offentlege arkiv. (2018). (FOR-2017-12-15-2105). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-12-15-2105>
- Friedrich, M., & Dillon, J. N. (2018). *Founding: Archives Become Institutions and Spread*. In *The Birth of the Archive: A History of Knowledge* (pp. 30–58). University of Michigan Press. <http://www.jstor.org/stable/10.3998/mpub.9394529.7>
- Grad Coach. (2021, 9. juni). *Quantitative Data Analysis 101 Tutorial: Statistics Explained Simply + Examples*. [Video]. Youtube.
<https://www.youtube.com/watch?v=EUeQRE5UJpg&t=1187s>
- Halvorsen, Knut. (2008). *Å forske på samfunnet: en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Cappelen akademiske forlag. Oslo. http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2014071106061
- Hellevik, Ottar. (1977). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Universitetsforlaget. Oslo.
- <https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Slektshistorie>
- Jacobsen, Dag Ingvar. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Høyskoleforlaget.
https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2011102506008

- Jenssen, Lars Christian. (2016). *Arkivforskning i Norge 2016. Arkivrollen i endring. Forskning innen arkivfeltet. Inlegg fra Arkivforeningens vårseminar 2015 og 2016*. Norsk Arkivforum 23. Arkivar Foreningen.
- Johannessen, Asbjørn., Kristoffersen, Line & Tufte, Per Arne. (2004). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag*. Abstrakt. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2011080906002
- Lavrakas, P. J. (2008). *Encyclopedia of survey research methods* (Vols. 1-0). Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc. <https://dx.doi.org/10.4135/9781412963947.n372>
- Lokalhistorisk institutts side for lokalhistorisk informasjon. Lokalhistoriewiki.no. *Slektshistorie*. <https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Slektshistorie>
- Lov om adopsjon (adopsjonsloven). (1987). (Opphevet). (LOV-1986-02-28-8). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1986-02-28-8>
- Lov om barnevern. (1953). (Opphevet). (LOV-1953-07-17-14). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1953-07-17-14>
- Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven). (1970). (LOV-1967-02-10). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>
- Lov om helsesøstertjeneste. (1957). (Opphevet). (LOV-1957-06-28-7). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1957-06-28-7>
- Lov om offentlighet i forvaltningen (Offentlighetsloven). (Opphevet). (1971). (LOV-1970-06-19-69). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1970-06-19-69>
- Lov om psykisk helsevern. (1961). (Opphevet). (LOV-1961-04-28-2). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1961-04-28-2>
- Lov om rett innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova). (2009). (LOV-2006-05-19-16). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2006-05-19-16>
- Lov om sosial omsorg. (1964). (Opphevet). (LOV-1964-06-05-2). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1964-06-05-2>
- Løvlien, Astrid. (2000). *Statsarkivet i Trondheim 1850-2000. En Beretning*. Riksarkivaren skriftserie 10.
- Maher, W. J. (1986). *THE USE OF USER STUDIES*. The Midwestern Archivist, 11(1), 15–26. <http://www.jstor.org/stable/41057919>
- Marthinsen, Jørgen H. (2012). *Arkivteori – en innføring*. Riksarkivarens skriftserie 36.

- Mykland, L., Bjørkvik, E., Hamre, L., & Kiil, A. (1998). *Alf Kiil: Et livsløp blant arkiver* (Vol. 6, Skriftserie (Riksarkivet (Norge): trykt utg.)). Oslo: Riksarkivaren.
- Mykland, Liv & Masdalen, Kjell-Olav. (1987). *Administrasjonshistorie og arkivkunnskap: Kommunene*. Universitetsforlaget AS.
- NAOB – Det Norske Akademis Ordbok. (u.å.). Kopibok. Hentet 25.05.2022 fra: <https://naob.no/ordbok/kopibok>
- Naumer, Charles & Fisher, Karen. (2017). *Information needs*. 10.1081/E-ELIS4. McDonald, J.D., & Levine-Clark, M. (Eds.). (2018). *Encyclopedia of Library and Information Sciences* (4th ed.). CRC Press. <https://doi.org/10.1081/E-ELIS4>.
- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). (u.å.). *Datainnsamling*. Ntnu.no. Hentet 25.05.2022 fra <https://i.ntnu.no/wiki/-/wiki/Norsk/Datainnsamling>
- NOU 2019: 9. (2019). *Fra kalveskinn til datasjø – Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver*. Kulturdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/d4091c3f6abc4eacae1ae527a4cef30b/nn-no/pdfs/nou201920190009000dddpdfs.pdf>
- Ordahl, Sverre. (1985). *Arkivet og publikum. Ein liten publikumsanalyse*. Norsk Arkivforum Nr. 5. (1985). *Metodeutvikling i Arkivarbeidet. Festskrift til Carlo Larsen*. Arkivforeningen. Oslo 1985.
- Rhee, Hea Lim. (2015). *Reflections on Archival User Studies*. *Reference and User Services Quarterly*. 54. 29-42. 10.5860/rusq.54n4.29.
- Rosenbaum, Paul-Erik. (2021). *Statistikk: Kvantitativ metode i ord og bilder*. MyLearnView Norge AS. <https://www.nb.no/items/22da07493de6303e6b9a4fcb65ef74ec?page=0&searchText=kvantitativ%20statistikk>
- Schilbred, C. S. (1974). *Kjenn din slekt!: Kort veiledning i slektsforskning*. Friundervisningens forlag.
- Shepherd, Elizabeth & Yeo, Geoffrey. (2003). *Managing Records: a handbook of principles and practice*. Facet Publishing. London.
- SSB (1996). *Kulturstatistikk*. Oslo. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/kulturstatistikk> Kulturstatistikk 1996 (NOS C470))

- Sundqvist, A. (2007). *The use of records - a literature review*.
- Svendsen, Åsmund (2017). *Arkivet: en beretning om det norske riksarkivet 1817-2017*. Oslo: Press forlag, i samarbeid med Riksarkivet.
- Tibbo, H. R. (2003). *Primarily History in America: How U.S. Historians Search for Primary Materials at the Dawn of the Digital Age*. *The American Archivist*, 66(1), 9–50. <http://www.jstor.org/stable/40294216>
- Valderhaug, Gudmund. (2006). *Det Gjestfrie Arkivet? Arkivarar, Rettferd og Etikk i det 21. hundreåret*. *Arkiv, Demokrati og Rettferd*. ABM-skrift #28. ISBN: 978-82-8105-067-9
- Wilson, Tom. (2006). *On User Studies and Information Needs*. *Journal of Documentation - J DOC*. 62. 658-670. 10.1108/00220410610714895.
- *Årsrapport 2020 med Riksrevisjonens beretning*. Arkivverket. https://www.arkivverket.no/om-oss/hva-er-arkivverket/arsrapporter/_attachment/download/95441024-fdad-4bdf-9319-fc2c95c3dc87:c9d53658849362cb7859e8db011eb3e57aa592e9/A%CC%8Ar rapport%202020

